

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΡΗΤΗΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

ΝΙΚΟΣ ΖΩΡΑΚΗΣ Α.Μ.509

ANNA ΜΑΡΚΟΜΙΧΕΛΑΚΗ Α.Μ.619

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

*«Οι Επιπτώσεις στο Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα Μετά την Υπογραφή
της Δανειακής Σύμβασης στις 27/10/2011»*

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ: Παπανδρέου Νικόλαος

Ηράκλειο

Ιανουάριος, 2014

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο Τραπεζικά Συστήματα	8
1.1 Είδη Τραπεζών	9
1.2 Τραπεζικοί Κίνδυνοι	10
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο :Η Ελληνική Πραγματικότητα και η Διεθνής Χρηματοπιστωτική Κρίση	12
2.1 Διεθνής Χρηματοπιστωτική Κρίση	13
2.1.1 Ορισμός Χρηματοπιστωτικής Κρίσης	13
2.1.2 Γενικά Χαρακτηριστικά	14
2.1.3 Κύριες Αιτίες Κρίσης	15
2.1.4 Παγκόσμιες Επιπτώσεις της Κρίσης	17
2.2 Γενικές Παρατηρήσεις για τις Κρίσεις και την Κρίση του 2008	18
2.3 Η Παγκόσμια Χρηματοπιστωτική Κρίση στην Ελλάδα	255
2.3.1 Το Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα Εν μέσω Κρίσης	26
2.3.2 Μεταβολές Στα Στοιχεία Ισολογισμού	28
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο: Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα	56
3.1. Η Διαχρονική Εξέλιξη του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος	57
3.1.1 Η Δημιουργία των Πρώτων Τραπεζών	57
3.1.2 Η Εξέλιξη του Τραπεζικού Συστήματος	58
3.1.3 Παρεμβάσεις- Επεμβάσεις στο Εγχώριο Τραπεζικό Σύστημα- Ευρωπαϊκή Ένωση	59
3.2 Επισκόπηση του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος	60
3.2.1 Χρηματοπιστωτικοί Οργανισμοί	60

3.2.2 Δάνεια _____ **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο: Η Ελλάδα των Δανειακών Συμβάσεων και των Μνημονίων _____ 71

4.1 Η Κατάσταση στον Ελλαδικό Χώρο _____ 72

4.1.1 Η Ελλάδα Πριν την Κρίση και το Μνημόνιο _____ 72

4.1.2 Η Ελλάδα από το 1^ο Μνημόνιο και Μετά _____ 79

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο: Η Δανειακή Σύμβαση της 7^{ης} Οκτωβρίου 2011 _____ 90

5.1 Η Δανειακή Σύμβαση στις 27/10/2011 _____ 91

5.1.1 Αντιδράσεις Ιδιωτικού Τομέα _____ 93

5.2 Επιτυχημένο το PSI; _____ 93

5.3 Επιπτώσεις Δανειακής Σύμβασης 27/10/2011 στις Τράπεζες _____ 94

5.4 Αναδιάρθρωση του Χρέους και «Βασιλεία III» _____ 97

5.5 Οι Επιπτώσεις με Αριθμούς _____ 104

5.6 Τρέχουσες Προκλήσεις Ελληνικών Τραπεζών _____ 121

6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ _____ 123

Βιβλιογραφία _____ 126

Παράρτημα _____ 131

_____ » _____ 171

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ

Γράφημα 1-Αξία Τραπεζικών Μετοχών στο ΧΑΑ (EFG Eurobank, 2012).....	33
Γράφημα 2- Ποσά Δανείων ως Ποσοστό του ΑΕΠ	65
Γράφημα 3- Ποσά δανείων ανά κατηγορία δανείου ως Ποσοστό επί του ΑΕΠ	66
Γράφημα 4- Αποκλίσεις Τραπεζικών Καταθέσεων και Δανείων (σε εκατομμύρια ευρώ) (EFG Eurobank, 2012).....	67
Γράφημα 5- Τραπεζικές Καταθέσεις και Δάνεια ως ποσοστό του ΑΕΠ (EFG Eurobank, 2012).....	69
Γράφημα 6- Ρυθμός Ανάπτυξης Α.Ε.Π. (Eurostat, 2012).....	75
Γράφημα 7- Ελληνικός Πληθωρισμός (Eurostat, 2012).....	76
Γράφημα 8- Ποσοστό Ανεργίας	77
Γράφημα 9- Ελληνικό Χρέος Ως Ποσοστό επί του Α.Ε.Π. (Eurostat, 2012).....	78
Γράφημα 10- Ρυθμός Ανάπτυξης Α.Ε.Π. (Eurostat, 2012).....	85
Γράφημα 11- Πληθωρισμός (Eurostat, 2012).....	87
Γράφημα 12- Ποσοστό Ανεργίας (Eurostat, 2012).....	87
Γράφημα 13- Δημόσιο Χρέος (Eurostat, 2012).....	88

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1- Αποτελέσματα Χρήσης Ελληνικών Τραπεζών.....	29
Πίνακας 2- Αποτελέσματα Χρήσης Ελληνικών Τραπεζών.....	31
Πίνακας 3	34
Πίνακας 4	35
Πίνακας 5- Οικονομικές Καταστάσεις Alpha Bank.....	36
Πίνακας 6- Αριθμοδείκτες Alpha Bank	37
Πίνακας 7- Οικονομικές Καταστάσεις Eurobank.....	38
Πίνακας 8- Αριθμοδείκτες Eurobank.....	40
Πίνακας 9- Οικονομικές Καταστάσεις Τράπεζας Πειραιώς.....	41
Πίνακας 10-Αριθμοδείκτες Τράπεζας Πειραιώς.....	42
Πίνακας 11-Οικονομικές Καταστάσεις Attica.....	43
Πίνακας 12-Οικονομικές Καταστάσεις Εμπορικής Τράπεζας.....	45
Πίνακας 13- Οικονομικές Καταστάσεις Γενικής Τράπεζας.....	46
Πίνακας 14-Οικονομικές Καταστάσεις Millennium Bank.....	48
Πίνακας 15- Οικονομικές Καταστάσεις Πανελληνίας Τράπεζας.....	50
Πίνακας 16	51
Πίνακας 17-Οικονομικές Καταστάσεις Probank.....	53
Πίνακας 18- Οικονομικές Καταστάσεις Protonbank	54
Πίνακας 19- Διάρθρωση του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος (Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2013)	62

Πίνακας 20-Ποσά χρηματοδότησης ιδιωτικού τομέα ως ποσοστό επί του ΑΕΠ (Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2013)	64
Πίνακας 21- Ποσά χορηγήσεων ανά είδος δανείου ως ποσοστό επί του ΑΕΠ (Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2013)	65
Πίνακας 22 Περιθώριο επιτοκίου (spread) στην Ελλάδα και στη ζώνη του ευρώ (ΕΕΤ, 2010---,σελ. 40)	80
Πίνακας 23- Επιπτώσεις PSI (Cavalier, 2012).....	103
Πίνακας 24- Core Tier 1(πριν την ανακεφαλαιοποίηση).....	104
Πίνακας 25- Γενικός και Τραπεζικός Δείκτης Μετοχών Χρηματιστηρίου Αξιών Αθηνών (Χ.Α.Α.) (Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2013).....	105
Πίνακας 26- Οικονομικές Καταστάσεις Alpha Bank	107
Πίνακας 27-Αριθμοδείκτες Alpha Bank	109
Πίνακας 28-Οικονομικές Καταστάσεις Εθνικής Τράπεζας	110
Πίνακας 29-Αριθμοδείκτες Εθνικής Τράπεζας	112
Πίνακας 30- Οικονομικές Καταστάσεις Τράπεζας Πειραιώς.....	113
Πίνακας 31 Αριθμοδείκτες Τράπεζας Πειραιώς	114
Πίνακας 32- Οικονομικές Καταστάσεις Eurobank	116
Πίνακας 33-Αριθμοδείκτες Eurobank	117
Πίνακας 34- Οικονομικές Καταστάσεις Attica Bank	118
Πίνακας 35- Οικονομικές Καταστάσεις Γενικής Τράπεζας.....	120

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η πρόσφατη παγκόσμια χρηματοοικονομική κρίση επέφερε σημαντικές επιπτώσεις σε όλους σχεδόν τους οργανισμούς της υφελίου, χρηματοπιστωτικούς και μη. Οι επιπτώσεις αυτές, σε πολλές περιπτώσεις ήταν καταστροφικές, οδηγώντας έως και στην πτώχευση μερικών οργανισμών, χρηματοπιστωτικών και μη (Lehman Brothers (USA)), σε αρκετές άλλες περιπτώσεις τυχόν πτωχεύσεις οργανισμών αποφεύχθηκαν λόγω κρατικής παρέμβασης, ενώ η πλειοψηφία αυτών αντιμετώπισε προβλήματα ρευστότητας (Ελληνικές Τράπεζες).

Η παγκόσμια κρίση ωστόσο, ανέδειξε τα προβλήματα πολλών χωρών αναφορικά με το δημόσιο χρέος, ανάμεσα στα οποία βρίσκεται και η Ελλάδα. Επομένως, η σημερινή κρίση χρέους που αντιμετωπίζει η χώρα αναδείχθηκε μέσα από την παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση. Συγκεκριμένα, η κρίση χρέους της Ελλάδας κι ότι αυτή συνεπάγεται είναι απόρροια προβλημάτων που προϋπήρχαν και απλά η παγκόσμια οικονομική κρίση τα επισήμανε. Ως εκ τούτου, η ελληνική κοινωνία την τελευταία διετία έχει γίνει μάρτυρας σημαντικών γεγονότων και μεταρρυθμίσεων, το σημαντικότερο εκ των οποίων είναι η προσφυγή της χώρας στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (Δ.Ν.Τ.), προκειμένου να αντιμετωπιστεί η κρίση χρέους. Στα πλαίσια αυτή της προσπάθειας η ελληνική κυβέρνηση έλαβε και λαμβάνει ακόμα πολλά μέτρα, τα οποία αφορούν όλα τα φυσικά και νομικά πρόσωπα της χώρας κι επομένως, οι τράπεζες δε θα μπορούσαν να εξαιρεθούν.

Επομένως, σκοπός της παρούσας πτυχιακής εργασίας είναι να εξετάσει τις επιπτώσεις των νέων μέτρων στις τράπεζες. Η εργασία αυτή εστιάζει στο πως η δανειακή σύμβαση που υπογράφηκε στις 27 Οκτωβρίου 2011, επηρέασε, επηρεάζει και θα επηρεάζει τα ελληνικά τραπεζικά ιδρύματα. Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία, οι μεγαλύτερες επιδράσεις της Δανειακής Σύμβασης εμφανίστηκαν στα ίδια κεφάλαια των τραπεζών. Η ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών κρίθηκε απαραίτητη. Ωστόσο, κάποιοι από τους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς δεν ήταν σε θέση να προχωρήσουν άμεσα σε μια τέτοια ενέργεια. Για αυτό το λόγο, το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας κλήθηκε να βοηθήσει τους συγκεκριμένους οργανισμούς στην περάτωση της διαδικασίας. Ειδικότερα, σχεδόν όλες οι μικρές τράπεζες εξαγοράστηκαν από τις μεγαλύτερες, προκειμένου το ελληνικό τραπεζικό σύστημα να γίνει πιο αποτελεσματικό. Η αναδιάρθρωση του Ελληνικού τραπεζικού τομέα οδήγησε σε ένα μικρότερο τραπεζικό σύστημα το οποίο συνεπαγόταν και λιγότερες θέσεις εργασίας.

Στην επόμενη ενότητα, λοιπόν, ακολουθεί μια συνοπτική περιγραφή της κατάστασης που επικρατεί στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια, συμπεριλαμβανομένου και των αλλαγών που έχει επιφέρει μέχρι σήμερα η προσφυγή της Ελλάδας στο Δ.Ν.Τ.. Στη συνέχεια, θα γίνει μια μικρή αναδρομή στο Ελληνικό τραπεζικό σύστημα, συμπεριλαμβανομένου και των επιπτώσεων του Μνημονίου 1, ενώ θα ακολουθήσει η παρουσίαση της δανειακής σύμβασης τις εικοστής εβδόμης Οκτωβρίου. Στην επόμενη ενότητα, θα αναλυθούν οι επιπτώσεις αλλά και τυχόν ωφέλειες που προκύπτουν από την υπογραφή αυτής της σύμβασης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο Τραπεζικά Συστήματα

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

Στο παρόν κεφάλαιο γίνεται μια συνοπτική παρουσίαση κάποιων θεωρητικών στοιχείων όσον αφορά τα είδη των τραπεζών που υπάρχουν και πως ορίζονται καθώς και τα είδη κινδύνων που αντιμετωπίζουν τα τραπεζικά ιδρύματα.

1.1 Είδη Τραπεζών

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι στις μέρες μας υπάρχουν αρκετά είδη πιστωτικών ιδρυμάτων, τα περισσότερα είναι απόρροια της εξειδίκευσής τους σε ένα συγκεκριμένο σκοπό ή κλάδος οικονομικής δραστηριότητας. Τα πιστωτικά ιδρύματα λοιπόν διαχωρίζονται σε αγροτικές, κτηματικές, συνεταιριστικές, ναυτιλιακές, εμπορικές τράπεζες, αλλά και τράπεζες επενδύσεων και ειδικά πιστωτικά ιδρύματα. Αξίζει στο σημείο αυτό να σημειώσουμε ότι το θεσμικό πλαίσιο στο οποίο υπάγονται οι συνεταιριστικές τράπεζες διαφέρει από αυτό των υπολοίπων τραπεζών.

Οι αγροτικές λοιπόν τράπεζες έχουν ως κύριο σκοπό τη χρηματοδότηση της ανάπτυξη του γεωργικού τομέα. Συγκεκριμένα, οι αγρότες τείνουν να έχουν ευνοϊκότερη μεταχείριση όσον αφορά τη σύναψη δανείων και γενικά όλων των συναλλαγών σε σχέση με τη σύναψη δανείων με μία οποιαδήποτε άλλη τράπεζα. Απ' την άλλη, αποστολή των κτηματικών τραπεζών αποτελεί η έκδοση στεγαστικών δανείων, ενώ η αποστολή των ναυτιλιακών τραπεζών είναι χρηματοδότηση της ποντοπόρου ναυτιλίας αλλά και της ακτοπλοΐας. Περαιτέρω, για τις επενδυτικές τράπεζες ο κύριος σκοπός λειτουργίας τους είναι η χρηματοδότηση μεγάλων επιχειρήσεων.

Ακόμη, υπάρχουν ειδικά πιστωτικά ιδρύματα που λειτουργούν με σκοπό να καλύψουν σημαντικές ανάγκες της οικονομίας και οι οποίοι έχουν εξαιρεθεί από την εφαρμογή του Ν.2076/92. Όσον αφορά τη Ελλάδα, τέτοια ιδρύματα είναι το Ταμείο Παρακαταθηκών (έτος ίδρυσης 1919) και Δανείων και το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο (ιδρύθηκε το 1900, ενώ μετατράπηκε σε Ανώνυμη Τραπεζική Εταιρία το 2002) (Αγγελόπουλος, 2008).

Για το τέλος αφήσαμε την πιο γνωστή κατηγορία πιστωτικών ιδρυμάτων, τις εμπορικές τράπεζες. Οι εμπορικές τράπεζες, οι πιο ευρέως διαδεδομένες τράπεζες, είναι οι εκείνες στις οποίες κάνουμε τις καθημερινές συναλλαγές μας. Ειδικότερα, οι εμπορικές τράπεζες δέχονται καταθέσεις αλλά και την ίδια στιγμή εκδίδουν όλων των κατηγοριών δάνεια, από επιχειρηματικά μέχρι στεγαστικά και «διακοποδάνεια». Δεν εκδίδουν ομόλογα αλλά λειτουργούν ως

διαμεσολαβητές μεταξύ του εκδότη του ομολόγου και του επενδυτή για τη διάθεση του ομολόγου στον επενδυτή, αλλά και διαχειρίζονται την καθημερινή κίνηση χρήματος. Περαιτέρω, κάποιες εμπορικές τράπεζες λειτουργούν και ως επενδυτικές τράπεζες, ωστόσο πολλές εμπορικές τράπεζες περιορίζονται αυστηρά στις εμπορικές δραστηριότητες.

1.2 Τραπεζικοί Κίνδυνοι

Οι κίνδυνοι που αντιμετωπίζουν οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί και οι οποίοι είναι αναγνωρίσιμοι είναι ιδιαίτερα σημαντικοί, καθώς μπορούν να οδηγήσουν τους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς σε κατάρρευση. Ιδιαίτερα, η διεθνοποίηση των τραπεζών, η απελευθέρωση των αγορών, οι αλλαγές στο θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας της χρηματοπιστωτικής αγοράς αλλά και η ραγδαία τεχνολογική πρόοδος οδήγησαν στην ανάπτυξη και εξέλιξη ενός σημαντικού αριθμού χρηματοπιστωτικών προϊόντων αλλά και στην αύξηση του ανταγωνισμού.

Τα συγκεκριμένα λοιπόν γεγονότα βοήθησαν στο να εντατικοποιηθούν κίνδυνοι που ήδη υπήρχαν όπως ο κίνδυνος ρευστότητας και ο πιστωτικός κίνδυνος, αλλά και να αναπτυχθούν κίνδυνοι, όπως ο κίνδυνος της αγοράς αλλά και ο κίνδυνος επιτοκίου. Βέβαια, υπάρχουν και άλλοι κίνδυνοι, όπως ο λειτουργικός κίνδυνος, ο κίνδυνος χαρτοφυλακίου και ο κίνδυνος από τα προϊόντα χρηματοοικονομικών παραγώγων και από εκτός ισολογισμού πράξεις. Να σημειώσουμε σε αυτό το σημείο, ότι ο κίνδυνος ρευστότητας κατατάσσεται στους επιχειρηματικούς κινδύνους, ενώ ο κίνδυνος χαρτοφυλακίου, ο συναλλαγματικός κίνδυνος, ο κίνδυνος επιτοκίου αλλά και ο κίνδυνος αγοράς κατατάσσονται στους χρηματοοικονομικούς κινδύνους.

Ένας από τους βασικότερους λοιπόν κινδύνους που αντιμετωπίζουν τα τραπεζικά ιδρύματα είναι ο πιστωτικός κίνδυνος, ο οποίος αφορά την περίπτωση αδυναμίας των δανειοληπτών να εξοφλήσουν τα δάνεια που έλαβαν, κεφάλαιο και τόκους (Van Grinsven, 2010, σελ. 30). Φυσικά, για τη διαχείριση ενός παραδοσιακού κινδύνου, του πιστωτικού κινδύνου, έχουν αναπτυχθεί αρκετά υποδείγματα, τα οποία μπορούν να προβλέψουν ακόμη και την πιθανότητα πτώχευσης της επιχείρησης. Απ' την άλλη, ο κίνδυνος ρευστότητας, αποτελεί ίσως το σοβαρότερο κίνδυνο για τις εμπορικές τράπεζες. αφορά την αδυναμία της τράπεζας να αντιμετωπίσει τις ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις της λόγω έλλειψης ρευστότητας βραχυχρόνια (Κοσμίδου, 2009). Πιο συγκεκριμένα, ο κίνδυνος ρευστότητας αναφέρεται στη μείωση της καθαρής θέσης της τράπεζας που προκύπτει από ενδεχόμενη αδυναμία της τράπεζας για την εξεύρεση κεφαλαίων

προκειμένου να καλυφθεί η αυξανόμενη ζήτηση δανείων, αδυναμία για την εμπρόθεσμη κάλυψη καταθέσεων και αποδοτική τοποθέτηση μη αναμενόμενων εισροών αλλά και την αδυναμία της να διατηρηθούν επικερδείς τοποθετήσεις (Matz and Neu, 2007, σελ. 5). Φυσικά, η ρευστότητα μιας τράπεζας παρακολουθείται μέσα από τους δείκτες ρευστότητας αλλά και μέσα από δοκιμές προσομοίωσης καταστάσεων κρίσεως, τα ονομαζόμενα stress tests (Matz and Neu, 2007, σελ.7)

Ο συναλλαγματικός κίνδυνος, περαιτέρω, αναφέρεται στον κίνδυνο που προκύπτει από τις μεταβολές των συναλλαγματικών ισοτιμιών, και ορίζεται ως πιθανότητα ζημίας και μεταβολής της καθαρής θέσης μιας τράπεζας λόγω της μεταβολής της ισοτιμίας του νομίσματος στο οποίο έχει πραγματοποιηθεί κάποια επένδυση ή στο οποίο έχουν αντληθεί κεφάλαια *Coyle, 2001, σελ. 3). Παρόμοιος με το συναλλαγματικό κίνδυνο, είναι ο κίνδυνος επιτοκίου. Ειδικότερα, ο συγκεκριμένος κίνδυνος προκύπτει από τις μεταβολές στις τιμές των επιτοκίων. Γενικότερα, ο κίνδυνος του επιτοκίου σχετίζεται είτε με μια πιθανή μείωση του εισοδήματος του τραπεζικού ιδρύματος από μία μη προβλεπόμενη μεταβολή των επιτοκίων είτε σε μια πιθανή μείωση της αξίας ενός χρηματοπιστωτικού μέσου κα κατά συνέπεια και στη μείωση των ιδίων κεφαλαίων της τράπεζας (Coyle, 2001, σελ. 17).

Περαιτέρω, ο κίνδυνος χαρτοφυλακίου είναι ένας κίνδυνος που αφορά τον κίνδυνο επένδυση και πιο συγκεκριμένα, αναφέρεται στη «μεταβλητότητα των μελλοντικών εισροών, αποδόσεων ή τιμών μιας επένδυσης» (Pardo, 2008, σελ. 84). Ο κίνδυνος χαρτοφυλακίου μετράται με τη μέτρηση της διασποράς των πιθανών τιμών γύρω από την αναμενόμενη τιμή της επένδυση. Ακόμη, ο συγκεκριμένος κίνδυνος διαχωρίζεται στον κίνδυνο αγοράς και στον ειδικό κίνδυνο. Όσον αφορά τον ειδικό κίνδυνο, πρόκειται για έναν πιο προσωποποιημένο κίνδυνο από τους υπόλοιπους, με την έννοια ότι διαφέρει από τράπεζα σε τράπεζα και περικλείει τον επιχειρηματικό και τον χρηματοοικονομικό κίνδυνο (Γαλιάτσος, 2008). Αντιθέτως, ο κίνδυνος της αγοράς, εμπεριέχει τον κίνδυνο επιτοκίων, τον κίνδυνο πληθωρισμού και τον συναλλαγματικό κίνδυνο, τους οποίους αναλύσαμε νωρίτερα (Αγγελόπουλος, 2008).

Επιπροσθέτως, ο λειτουργικός κίνδυνος είναι πιθανό ο πιο δύσκολος να ποσοτικοποιηθεί, Σύμφωνα με αρκετούς ερευνητές, η φύση του λειτουργικού κινδύνου δεν μπορεί να αντικατοπτριστεί σε έναν απλό ορισμό. Ωστόσο, σύμφωνα με την Ομάδα 30 της Επιτροπής της Βασιλείας ο λειτουργικός κίνδυνος είναι « ο κίνδυνος ζημίας που πηγάζει από ανεπαρκή συστήματα, έλεγχο, ανθρώπινο λάθος ή αποτυχία της διοίκησης» (Van Den Brink, 2002, σελ. 3)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο :Η Ελληνική Πραγματικότητα και η Διεθνής Χρηματοπιστωτική Κρίση

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

Στην τρέχουσα ενότητα θα παρουσιαστούν τα χαρακτηριστικά της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης, αναλύοντας τις αιτίες της αλλά και τις επιπτώσεις της, οι οποίες ήταν και είναι σημαντικές. Ωστόσο, κρίνεται σκόπιμο πριν προχωρήσουμε στην ανάλυση της να παρουσιάσουμε τον ορισμό μιας τέτοιας κρίσης. Με απλά λόγια τι σημαίνει χρηματοπιστωτική κρίση και ποια είναι τα στοιχεία εκείνα που υποδεικνύουν ότι το τραπεζικό σύστημα βρίσκεται σε κρίση. Επιπρόσθετα, θα παρουσιάσουμε και τις επιπτώσεις της κρίσης στην Ελλάδα, όπως επίσης και στο τραπεζικό σύστημα.

2.1 Διεθνής Χρηματοπιστωτική Κρίση

2.1.1 Ορισμός Χρηματοπιστωτικής Κρίσης

Μια χρηματοπιστωτική κρίση είναι η κατάσταση κατά την οποία η αξία των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων μειώνεται δραματικά. Ειδικότερα, μια χρηματοπιστωτική κρίση συνδέεται με τη δημιουργία ενός κλίματος πανικού κατά τη διάρκεια του οποίου οι επενδυτές αποσύρουν από τις τράπεζες όλα τους τα χρήματα ή πωλούν τα περιουσιακά στοιχεία, λόγω της πεποίθησης ότι οι αξία αυτών των περιουσιακών στοιχείων θα μειωθεί εάν παραμείνουν στο χρηματοπιστωτικό ίδρυμα. (Wolfson, 1994, σελ. 148),

Ωστόσο, οι Reinhart και Rogoff (2009) υποστηρίζουν ότι τα στοιχεία τα οποία υποδεικνύουν ότι μια χρηματοπιστωτική κρίση είναι παγκόσμια, σύμφωνα πάντα με τη δική τους άποψη, είναι τέσσερα. Πρώτο στοιχείο αποτελεί η ύπαρξη συστημικής κρίσης (systemic) σε ένα ή περισσότερα παγκόσμια χρηματοπιστωτικά κέντρα. Ακόμη δύο στοιχεία ενδεικτικά μιας παγκόσμιας κρίσης είναι πρώτον, η ανάμειξη στην περισσότερων των δύο περιφερειών αλλά και η ανάμειξη περισσότερων των τριών χωρών κάθε περιφέρειας. Το τέταρτο και τελευταίο κριτήριο, είναι ο σταθμισμένος με το Α.Ε.Π δείκτης χρηματοοικονομικής διαταραχής των οποίο έφτιαξαν εκείνοι.

2.1.2 Γενικά Χαρακτηριστικά

Οι χρηματοπιστωτικές κρίσεις είναι ένα συχνό φαινόμενο εδώ και αρκετές δεκαετίες. Ωστόσο, παρ' όλο που έχουν συμβεί αρκετές τραπεζικές κρίσεις οι περισσότερες δεν ήταν ιδιαίτερα ευρείας κλίμακας ή τουλάχιστον δεν είχαν τις καταστροφικές επιπτώσεις τις τρέχουσας χρηματοπιστωτικής κρίσης. Ειδικότερα, η τρέχουσα χρηματοπιστωτική κρίση ξεκίνησε από μια κρίση στο χρηματοπιστωτικό σύστημα των Η.Π.Α. το 2007, επεκτάθηκε στον υπόλοιπο κόσμο στα τέλη του έτους. Ειδικότερα, η κρίση αυτή θεωρείται άμεσα συγκρίσιμη ίσως και περισσότερη σημαντική από την κρίση του 1930, την περίοδο της Μεγάλης Ύφεσης (Great Depression), όπως ονομάστηκε και η οποία θεωρούνταν έως πριν λίγο καιρό ως η μεγαλύτερη παγκόσμια κρίση και κανείς δεν πίστευε ότι θα μπορούσε να συμβεί μια κρίση η οποία θα έχει παρόμοιες καταστροφικές συνέπειες με εκείνη του 1930. Σε γενικές γραμμές μόλις 5 ήταν οι κρίσεις με μακροχρόνια διάρκεια κατά τους δύο τελευταίους αιώνες και πιο συγκεκριμένα, 1815-1845, 1873-1896, 1920-1940, 1970-1980 (Reinhart και Rogoff, 2009, σελ. 4-5).

Ωστόσο, κάτι τέτοιο συνέβη και η παγκόσμια κρίση που ξέσπασε το 2007 οδήγησε πολλούς οργανισμούς, χρηματοπιστωτικούς και μη στην κατάρρευση. Όπως επισημάνθηκε και από τον Πρόεδρο της Ασιατικής Morgan Stanley, τον Stefan S. Roach, είναι η πρώτη ουσιαστικά «παγκόσμια κρίση της νέας εποχής» υπονοώντας με τη φράση «νέα εποχή», την εποχή της παγκοσμιοποίησης καθώς σε καμία από τις προηγούμενες κρίσεις δεν είχαν διεθνοποιηθεί οι αγορές (World Economic Forum, 2009). Προφανώς αυτός είναι και ο λόγος που μια κρίση στο χρηματοπιστωτικό σύστημα των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής επεκτάθηκε τόσο γρήγορα, επηρεάζοντας μάλιστα σημαντικά όχι μόνο χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, αλλά όλων των ειδών τις επιχειρήσεις ακόμη και κράτη και μάλιστα με ιδιαίτερα σημαντικές αρνητικές συνέπειες, τονίζοντας προφανώς τις διαστρεβλώσεις που υπάρχουν στο παγκόσμιο οικονομικό σύστημα.

Κρίνεται σκόπιμο, όμως, στο σημείο αυτό να επισημάνουμε ότι η οικονομική κρίση που ξεκίνησε στις Η.Π.Α. άρχισε σταδιακά να επεκτείνεται και στις υπόλοιπες χώρες που συναλλάσσονταν με τις Η.Π.Α., όμως η κατάρρευση του αμερικανικού χρηματοπιστωτικού κολοσσού Lehman Brothers δημιούργησε ένα ντόμινο εξελίξεων που οδήγησε στη ραγδαία εξάπλωση της κρίσης.

2.1.3 Κύριες Αιτίες Κρίσης

Οι μικρότερες σε κλίμακα χρηματοπιστωτικές κρίσεις θα μπορούσαμε να πούμε ότι ήταν μια προειδοποίηση ότι το παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα έχει κάποιες αδυναμίες, ίσως και σημαντικές. Ωστόσο, φαίνεται ότι κανείς δεν έλαβε υπόψη του αυτές τις κρίσεις, αλλά και κανείς δεν μπόρεσε να προβλέψει το σκάσιμο της «φούσκας» των Αμερικανικών στεγαστικών δανείων, με εξαίρεση τον Αμερικανό οικονομολόγο Nouriel Roubini ο οποίος είχε προειδοποιήσει δύο χρόνια πριν το ξέσπασμά της ότι μια σοβαρή κρίση είναι προ των πυλών. Όμως τι προκάλεσε τελικά αυτήν την κρίση;

Ας πάρουμε λοιπόν τα πράγματα από την αρχή. Ήδη από τη δεκαετία το '80 είχε ξεκινήσει από τις τράπεζες η πώληση στεγαστικών δανείων, σε εταιρίες ονομαζόμενες ειδικού σκοπού, και οι οποίες ομαδοποιούσαν αυτά τα δάνεια και στη συνέχεια τα εξέδιδαν ως ομόλογα τα οποία πωλούνταν στους διάφορους επενδυτές. Τέτοιου είδους ομόλογα είναι και τα RMBS (Mortgage Backed Securities) όπως ονομάζονται στη διεθνή ορολογία, δηλαδή η Τιτλοποίηση Στεγαστικών δανείων, και τα οποία εκδίδονταν λόγω του ότι μείωναν σημαντικά τους κινδύνους στο χαρτοφυλάκιο των τραπεζών (Fabozzi, 2011, σελ. 4). Το χαρακτηριστικό αυτών των ομολόγων είναι ότι ο ομολογιούχος, δηλαδή αυτός που είχε αγοράσει το ομόλογο, εισπράττει ένα προκαθορισμένο ποσό ανά περιόδους το οποίο όμως ποσό το πληρώνει ο αρχικός οφειλέτης, δηλαδή ο λήπτης του στεγαστικού δανείου από το οποίο προήλθε το ομόλογο (Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2009, σελ. 73). Αξίζει εδώ να επισημάνουμε ότι ο συγκεκριμένος τρόπος έκδοσης ομολόγων είναι απόλυτα ορθός όσον αφορά τις τραπεζικές πρακτικές και σε καμία περίπτωση δε θεωρείται παράνομος.

Το θέμα ωστόσο που προέκυψε τα τελευταία χρόνια είναι ότι η πρακτική αυτή της έκδοσης ομολόγων επί στεγαστικών δανείων, οδήγησε στην έκδοση και άλλων ομολόγων που βασιζόνταν σε άλλες ομάδες ομολόγων δημιουργώντας έτσι ομόλογα που ούτε ο εκδότης αυτών ήξερε στην ουσία τι είδους δάνεια βρίσκονται πίσω από αυτά τα ομόλογα. Τα ομόλογα αυτά είναι γνωστά στο ευρύ κοινό ως «τοξικά ομόλογα» και το κύριο χαρακτηριστικό τους είναι ότι η πιστοληπτική ικανότητα κάθε εκδότη τοξικού ομολόγου βασιζόταν μόνο στην αξιολόγηση που έδιναν διεθνείς οίκοι αξιολόγησης και όπως αποδείχθηκε η αξιολόγηση αυτή δεν ήταν πάντα ορθή (Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2009, σελ. 73). Το γεγονός βέβαια ότι όλοι και περισσότεροι άνθρωποι ήθελαν να πάρουν στεγαστικό δάνειο έχει να κάνει με το γεγονός ότι χρόνια πριν το ξέσπασμα της κρίσης και για αρκετά μεγάλο χρονικό διάστημα, τα μακροχρόνια επιτόκια κινούνταν σε ιδιαίτερα

χαμηλά επίπεδα, οδηγώντας έτσι στο ξέσπασμα της στεγαστικής πίστης κυρίως στις ανεπτυγμένες χώρες.

Με λίγα λόγια, μπορούμε να πούμε ότι η κρίση ξεκίνησε από το γεγονός ότι οι Αμερικανικοί χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί δάνειζαν ασύστολα και χωρίς κανένα σοβαρό έλεγχο στα στοιχεία που οι δανειζόμενοι δήλωναν αναφορικά με τα εισοδήματά τους. Αυτό που λέγεται είναι ότι ο οποιοσδήποτε μπορούσε να πάρει στεγαστικό δάνειο δηλώνοντας ψευδώς ότι έχει ένα υψηλό εισόδημα και μια καλή θέση εργασίας καθώς κανείς δεν προέβαινε σε κανένα έλεγχο για την απόδειξη ή όχι των ισχυρισμών κάθε δανειολήπτη.

Η κρίση λοιπόν ξεκίνησε όταν οι λήπτες των στεγαστικών δανείων, και των δανείων γενικότερα, άρχισαν να αδυνατούν να πληρώσουν τις δόσεις τους με αποτέλεσμα οι ομολογιούχοι να μην μπορούν να λάβουν την απόδοση που έπρεπε, με συνέπεια να έχουν στην κατοχή τους ομόλογα και για την ακρίβεια «τοξικά ομόλογα» τα οποία όμως αποτιμούνταν πολύ χαμηλά. Όμως το πρόβλημα επεκτάθηκε καθώς κάτοχοι τοξικών ομολόγων δεν ήταν μόνο ιδιώτες επενδυτές ή Αμερικανικές τράπεζες, αλλά και ξένες τράπεζες ή θυγατρικές τους. Αυτό λοιπόν είχε ως αποτέλεσμα οι συγκεκριμένες ξένες τράπεζες να αντιμετωπίσουν σοβαρά προβλήματα φερεγγυότητας αλλά και ρευστότητας (Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2009, σελ. 74).

Επομένως, μία από τις κύριες αιτίες αυτής της κρίσης είναι η εκτεταμένη διαδικασία τιτλοποίησης τραπεζικών απαιτήσεων. Ακόμη, όπως αποδείχθηκε τα τραπεζικά ιδρύματα προχώρησαν στην ανάληψη υπερβολικών κινδύνων με αποτέλεσμα όταν οι δανειολήπτες παρουσίασαν αδυναμία αποπληρωμής των δανείων που είχαν τιτλοποιηθεί σε ομόλογα, οι τράπεζες και γενικότερα όλοι οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί παρουσίασαν αξιοσημείωτα προβλήματα ρευστότητας, τα οποία δεν θα έπρεπε να παρουσιαστούν γεγονός που κατέδειξε ότι τα ρυθμιστικά πλαίσια που ίσχυαν έως τότε όπως θα δούμε και στη συνέχεια, δηλαδή οι κανόνες της Βασιλείας II, ήταν ανεπαρκή για την αποτροπή τέτοιων προβλημάτων.

Για την υπερβολική ανάληψη κινδύνων από τους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς κατηγορείται η εταιρική διακυβέρνηση. Ειδικότερα, καθώς το διοικητικό συμβούλιο και ο Διευθύνων σύμβουλος κάθε οργανισμού είναι εκείνοι που αποφασίζουν για την ανάληψη κινδύνων από τον οργανισμό, φαίνεται ότι δε διαχειρίστηκαν καθόλου καλά τους κινδύνους (Conyon et al, 2011: ΟΟΣΑ, 2009). Επομένως, η εταιρική διακυβέρνηση των χρηματοπιστωτικών οργανισμών από τους οποίους και ξεκίνησε η κρίση φαίνεται να είναι μια από τις κύριες αιτίες δημιουργίας της.

Βέβαια, και οι διάφοροι οίκοι αξιολόγησης οι οποίοι αξιολογούσαν τα συγκεκριμένα ομόλογα και μάλιστα σε κάποιες περιπτώσεις με ιδιαίτερα υψηλή αξιολόγηση κατηγορούνται ότι συνέβαλαν στη δημιουργία της κρίσης (Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2009, σελ. 74). Ειδικότερα, οι κατηγορίες αφορούν κυρίως χώρες και γενικότερα ρυθμιστικές αρχές για το μη έλεγχο των οργανισμών αυτών, καθώς ως γνωστόν κανένας οίκος αξιολόγησης δεν ελέγχεται από πουθενά. Φυσικά, όλοι οι οίκοι αξιολόγησης υπερασπίζονται το ρόλο τους και επισημαίνουν ότι η όποια αξιολόγηση κάνουν αποτελεί απλά μια δική τους εκτίμηση και ότι είναι απλά συμβουλευτική και σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να θεωρείται ως το βασικό κριτήριο για μια επενδυτική απόφαση.

Ωστόσο, σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι εάν αυτά τα ομόλογα είχαν αποτιμηθεί σωστά εξ αρχής και εάν ακόμη γνώριζε ο κάθε επενδυτής τι κρύβεται πίσω από αυτά τα ομόλογα τότε πιθανόν να είχαμε αποφύγει την κρίση ή τουλάχιστον η κρίση δεν θα είχε πάρει τόσο εκτεταμένες διαστάσεις. Επομένως δεν υπάρχει αμφιβολία ότι οι μέθοδοι αποτίμησης οι οποίοι καθώς φαίνεται δεν ήταν ορθοί αλλά και οι αδιαφανείς όροι διαπραγμάτευσης αποτελούν δύο ακόμη αιτίες τις παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης.

Βέβαια, οφείλουμε να επισημάνουμε ότι ακόμη και σήμερα δεν έχουν αναγνωριστεί πλήρως όλες οι αιτίες της κρίσης. Ειδικότερα, οι ερευνητές ακόμη αναζητούν τα πραγματικά και κύρια αίτια της κρίσης, καθώς κάποια από αυτά που παρουσιάστηκαν παραπάνω μοιάζουν περισσότερο με δευτερεύοντα παρά με κύρια αίτια μιας τόσο σημαντικής κρίσης, όπως για παράδειγμα η έλλειψη εποπτείας των διαφόρων οίκων αξιολόγησης.

2.1.4 Παγκόσμιες Επιπτώσεις της Κρίσης

Οι επιπτώσεις της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης είναι σχεδόν όμοιες για όλες τις χώρες οι οποίες επλήγησαν. Ειδικότερα, οι επιπτώσεις που θα παρουσιαστούν παρακάτω και οι οποίες προφανώς ήταν κατά βάση αρνητικές εμφανίστηκαν με διαφορετικό βαθμό σε όλες τις χώρες που επλήγησαν από την κρίση.

Η σημαντικότερη επίπτωση της κρίσης η οποία σε μεγάλο βαθμό οδήγησε και σε άλλες επιπτώσεις είναι η αύξηση της ανεργίας. Συγκεκριμένα, οι ανεργία αυξήθηκε ραγδαία λόγω της πτώχευσης αρκετών οργανισμών σε πολλές χώρες. Την ίδια στιγμή, και ως συνέπεια της ανεργίας

σε πολλές χώρες παρουσιάστηκαν έντονες τάσεις μετανάστευσης και κυρίως νέων ανθρώπων, δηλαδή του πλέον παραγωγικού εργατικού δυναμικού των χωρών (Verick, 2009)

Περαιτέρω, οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί φοβούμενοι επιδείνωση των συνθηκών έκλεισαν τη στρόφιγγα του δανεισμού με αποτέλεσμα υγιείς επιχειρήσεις να μην έχουν πλέον πρόσβαση σε κεφάλαια, δημιουργώντας έτσι περαιτέρω προβλήματα και οδηγώντας στον περιορισμό της παραγωγικής δυνατότητας των οικονομιών διαφόρων χωρών αλλά και σε μείωση των επενδύσεων γενικότερα (Long et al, 2012). Ακόμη, περιορίστηκαν και εισαγωγές των χωρών με αποτέλεσμα την πτώση και των εξαγωγών, όπως επίσης αυξήθηκαν τα δημοσιονομικά ελλείμματα χωρών που προϋπήρχαν της κρίσης. Επιπρόσθετα, το Α.Ε.Π. των περισσότερων χωρών παρουσίασε αρνητική ανάπτυξη και για κάποιες άλλες η αύξηση ήταν οριακή. Τέλος, επιδεινώθηκε περαιτέρω η ανταγωνιστικότητα χωρών που αντιμετώπιζαν προβλήματα ανταγωνιστικότητάς και πριν την κρίση (Gibson et al, 2012).

2.2 Γενικές Παρατηρήσεις για τις Κρίσεις και την Κρίση του 2008

Ο ορισμός της κρίσης όπως μέχρι στιγμής έχει δοθεί περιγράφει την κατάσταση η οποία προκύπτει και το πως αυτή διαμορφώνεται εφόσον έχει ήδη εμφανιστεί η κρίση. Τα αίτια πρόκλησης της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης του 2008, που ξεκίνησε από τις Η.Π.Α. όπως έχει ήδη αναφερθεί ήταν η «φούσκα» στην αγορά ακινήτων.

Σε γενικές γραμμές όμως, οι κρίσεις σε μια αγορά ατομικά προκαλείται από την υπερβάλλουσα προσφορά που υπάρχει στη συγκεκριμένη αγορά. Η ισορροπία στην αγορά επέρχεται όταν οι τιμές μειωθούν αρκετά και η όποια υπερβάλλουσα ποσότητα υπάρχει μειώνεται.

Ωστόσο, όταν η υπερβάλλουσα προσφορά εμφανίζεται στην αγορά χρήματος ή και στην αγορά εργασίας, τότε τα πράγματα διαφοροποιούνται σημαντικά. Συγκεκριμένα, η διαφοροποίηση προέρχεται από το γεγονός ότι μια μείωση των τιμών σε αυτές τις αγορές δε θα επαναφέρει απαραίτητα τη ζήτηση στα πρότερα επίπεδα. Αναλυτικότερα, μείωση της τιμής της εργασίας αλλά και της τιμής του χρήματος, δεν εκλαμβάνεται απαραίτητα ως ευκαιρία από τους επιχειρηματίες για να απασχολήσουν περισσότερο προσωπικό με λιγότερα χρήματα ή να προβούν σε νέες ενδύσεις. Η κύρια αιτία της συγκεκριμένης κατάστασης είναι η εκτίμηση ότι η μείωση τόσο της τιμής της εργασίας όσο και του χρήματος θα οδηγήσει πιθανόν σε πτώση της

ζήτησης των προϊόντων τους. Επομένως, η αγορά δεν επανέρχεται όπως είναι το αναμενόμενο. Για το λόγο λοιπόν αυτό φαίνεται ότι χωρίς κρατική παρέμβαση μια κρίση στις δύο συγκεκριμένες αγορές δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί (Βαρουφάκης, 2011).

Ειδικότερα, όλες οι μεγάλες κρίσεις ήδη από το 19^ο αιώνα εμφανίζουν τις ίδιες επιδράσεις στην οικονομική και κοινωνική ζωή των χωρών. Αξιοσημείωτες είναι οι «φούσκες» των σιδηροδρομικών δικτύων το 1847 στην Αγγλία, το 1873 και το 1893 στις Η.Π.Α. . Φυσικά, η μεγαλύτερη (τουλάχιστον πριν την πρόσφατη) παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση ήταν εκείνη του 1929. Το Κραχ λοιπόν του 1929 προήλθε από τη «φούσκα» αξιών που είχε αναπτυχθεί την περίοδο 1922-1929 κατά την οποία υπήρξε υπέρμετρη αισιοδοξία αναφορικά με τη μεγέθυνση της οικονομίας, με αποτέλεσμα να υπάρξει υπερμεγέθης δανεισμός τόσο των επιχειρήσεων όσο και των τραπεζών προκειμένου να δανείζουν και τις επιχειρήσεις αλλά και τους πολίτες που ήθελαν να επενδύσουν στο Χρηματιστήριο (Βαρουφάκης, 2011).

Αυτό που αξίζει να επισημανθεί αναφορικά με το Κραχ του '29 είναι ότι η συναλλαγματικές ισοτιμίες ήταν σταθερές καθώς ήταν σε ισχύ ο Κανόνας του Χρυσού, με αποτέλεσμα οι χώρες να μην είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν τις αποπληθωριστικές τάσεις μέσω των χρηματικών διαθεσίμων. Λόγω αυτού του περιορισμού και προκειμένου να προφυλαχθούν οι ΗΠΑ επέβαλαν δασμούς επί των εισαγωγών, που ωστόσο δεν επέφεραν τα αναμενόμενα αποτελέσματα καθώς και οι υπόλοιπες χώρες προχώρησαν σε ανάλογη στρατηγική, με αποτέλεσμα την κατακόρυφη πτώση του διεθνούς εμπορίου. Περαιτέρω, μέχρι το 1933 η ανεργία είχε ανέλθει στο 25%, ενώ είχαν κλείσει 5.000 τραπεζικά ιδρύματα (Βαρουφάκης, 2011).

Ταυτόχρονα, η κρίση εξαπλωνόταν ανά την υφήλιο, με τον Καναδά και την Αυστραλία, οι οποίοι ήταν προμηθευτές α' υλών των ανεπτυγμένων δυτικών βιομηχανιών, να βιώνουν μια πτώση άνω του 40% την τετραετία 1929-1932, ενώ το 1929 οι άνεργοι ήταν περί του ενός εκατομμυρίου, ενώ το 1930 ήταν υπερδιπλάσιοι. Την ίδια στιγμή, και η Γερμανία που προσπαθούμε μέσω της αμερικανικής χρηματοδότησης να ορθοποδήσει μεταπολεμικά, ήρθε αντιμέτωπη με την ανεργία, που το 1932 ήταν γύρω στο 44%, ενώ και το γερμανικό νόμισμα είχε καταποντιστεί. Συνολικά πάνω από 10 εκατομμύρια πολίτες των ΗΠΑ, της Βρετανίας και της Ιρλανδίας ήρθαν αντιμέτωποι με την κατάσχεση των σπιτιών τους, ενώ γύρω στα 50 εκατομμύρια ήταν οι άνεργοι στις ανεπτυγμένες χώρες (Βαρουφάκης, 2011).

Επομένως, λόγω της δυσμενούς κατάστασης στην οποία είχε περιέλθει το αμερικανικό κράτος, ο τότε Πρόεδρος των ΗΠΑ , Franklin Roosevelt, προχώρησε στην απομάκρυνση από τον Κανόνα του Χρυσού.

Παρ' όλο που στην Αμερική, από και ξεκίνησε η κρίση και παρά τις μεγάλες διαστάσεις της, η Αμερικανική οικονομία κατάφερε να περιορίσει τις επιπτώσεις της κρίσης λόγω της πολιτικής που ακολουθήθηκε. Ωστόσο, παρά τις όποιες προσπάθειες που γίνονταν, το 1937 ο Roosevelt αποφάσισε να εστιάσει στη μείωση του δημοσίου χρέους, με αποτέλεσμα την επαναφορά της ύφεσης. Ο λόγος που η ύφεση περιορίστηκε και δεν έγινε βαθύτερη, ήταν η έναρξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου.

Μετά λοιπόν το Κραχ του 1929, οι επόμενες κρίσεις έκαναν την εμφάνισή τους το 1970 και 1980 και οι οποίες ονομάστηκαν κρίσεις «πρώτης γενιάς». Αναλυτικότερα, οι κρίσεις προήλθαν από τις προσπάθειες χωρών να αντιμετωπίσουν τα όποια δημοσιονομικά τους ελλείμματα μέσω της έκδοσης νέου χρήματος. Η τακτική αυτή που οδηγούσε στην ανάπτυξη της πιστωτικής επέκτασης, την οποία εκμεταλλεύονταν οι απανταχού κερδοσκόποι ενώ ταυτόχρονα το σύστημα σταθερής συναλλαγματικής ισοτιμίας μεταξύ του νομίσματος της χώρας και κάποιου άλλου νομίσματος εκ των χαρακτηριζόμενων ως «σκληρών» (όπως το δολάριο, το μάρκο κ.λπ.) κατέρρεε. Ειδικότερα, οι διαφορετικοί στόχοι μεταξύ δημοσιονομικής και νομισματικής πολιτικής αλλά και οι προσπάθειες των κρατών για σταθερή συναλλαγματική ισοτιμία είχαν ως αποτέλεσμα την πρόκληση των παραπάνω κρίσεων (Βαρουφάκης, 2011).

Τις κρίσεις «πρώτης γενιάς» ακολουθούν οι κρίσεις «δεύτερης γενιάς» , οι οποίες λαμβάνουν χώρα μετά το 1980. Οι συγκεκριμένες κρίσεις προκαλούνται μετά από μια περίοδο ραγδαίας ανάπτυξης της οικονομίας, λόγω της πιστωτικής επέκτασης και της αυξημένης εισροής κεφαλαίων, ταυτόχρονα με ένα εθνικό νόμισμα που έχει υπερτιμηθεί. Ειδικότερα, σε μια τέτοια περίοδο εντυπωσιακής οικονομικής ανάπτυξης, η χώρα εισέρχεται αναπάντεχα στην ύφεση ενώ την ίδια στιγμή ξένα και εγχώρια κεφάλαια φεύγουν από τη χώρα (όπως Αργεντινή, Χιλή, Μεξικό) (Βαρουφάκης, 2011). Τα χαρακτηριστικά της συγκεκριμένης κρίσης προσιδιάζουν με τα χαρακτηριστικά της Ελληνικής κρίσης.

Εν συνεχεία, και συγκεκριμένα το 1997 ξέσπασε μια νέα κρίση στην Ν.Α. Ασία. Η νέα αυτή χρηματοπιστωτική κρίση, που ξεκίνησε ως νομισματική, προκλήθηκε από την υποτίμηση του νομίσματος της Ταϊλάνδης. Ωστόσο, η κρίση δεν παρέμεινε μόνο σε εθνικό επίπεδο (Ταϊλάνδη) αλλά επεκτάθηκε και στις υπόλοιπες οικονομίες της Ανατολικής πλευράς της Ασίας.

Αναλυτικότερα, η Κρίση ξέσπασε από την καταϊγιστικό ρυθμό με τον οποίο τα αλλοδαπά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα δάνειζαν νοικοκυριά και επιχειρήσεις. Παρά τις προσπάθειες κάποιων ασιατικών κρατών να περιορίσουν το συγκεκριμένο είδος δανεισμού, το ΔΝΤ και οι ΗΠΑ, ασκούσαν σημαντικές πιέσεις προκειμένου να μην υπάρχουν κρατικές παρεμβάσεις. Ο δανεισμός λοιπόν που προήλθε από ξένα κεφάλαια το διάστημα 1993-1996 άγγιξε τα 100 δισεκατομμύρια δολάρια (το 1993 ήταν μόλις \$50δισ), με αποτέλεσμα την κατακόρυφη επέκταση της οικονομικής δραστηριότητας και παραγωγής αλλά και την ραγδαία ανάπτυξη των τιμών των ακινήτων .

Αναφερόμαστε επομένως, σε μια νέα φούσκα της αγοράς των ακινήτων (Βαρουφάκης, 2011). Όπως και στην περίπτωση της Αργεντινής, έτσι και στη συγκεκριμένη περίπτωση οι Ασιατικές χώρες λόγω της σύνδεσης των νομισμάτων τους με το δολάριο το οποίο την περίοδο εκείνη είχε ανατιμηθεί, οι ασιατικές εξαγωγές μειώθηκαν αξιοσημείωτα προκαλώντας ελλειμματικό εμπορικό ισοζύγιο αλλά και σημαντικά και συνεχώς αυξανόμενα χρέη σε αλλοδαπές χρηματοπιστωτικές μονάδες (Βαρουφάκης, 2011).

Οι πρώτες ενδείξεις για πρόβλημα στην ασιατική αγορά ακινήτων, οδήγησε πολλούς πολίτες και επιχειρήσεις να μεταφέρουν χρήματα σε άλλες χώρες, αλλά και να πουλήσουν τα ακίνητα που είχαν στην κατοχή τους. Ως αποτέλεσμα των συγκεκριμένων κινήσεων, η αγορά ακινήτων καταποντίστηκε ενώ και τα εγχώρια νομίσματα έτειναν σε σημαντική υποτίμηση.

Προκειμένου ωστόσο οι χώρες να διατηρήσουν σταθερή τη σχέση τους με το δολάριο προχώρησαν σε αγορά των δικών τους νομισμάτων χρησιμοποιώντας τα συναλλαγματικά τους αποθέματα σε δολάριο, με άμεσο αποτέλεσμα την κατακόρυφη αύξηση των επιτοκίων ώστε να προκαλέσουν την εισροή αλλοδαπών κεφαλαίων. Ωστόσο το αποτέλεσμα ήταν το αντίστροφο του αναμενομένου, καθώς όχι μόνο δεν επήλθε εισροή αλλοδαπών κεφαλαίων αλλά τα μεγάλα επιτόκια τερμάτισαν ουσιαστικά τις επενδύσεις των εγχώριων βιομηχανιών προκαλώντας κατ' αυτόν τον τρόπο την «κατάρρευσή» τους (Βαρουφάκης, 2011).

Τελικώς, η σύνδεση των νομισμάτων με το δολάριο σταμάτησε, ενώ το ΔΝΤ προχώρησε στη χορήγηση δανείων για την ανοικοδόμηση των ασιατικών οικονομιών. Όμως η στρατηγική που επέβαλε το ΔΝΤ με αξιοσημείωτες περικοπές κρατικών δαπανών και συγκράτηση των ισοτιμιών σε υψηλά επίπεδα, είχε σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις στις ασιατικές χώρες. Γύρω στο 1998, κατάφεραν οι χώρες να ξεπεράσουν την κρίση και να σταματήσουν τις όποιες σχέσεις με το ΔΝΤ (Βαρουφάκης, 2011).

Όσον αφορά τώρα την πρόσφατη παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση που ξεκίνησε το 2007 από τις ΗΠΑ, ξεκίνησε όπως έχει ήδη αναφερθεί από την αγορά των στεγαστικών δανείων, και συγκεκριμένα από χαμηλότερης ποιότητας στεγαστικά δάνεια «subprime mortgage» τα οποία είχαν δοθεί σε δανειολήπτες για τους οποίους η πιθανότητα μη αποπληρωμής των δανείων ήταν σημαντικά μεγάλη.

Αναλυτικότερα, η επέκταση της αγοράς ακινήτων, παρά τις συνεχείς αυξήσεις στις τιμές των ακινήτων προήλθε από το άνοιγμα της στρόφιγγας του δανεισμού. Συγκεκριμένα, τα τραπεζικά ιδρύματα έδιναν με ευκολία δάνεια. Κάπως έτσι έσκασε η «φούσκα» της αγοράς ακινήτων (Blanchard, et al., 2010).

Ειδικότερα, η πτώση των τιμών των ακινήτων οδήγησε στην απόγνωση πολλά νοικοκυριά, τα οποία απέκτησαν ένα κίνητρο για να αφήσουν τα σπίτια τους. Αυτής τους η κίνηση ωστόσο, οδήγησε σε μη πληρωμή των στεγαστικών δανείων και κατάσχεση των σπιτιών. Όμως, λόγω της υπεραξίας που είχε δοθεί στα ακίνητα, η αξία του σπιτιού ήταν στην πραγματικότητα σημαντικά μικρότερη από το δάνειο το οποίο είχε δώσει η τράπεζα. Επομένως, η κατάσχεση ενός σπιτιού αντί της αποπληρωμής ενός δανείου μεταφράστηκε σε απώλεια για το τραπεζικό ίδρυμα (Blanchard, et al., 2010).

Τα δάνεια που είχαν δοθεί στους Αμερικανούς για την αγορά κατοικίας είχαν χρησιμοποιηθεί για τη δημιουργία παραγώγων και τα οποία προκάλεσαν την κρίση. Ειδικότερα, τα Collateralized Debt Obligations (CDOs) είναι τραπεζικά παράγωγα τα οποία συνθέτονται από τμήματα διάφορων δανείων. Με άλλα λόγια, το CDO είναι ένα συμβόλαιο που δομείται πάνω σε άλλα συμβόλαια, όπως τα στεγαστικά δάνεια, που έχουν συνάψει πολλοί δανειολήπτες και τα οποία είναι διαφορετικών πιστοληπτικών διαβαθμίσεων. Για παράδειγμα, έπαιρναν ένα ποσό X από ένα στεγαστικό δάνειο 100.000€ του A , και ένα ποσό Ψ από ένα άλλο δάνειο του B και δημιουργούσαν το συμβόλαιο. Ο αγοραστής του συμβολαίου θα εισέπρατε τις δόσεις που αντιστοιχούσαν στα $X+\Psi$ (Βαρουφάκης, 2011).

Τα CDOs που δημιουργήθηκαν από τη συνένωση τμημάτων πολλών διαφορετικών στεγαστικών δανείων, ήταν εκείνα που ουσιαστικά οδήγησαν και τη Lehman Brothers στην πτώχευση (θεωρήθηκαν τα πιο τοξικά παράγωγα). Ειδικότερα, στεγαστικά δάνεια που είχαν χαρακτηριστεί πολύ επισφαλής μετείχαν στη δημιουργία τέτοιου είδους συμβολαίων. Επομένως, ένα τέτοιο συμβόλαιο εμπεριείχε πολλούς διαφορετικούς τύπους χρέους. Όπως ίσχυε και με όλα τα

χρηματοοικονομικά προϊόντα, όσο μεγαλύτερος είναι ο κίνδυνος του συμβολαίου τόσο μεγαλύτερο και το επιτόκιο προκειμένου να προσελκύσουν επενδυτές.

Ωστόσο, όπως επισημαίνεται από τον Βαρουφάκη (2011), ο τρόπος κοστολόγησης των παραπάνω τραπεζικών προϊόντων υπονοούσε ότι μια κρίση είναι αδύνατη, δεδομένου ότι κατά την κοστολόγηση τους δεν αξιολογούνταν σημαντικά η περίπτωση πτώχευσης του Β σε περίπτωση πτώχευσης του Α. Άλλο ένα χαρακτηριστικό βέβαια των παραπάνω τίτλων είναι η αδυναμία του αγοραστή να διακρίνει την πραγματική αξία των παραπάνω τίτλων, με αποτέλεσμα κύρια ένδειξη για την αγορά ή όχι ενός τέτοιου συμβολαίου να αποτελούν οι αξιολογήσεις των οίκων αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας (credit rating agencies).

Λόγω της συνεχούς αυξανόμενης αξίας τους, τα ίδια τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα άρχισαν να συσσωρεύουν τους συγκεκριμένους τίτλους με αποτέλεσμα, το 2008, όταν η αγορά των CDOs οδηγήθηκε στην κατάρρευση, τραπεζικά ιδρύματα όπως των Lehman Brothers, να βρίσκονται σε μεγάλο κίνδυνο.

Όμως, η δημιουργία τραπεζικών προϊόντων δε σταμάτησε στα CDOs. Τα Credit Default Swaps(CDS), τα λεγόμενα ασφάλιστρα κινδύνου, που χρησιμοποιούνται για τη μείωση του κινδύνου σε περίπτωση αποτυχίας μιας επένδυσης. Όταν κάποιος αγοράζει ένα CDO αλλά φοβάται ότι υπάρχει κίνδυνος να μην εισπράξει όσα υπόσχεται το συγκεκριμένο συμβόλαιο, τότε αγοράζει και ένα ασφαλιστήριο συμβόλαιο, ένα CDS, το οποίο θα του δώσει τα χρήματα που έχουν συμφωνήσει σε περίπτωση που το συμβόλαιο CDO «πτωχεύσει». Τέτοιους είδους ασφαλιστήρια συμβόλαια έκαναν αρκετές μεγάλες ασφαλιστικές εταιρίες μεταξύ των οποίων και η αμερικανική AIG, η οποία βρέθηκε στα πρόθυρα κατάρρευσης, αλλά δεν είχε την ατυχία των Lehman Brothers, εξαιτίας της διάσωσής της από την αμερικανική κυβέρνηση.

Γίνεται λοιπόν εύκολα αντιληπτό ότι αυτή η αγορά είχε δημιουργηθεί με τέτοιο τρόπο, ούτως ώστε προβλήματα στο ένα τμήμα της αγοράς δημιουργούσε αυτόματα σημαντικά προβλήματα και στην υπόλοιπη αγορά, επηρεάζοντας λοιπόν άμεσα και έμμεσα όλα τα εμπλεκόμενα μέλη.

Όσον αφορά τώρα την Ευρωπαϊκή και κατ' επέκταση και την Ελληνική κρίση, τα CDS χρησιμοποιούνταν πάντα για την εξασφάλιση όσων επένδυαν σε κρατικά ομόλογα. Στην περίπτωση της Ελλάδας συγκεκριμένα, οι επενδυτές γνώριζαν ότι αγοράζοντας ένα ελληνικό ομόλογο το οποίο αποδίδει επιτόκιο μεγαλύτερο του αντίστοιχου γερμανικού ομολόγου

(spreads¹) λόγω του ότι είναι πιο επισφαλές και άρα πιο πιθανό να δεχθεί κάποιο «κούρεμα» και για το λόγο αυτό αγόραζαν και CDS προκειμένου να είναι εξασφαλισμένοι σε περίπτωση που συνέβαινε κάτι τέτοιο!

Ωστόσο, το διαφορετικό με τα συγκεκριμένα ασφαλιστήρια είναι ότι μπορεί να τα αγοράσει ο οποιοσδήποτε, ακόμη και εκείνος που δεν έχει αγοράσει ελληνικά ομόλογα. Κάτι τέτοιο μπορεί να συμβεί όπως και συνέβη στην περίπτωση που κάποιος θεωρεί ότι θα καταφέρει να τα πουλήσει ακριβότερα σε μεταγενέστερο χρόνο. Ειδικότερα, κάτι τέτοιο είναι εφικτό σε περίπτωση που αυξάνεται ο κίνδυνος «κουρέματος» των συγκεκριμένων ομολόγων. Η αύξηση των πιθανοτήτων «κουρέματος» οδηγεί σε αύξηση της ζητούμενης ποσότητας για τα ασφαλιστήρια συμβόλαια με αποτέλεσμα την αύξηση της τιμών των συγκεκριμένων συμβολαίων.

Σε μια προσπάθεια Ευρωπαϊκή για τη συγκράτηση των συνεπειών της κατάρρευσης της αγοράς των CDOs η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα μαζί με τα κράτη μέλη της αντικατέστησαν τα χρήματα από τα τοξικά συμβόλαια με δημόσιο χρήμα, το οποίο οδήγησε στην κατακόρυφη αύξηση των χρεών των κρατών. Αναλυτικότερα, η έλλειψη ρευστότητας των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων εξαιτίας των τοξικών συμβολαίων, οδήγησε σε προσφορά ρευστότητας από τα κρατικά ταμεία.

Ωστόσο, μεταλύτερο ήταν το πρόβλημα για τις ήδη υπερχρεωμένες οικονομίες της Ευρωζώνης. Ειδικότερα, παρ' όλη την οικονομική ενίσχυση που πήραν οι Ευρωπαϊκές τράπεζες από τα κρατικά ταμεία, αντί να βοηθήσουν τα προβληματικά κράτη να αντιμετωπίσουν τα προβλήματά τους, εντούτοις προχώρησαν στο δανεισμό των υπερχρεωμένων χωρών, με τα χρήματα που είχαν πάρει από τα ίδια τα κράτη με τεράστια επιτόκια, ενώ ταυτόχρονα προχωρούσαν και στη δημιουργία νέων ασφαλιστηρίων (CDS).

Στην περίπτωση λοιπόν της Ελλάδας, αρκετοί ήταν εκείνοι που στοιχημάτιζαν στην πτώχευση της χώρας, καθώς και αρκετοί από εκείνους που ήθελαν να δανείσουν χρήματα στη χώρα μας αγόραζαν παράλληλα και ασφαλιστήρια συμβόλαια. Η συγκεκριμένη λοιπόν σχέση που είχε δημιουργηθεί φαίνεται ότι ήταν η κύρια αιτία εκτόξευσης των ελληνικών spread που οδήγησε τη χώρα σε αδυναμία δανεισμού από τις αγορές και την αναγκαστική λύση δανεισμού από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και την Ευρωπαϊκή Ένωση.

---

¹ Spread: Ονομάζεται η διαφορά επιτοκίου μεταξύ του ελληνικού ομολόγου και του γερμανικού ομολόγου, καθώς το γερμανικό ομόλογο χρησιμοποιείται ως το επίτοκιο βάσης λόγω του μηδενικού κινδύνου που θεωρείται ότι έχουν τα γερμανικά ομόλογα.

2.3 Η Παγκόσμια Χρηματοπιστωτική Κρίση στην Ελλάδα

Η παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση που ξεκίνησε από την Αμερική, άργησε να επηρεάσει ουσιαστικά την ελληνική οικονομία και ο λόγος είναι απλός: η Ελλάδα δε διαθέτει βαριά βιομηχανία και επομένως δεν ήταν δυνατόν να επηρεαστεί άμεσα. Επιπλέον, τα ελληνικά τραπεζικά ιδρύματα είχαν περιορισμένες συναλλαγές με οργανισμούς που πτώχευσαν, με αποτέλεσμα να μην αντιμετωπίσουν κάποια ιδιαίτερα αξιοσημείωτο πρόβλημα.

Μπορεί η παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση να μην επηρέασε άμεσα τα ελληνικά τραπεζικά ιδρύματα και κατ' επέκταση την ελληνική οικονομία, ωστόσο η επιρροή της κρίσης ήταν έμμεση. Με άλλα λόγια, τα τραπεζικά ιδρύματα μπορεί να μην αντιμετώπισαν άμεσα προβλήματα ρευστότητας και επίσης ενισχύθηκαν οικονομικά από την κυβέρνηση το 2008 για την αποφυγή οποιουδήποτε προβλήματος, ωστόσο το η κρίση παρά του ότι δεν αντιμετώπιζαν κάποιο ιδιαίτερα σημαντικό πρόβλημα τις έκανε ιδιαίτερα συντηρητικές. Πιο συγκεκριμένα, παρά τα 28 δις που δόθηκαν στις τράπεζες το 2008 για τη διασφάλιση της ρευστότητας και κατ' επέκταση της βιωσιμότητάς τους, εκείνες δεν τα αξιοποίησαν παραγωγικά. Λέγοντας παραγωγικά αναφερόμαστε στην αξιοποίηση τους μέσω επενδύσεων αλλά πιο συγκεκριμένα μέσω του δανεισμού αυτών σε επιχειρήσεις και ιδιώτες.

Ωστόσο, κάτι τέτοιο δεν έγινε ποτέ και σε συνδυασμό με το φόβο για την κρίση που είχε δημιουργηθεί, που έχει ως αποτέλεσμα τον περιορισμό της κατανάλωσης των νοικοκυριών προληπτικά, οδήγησαν την ελληνική αγορά σε ασφυξία. Η πτώση των εσόδων των επιχειρήσεων λόγω της μείωσης της κατανάλωσης δημιούργησε προβλήματα τόσο στη λειτουργία τους όσο και στην εξυπηρέτηση των χρεών τους. Ταυτόχρονα, πάγωσε σχεδόν και το άνοιγμα νέων επιχειρήσεων καθώς οι τράπεζες δεν έδιναν δάνεια ούτε σε νέους επιχειρηματίες.

2.3.1 Το Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα Εν μέσω Κρίσης

Οι αλλαγές που πραγματοποιήθηκαν τα τελευταία χρόνια στο εγχώριο τραπεζικό σύστημα ήταν απόρροια της συμμετοχής της Ελλάδας τόσο στην οικονομική όσο και στην νομισματική ένωση της Ευρώπης. Ωστόσο, πέραν τυχόν υποδεικνυόμενων αλλαγών και γενικότερα επεμβάσεων στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα από την Ευρωπαϊκή Ένωση και την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, οι ελληνικές κυβερνήσεις παρέμβαιναν- επενέβαιναν και συνεχίζουν να το κάνουν στη λειτουργία των εγχώριων τραπεζών.

Ειδικότερα, η παγκόσμια οικονομική κρίση δημιούργησε όπως είναι αναμενόμενο σε κάθε διεθνοποιημένο σύστημα τριγμούς και στη λειτουργία των ελληνικών τραπεζών, οι οποίες εμφάνισαν κυρίως και αρχικώς προβλήματα ρευστότητας. Κάποιες από τις εγχώριες τράπεζες αντιμετώπισαν μεγαλύτερα προβλήματα σε σχέση με άλλες λόγω του ότι είχαν περισσότερες επισφαλείς επενδύσεις από κάποιες άλλες.

Φυσικά, θα πρέπει στο σημείο αυτό να επισημάνουμε ότι η παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση ακολούθησε μια διαφορετική πορεία από εκείνη που ακολούθησε σε όλες τις υπόλοιπες χώρες. Ειδικότερα, σε όλες τις χώρες και πιο συγκεκριμένα ακόμη και στις ευρωπαϊκές χώρες που αντιμετώπισαν και αντιμετωπίζουν προβλήματα χρέους (Ιρλανδία, Ισπανία κ.ά.) η κρίση τις επηρέασε μέσω των τραπεζικών τους ιδρυμάτων. Αναλυτικότερα, τα τραπεζικά τους ιδρύματα εκτέθηκαν μέσω επισφαλών επενδύσεων.

Αντιθέτως, τα ελληνικά τραπεζικά ιδρύματα λειτουργώντας πιο συντηρητικά, δεν είχαν προχωρήσει στην ανάληψη επισφαλών επενδύσεων διασφαλίζοντας έτσι τη βιωσιμότητά τους. Ειδικότερα, οι ελληνικές τράπεζες δεν εκτέθηκαν σχεδόν καθόλου σε επενδύσεις υψηλού κινδύνου ή σε «τοξικά» χρηματοπιστωτικά προϊόντα. Ακόμη, τα τραπεζικά ιδρύματα της χώρας ήταν ιδιαίτερα φειδωλά και συνεπή στον τρόπο δανεισμού επιχειρήσεων και νοικοκυριών ούτως ώστε να μην τεθεί σε κίνδυνο η έκρυθμη λειτουργία τους.

Ωστόσο, το ελληνικό δημόσιο ήταν εκείνο που είχε προχωρήσει σε υπέρμετρο δανεισμό και το οποίο προκάλεσε την αξιοσημείωτη δημοσιονομική κρίση που αντιμετωπίζει η χώρα. Πιο συγκεκριμένα, ο συνεχής και υπέρογκος δανεισμός κατά το ξέσπασμα της κρίσης επέφερε τις συνέπειες τις οποίες καλείται τώρα να αντιμετωπίσει η χώρα ούτως ώστε να «ξεφύγει» από την ύφεση.

Αναλυτικότερα, η οικονομική δραστηριότητα της χώρας σημείωσε αξιοσημείωτη μείωση αλλά και η πιστοληπτική αξιολόγηση του ελληνικού δημοσίου υποβαθμιζόταν συνεχώς. Η συνεχής λοιπόν υποβάθμιση οδήγησε στον αποκλεισμό των ελληνικών τραπεζικών ιδρυμάτων από τη διεθνή τραπεζική αγορά. Περαιτέρω, δημιουργήθηκε κλίμα αμφισβήτησης και δυσπιστίας από την πλευρά των καταθετών για τη διασφάλιση των καταθέσεων τους από τα ελληνικά τραπεζικά ιδρύματα. Ακόμη, μειώθηκε τόσο η ρευστότητα όσο και τα ίδια κεφάλαια των τραπεζών. Φυσικά, ίσως η πιο αξιοσημείωτη επίπτωση της κρίσης ήταν το «κούρεμα» των ομολόγων του ελληνικού Δημοσίου (Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2013).

Βέβαια και οι μέτοχοι των τραπεζικών ιδρυμάτων αντιμετώπισαν σημαντικά προβλήματα λόγω της δημοσιονομικής κρίσης. Οι επενδυτές λοιπόν από το 2008 έως και σήμερα είδαν την αξία των επενδύσεών τους να μειώνεται άνω του 96%. Ακόμη, για το ίδιο χρονικό διάστημα παρ' όλο που δεν εισέπραξαν κανένα μέρισμα σε μετρητά, εντούτοις προχώρησαν σε αυξήσεις μετοχικών κεφαλαίων διαφόρων εγχώριων τραπεζών που άγγιξε τα 13,7 δις ευρώ (Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2013).

Έτσι, προς αποφυγήν καταρρεύσεων τραπεζικών ιδρυμάτων με ολέθριες για την υπόλοιπη κοινωνία συνέπειες, η κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας έδωσε μια γενναία ενίσχυση στη ρευστότητα των τραπεζών το 2008 (Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2011). Αναλυτικότερα, η τότε κυβέρνηση έδωσε στα τραπεζικά ιδρύματα είκοσι-οχτώ δις ευρώ προκειμένου αφενός μεν να ενισχυθεί η ρευστότητα αυτών και να αποτραπούν τυχόν καταστροφικές συνέπειες και αφετέρου δε να προχωρήσουν οι τράπεζες στην ενίσχυση της πραγματικής οικονομίας μέσω του δανεισμού των επιχειρήσεων. Φυσικά, θα πρέπει εδώ να επισημάνουμε ότι τα είκοσι οχτώ δισεκατομμύρια ευρώ που δόθηκαν στις ελληνικές τράπεζες αποτελούσαν μόλις το 12% του Α.Ε.Π., ποσοστό πολύ μικρό εάν το συγκρίνουμε με τη βοήθεια που δόθηκε από κυβερνήσεις άλλων χωρών την ίδια περίοδο, π.χ. στη Γαλλία το ποσό στο άγγιξε το 22,5% ενώ στην Ισλανδία το 265%. . Με λίγα λόγια, λόγω του ότι η παγκόσμια οικονομική κρίση είχε κάνει τις ελληνικές τράπεζες ιδιαίτερα «προσεκτικές» με αποτέλεσμα την αξιοσημείωτη μείωση των παρεχόμενων κεφαλαίων για δανεισμό, η ελληνική κυβέρνηση ήθελε να ενισχύσει τις τράπεζες προκειμένου και αυτές με τη σειρά τους να ενισχύουν την εγχώρια οικονομική δραστηριότητα. Ωστόσο, παρά το γεγονός ότι οι τράπεζες έλαβαν αυτά τα χρήματα, δεν τα διοχέτευσαν στην αγορά, με αποτέλεσμα το κλείσιμο αρκετών επιχειρήσεων και κατ' επέκταση την επιβάρυνση του ήδη άσχημου κλίματος της ελληνικής οικονομίας.

Βέβαια, όπως ήδη αναφέρθηκε οι ελληνικές τράπεζες ήταν εύρωστες, όπως υποδεικνύεται από το ύψος του ποσού που τους δόθηκε για τη διασφάλισή τους. Ακόμη, οι ελληνικές τράπεζες είχαν δύο βασικά χαρακτηριστικά ή καλύτερα είχαν κάνει δύο πολύ σωστές επιλογές το διάστημα πριν την κρίση οι οποίες τους διασφάλισαν από την κρίση και δεν αντιμετώπισαν τα προβλήματα άλλων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων του εξωτερικού. Αναλυτικότερα, οι ελληνικές τράπεζες δεν είχαν προβεί σε ριψοκίνδυνες επενδύσεις οι οποίες θα μπορούσαν με το ξέσπασμα της κρίσης να τους επιφέρουν ζημίες ή και γενικά να υποσκάψουν τη βιωσιμότητά τους. Συγκεκριμένα, σύμφωνα και με έρευνα της Κεντρικής Τράπεζας της Ελλάδος και της Blackrock, οι ελληνικές τράπεζες είχαν προχωρήσει σε παροχές δανείων με σοβαρά κριτήρια και επομένως δεν κινδύνευαν άμεσα (EFG Eurobank, 2012). Ωστόσο, είχε μελετηθεί και η ικανότητα των τραπεζών να ανταπεξέλθουν σε ακραίες συνθήκες. Η προαναφερθείσα μελέτη έδειξε ότι τα ελληνικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα ήταν σε θέση να ανταπεξέλθουν σε μια τέτοια περίπτωση και πιο συγκεκριμένα τα τραπεζικά ιδρύματα είχαν ήδη προβλέψεις για τυχόν ζημίες τέτοιους είδους τις οποίες είχαν συμπεριλάβει στις λογιστικές τους καταστάσεις. Φυσικά, η ίδια μελέτη κατάληξε ότι οι ζημίες, εάν τυχόν εμφανισθούν, θα μπορούσαν να καλυφθούν και από κέρδη από δραστηριότητες εκτός Ελλάδος που έχουν οι ελληνικές τράπεζες.

Ένας ακόμη λόγος που το ελληνικό τραπεζικό σύστημα δεν ήταν τόσο ευάλωτο στην παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση είναι ότι τα ποσά των δανείων προς τον ιδιωτικό τομέα ως ποσοστό επί του Α.Ε.Π. δεν διέφεραν από τον αντίστοιχο ευρωπαϊκό μέσο όρο. Ειδικότερα, τα ποσά δανείων ανέρχονται στο 123% του Α.Ε.Π., ενώ τα καταναλωτικά δάνεια αποτελούσαν μόλις το 13% των δανείων που δόθηκαν συνολικά (EFG Eurobank, 2012).

2.3.2 Μεταβολές Στα Στοιχεία Ισολογισμού

Η παρουσίαση των ισολογισμών αλλά και ο υπολογισμός συγκεκριμένων αριθμοδεικτών των ελληνικών τραπεζικών ιδρυμάτων θα μας δώσουν μια πολύ ξεκάθαρη εικόνα για την κατάσταση τους, πριν την κρίση. Ειδικότερα, οι οικονομικές καταστάσεις των τραπεζών είναι ουσιαστικά ο «καθρέπτης» τους, κι επομένως η ανάλυση αυτών των καταστάσεων πέραν του ότι θα μας δώσει μια πρώτη εικόνα συνολικά για το ελληνικό τραπεζικό σύστημα, θα μας βοηθήσει στο να εξηγήσουμε τις εξελίξεις που διαδραματίστηκαν και διαδραματίζονται την τελευταία τριετία στο ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα.

Επομένως, ακολουθούν οι οικονομικές καταστάσεις των εξής τραπεζών: της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος, της Τράπεζας Πειραιώς, της Εμπορικής Τράπεζας, της Eurobank, της Arha Bank, της Γενικής Τράπεζας, της Millennium Bank, του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου και τέλος της Πανελληνίας Τράπεζας. Όπως θα δούμε και σε επόμενη ενότητα, το τραπεζικό σύστημα της Ελλάδας έχει αλλάξει ριζικά καθώς οι περισσότερες τράπεζες από εκείνες που παρουσιάζονται παραπάνω, έχουν συγχωνευθεί- απορροφηθεί από τις υπόλοιπες τράπεζες.

Ωστόσο, πριν παρουσιαστούν τα οικονομικά στοιχεία κάθε τράπεζας, θα παρουσιαστούν τα συνολικά στοιχεία που αναφέρονται στον ελληνικό τραπεζικό κλάδο.

Πίνακας 1- Αποτελέσματα Χρήσης Ελληνικών Τραπεζών

ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ ΚΑΙ ΟΜΙΛΟΙ				
ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΧΡΗΣΕΩΝ (ποσοστιαία μεταβολή σε σχέση με τα προηγούμενα έτη) (Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2013)				
	2007		2008	
	Τράπεζες	Όμιλοι	Τράπεζες	Όμιλοι
Λειτουργικά Έσοδα	10,9	19,5	-7,7	2,4
Καθαρά Έσοδα από τόκους	10,4	20,9	7,4	13,2
Καθαρά Έσοδα από μη Τοκοφόρες Εργασίες	12,4	16,5	-47,9	-17,6
Καθαρά Έσοδα Από Προμήθειες	11,9	21,5	-3,4	-2,5

Έσοδα από Χρηματοοικονομικές Πράξεις	5,1	35,2	-	-59,3
Έσοδα από Μερίσματα και Λοιπά Έσοδα	26,9	-9,5	-15,3	-26,4
Λειτουργικά Έξοδα	11,8	18,5	6,3	9,9
Δαπάνες Προσωπικού	11,4	17,9	4,2	6,5
Διοικητικά Έξοδα			11,1	12,9
Αποσβέσεις	7,2	9,8	6,5	10,1
Λοιπά Έξοδα	13,3	21,5	-9,5	72,5
Καθαρά Έσοδα	10	22,4	-23,4	-5,6
Προβλέψεις για τον Πιστωτικό Κίνδυνο	-15,6	-10,7	108,1	113,5
Κέρδη προ φόρων	23,6	36,6	-72,4	-39,2
Φόροι	-26,8	-10,5	-42,3	-23,5
Κέρδη μετά από Φόρους	46,1	55	-79,1	-42,8

Πίνακας 2- Αποτελέσματα Χρήσης Ελληνικών Τραπεζών

	2009	
	Τράπεζες	Όμιλοι
Λειτουργικά Έσοδα	8,8	3,2
Καθαρά Έσοδα από τόκους	-2,1	1,7
Καθαρά Έσοδα από μη Τοκοφόρες Εργασίες	62,3	7,6
Καθαρά Έσοδα Από Προμήθειες	-9,5	-16,6
Έσοδα από Χρηματοοικονομικές Πράξεις		197-4
Έσοδα από Μερίσματα και Λοιπά Έσοδα	-20,7	-26,7
Λειτουργικά Έξοδα	4,2	1,3
Δαπάνες Προσωπικού	4,8	2,5
Διοικητικά Έξοδα	2	-2,7
Αποσβέσεις	8,8	9,8

Λοιπά Έξοδα	8	2,1
Καθαρά Έσοδα	15,7	5,7
Προβλέψεις για τον Πιστωτικό Κίνδυνο	55,4	70,8
Κέρδη προ φόρων	-93,7	-59,4
Φόροι	9,2	-14,5
Κέρδη μετά από Φόρους		-7,1

Όπως φαίνεται από τους παραπάνω πίνακες, τα οικονομικά μεγέθη του τραπεζικού κλάδου έχουν διαφοροποιηθεί αξιοσημείωτα. Ειδικότερα, υπάρχει πολύ σημαντική διαφορά των μεγεθών που παρουσιάζονται παραπάνω μεταξύ 2007 και 2008. Αναλυτικότερα, τα λειτουργικά έσοδα των τραπεζών σημείωσαν κατακόρυφη πτώση, ενώ τα λειτουργικά έξοδα σημείωσαν μικρή αύξηση.

Δυσμενέστερη είναι η κατάσταση όπως παρουσιάζεται από τα καθαρά έσοδα. Πιο συγκεκριμένα, τα καθαρά έσοδα το 2008 τα οποία παρουσίασαν μείωση της τάξεως του 23,4% σε σχέση με το 2007. Φυσικά, ιδιαίτερα σημαντικά είναι και τα καθαρά έσοδα από τόκους, τα οποία σημείωσαν επουσιώδη αύξηση.

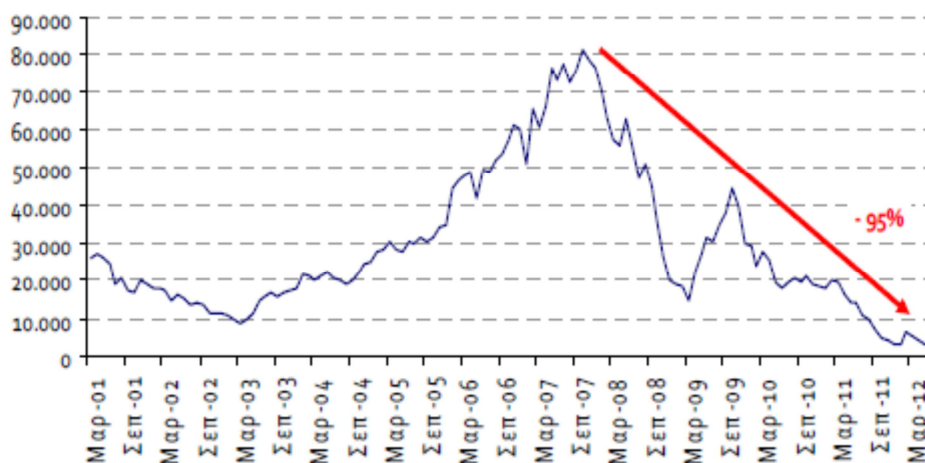
Περαιτέρω, και λόγω των αυξήσεων των προβλέψεων για τον πιστωτικό κίνδυνο, τα τραπεζικά ιδρύματα, σημείωσαν σημαντικές μειώσεις στα κέρδη τους, που όπως θα δούμε παρακάτω οι μειώσεις έως και κατά 79% στα κέρδη μετά από φόρους, προέρχονται από τις καθαρές ζημιές που πολλά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα παρουσίασαν τα συγκεκριμένα έτη. Ειδικότερα, από 46,1% που ήταν η μείωση των κερδών από το 2006 στο 2007, έφθασε στο 79,1 % το 2008 σε σχέση με το 2007. Πρόκειται δηλαδή για σημαντική μείωση κερδών το 2008, σε σχέση με τα κέρδη του 2007 τα οποία είχαν επίσης σημειώσει σημαντική μείωση σε σχέση με το 2006.

Το 2009, απ' την άλλη η κατάσταση, τουλάχιστον σε επίπεδο τραπεζών, παρουσιάζεται κάπως πιο βελτιωμένη. Ειδικότερα, τα λειτουργικά έσοδα εμφανίζονται αρκετά αυξημένα σε σχέση με το 2008, ενώ τα λειτουργικά έξοδα σημείωσαν μικρότερη συγκριτικά με τα προγενέστερα έτη αύξηση. Βέβαια, αξίζει εδώ να σημειώσουμε ότι οι προβλέψεις για πιστωτικό κίνδυνο μειώθηκαν, αυξήθηκαν και πάλι αρκετά, δηλαδή κατά 55,4% σε σχέση με το 2008, κατά το οποίο είχαν σημειώσει αύξηση κατά 108,1% σε σχέση με το 2007. Επομένως, πρόκειται για κατακόρυφη αύξηση, όπως αναμενόταν άλλωστε, των ποσών για προβλέψεις από πιστωτικό κίνδυνο.

Στο σημείο αυτό θα θέλαμε να αναφέρουμε ότι δεν παρουσιάζονται τα αποτελέσματα χρήσεως του τραπεζικού κλάδου για το 2010 καθώς δεν βρέθηκαν ανάλογα δημοσιευμένα οικονομικά στοιχεία. Επιπλέον, στο γράφημα που ακολουθεί που παρουσιάζεται η αξία των τραπεζικών μετοχών στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών (ΧΑΑ) παρατηρούμε την κατακόρυφη πτώση που σημειώθηκε στην αξία των μετοχών από το 2008 κι μετά. Άλλη ένα ενδεικτικό στοιχείο της πορείας του τραπεζικού κλάδου τα τελευταία έτη.

Γράφημα 1-Αξία Τραπεζικών Μετοχών στο ΧΑΑ
(EFG Eurobank, 2012)

Εν συνεχεία, παρουσιάζονται κάποια βασικά οικονομικά αποτελέσματα αλλά και στοιχεία ισολογισμού των τραπεζικών ιδρυμάτων αναλυτικότερα.

Πίνακας 3

Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος (Σε Εκατομμύρια Ευρώ)		
(Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2013)		
	2009	2010
Αποτελέσματα		
Καθαρά Έσοδα από Τόκους	2.231	2.429
Καθαρά Έσοδα από Αμοιβές & Προμήθειες	279	201
Καθαρά Λειτουργικά έσοδα	2.636	2.112
Προβλέψεις για πιστωτικούς κινδύνους	794	1.045
Απομείωση Αξίας Ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου		
Καθαρά Κέρδη/ Ζημίες μετά από Φόρους	225	-361
ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ		
Σύνολο Ενεργητικού	91.220	96.305
Δάνεια και Απαιτήσεις από Πελάτες (μετά από προβλέψεις)	58.130	58.243
Υποχρεώσεις προς Πελάτες	58.081	52.471

Ίδια Κεφάλαια	8.224	8.780
----------------------	-------	-------

Πίνακας 4

Αριθμοδείκτες		
	2009	2010
Απόδοση Στοιχείων Ενεργητικού (ROA-Return on Assets)	0,24%	-0,37%
Απόδοση Ιδίων Κεφαλαίων (ROE-Return on Equity)	2,7%	-4,1%

Η Εθνική Τράπεζα κατέγραψε σημαντική μείωση καθαρών κερδών μετά από φόρους μεταξύ των ετών 2009 και 2010. Ειδικότερα, το 2009 η τράπεζα παρουσίασε Καθαρά Κέρδη μετά από φόρους τα οποία ανέρχονταν στα 225.000.000€. Αντιθέτως, το 2010 τα καθαρά αποτελέσματα του ίδιου τραπεζικού ιδρύματος «έδειξαν» ζημία, η οποία ξεπέρασε τα 360.000.000€. Πραγματικά πρόκειται για μια τεράστια διαφορά, η οποία εν μέρει οφείλεται στην αύξηση του ποσού των προβλέψεων για πιστωτικούς κινδύνους, αλλά και στη μείωση κάποιων εσόδων, όπως των λειτουργικών, όπως φαίνεται και από τον πίνακα παραπάνω. Ακόμη, παρατηρούμε ότι οι υποχρεώσεις προς πελάτες μειώθηκαν, γεγονός που υπονοεί την μείωση των καταθέσεων. Η μείωση αυτή πιθανόν να προήλθε λόγω κατανάλωσης από τους πελάτες ποσών από τις υπάρχουσες καταθέσεις, είτε λόγω μεταφοράς καταθέσεων σε άλλες τράπεζες και κυρίως τράπεζες του εξωτερικού, τις οποίες αρκετοί επενδυτές θεωρούν περισσότερο αξιόπιστες και επομένως καλύτερα προφύλαξη από οικονομικές διακυμάνσεις για τις καταθέσεις τους.

Ωστόσο, οι αριθμοδείκτες που παρουσιάζονται παραπάνω σημειώνουν πολύ χαμηλές τιμές . Βέβαια, για έναν άλλου είδους οργανισμό θα λέγαμε ότι οι τιμές είναι υπερβολικά χαμηλές και ότι ο οργανισμός θα αντιμετωπίσει πρόβλημα. Ωστόσο, για τους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς οι τιμές των συγκεκριμένων οργανισμών δεν είναι πρωτοφανείς.

Alpha Bank

Πίνακας 5- Οικονομικές Καταστάσεις Alpha Bank

Alpha Bank (σε εκατομ. Ευρώ) (Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2013)		
	2009	2010
Αποτελέσματα		
Καθαρά Έσοδα από Τόκους	1.334	1.351
Καθαρά Έσοδα από Αμοιβές & Προμήθειες	279	242
Καθαρά Λειτουργικά έσοδα	2.006	1.661
Καθαρά Λειτουργικά Έξοδα	906	857
Προβλέψεις για πιστωτικούς κινδύνους	532	758
Απομείωση Αξίας Ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου		
Καθαρά Κέρδη/ Ζημίες μετά από Φόρους	429	-56

ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ		
Σύνολο Ενεργητικού	67.849	63.771
Δάνεια και Απαιτήσεις από Πελάτες (μετά από προβλέψεις)	41.811	39.919
Υποχρεώσεις προς Πελάτες	32.258	59.340
Ίδια Κεφάλαια	4.778	4.430

Πίνακας 6- Αριθμοδείκτες Alpha Bank

Αριθμοδείκτες		
	2009	2010
Απόδοση Στοιχείων Ενεργητικού (ROA-Return on Assets)	0,63%	-0,09%
Απόδοση Ιδίων Κεφαλαίων (ROE-Return on Equity)	9,00%	-1,3%

Η τράπεζα Alpha Bank παρουσίαζε μικρότερες διακυμάνσεις στα οικονομικά της στοιχεία μεταξύ των ετών 2009 και 2010, σε σχέση με την Εθνική Τράπεζα. Φυσικά, τα οικονομικά αποτελέσματα της τράπεζας το 2009 είναι καλύτερα από εκείνα του επόμενου έτους, ωστόσο οι μειώσεις που έλαβαν χώρα εν έτη 2010 δεν είναι τόσο δραματικές όσο στην περίπτωση της Εθνικής Τράπεζας.

Αναλυτικότερα και αρχίζοντας από τα αποτελέσματα, παρατηρούμε ότι η μείωση των εσόδων το 2010 είναι σχετικά μικρή σε σχέση με το προηγούμενο έτος, αλλά και ότι όπως φυσικά αναμενόταν, το ποσό των προβλέψεων για πιστωτικούς κινδύνους αυξήθηκε από 532 εκατομμύρια ευρώ το 2009 σε 758 εκατομμύρια ευρώ το 2010. Ως αποτέλεσμα αυτών των μεταβολών, τα καθαρά αποτελέσματα του τραπεζικού ιδρύματος το 2010 ήταν αρνητικά και συγκεκριμένα, οι ζημίες ανέρχονταν στα 56.000.000€, ενώ το 2009 τα καθαρά αποτελέσματα της τράπεζας ήταν θετικά αγγίζοντας τα 429.000.000€.

Όσον αφορά τώρα τις πληροφορίες που προέρχονται από τα στοιχεία του ισολογισμού παρατηρούμε μια μείωση στην κατηγορία «Δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες» μεταξύ 2009 και 2010. Αντιθέτως, υπήρξε σημαντική αύξηση των υποχρεώσεων της τράπεζας απέναντι στους πελάτες της, καθώς από 35.258.000.000€ που ανέρχονταν οι υποχρεώσεις της τράπεζας προς τους πελάτες της, ξεπέρασαν τα 59.300.000.000€ οι υποχρεώσεις το 2010.

Απ' την άλλη πλευρά οι αριθμοδείκτες που παρουσιάζονται παραπάνω υποδεικνύουν ότι το 2009 ήταν μια καλύτερη προφανώς χρονιά από ότι το 2010 για την τράπεζα. Βέβαια, δεν είναι και τα πλέον ικανοποιητικά τα αποτελέσματα της τράπεζας, αλλά εάν τα συγκρίνουμε με εκείνα της Εθνικής Τράπεζας που είδαμε νωρίτερα, θα συμπεράνουμε ότι η Alpha Bank ήταν εκείνη την περίοδο σε αρκετά ευνοϊκότερη θέση συγκρινόμενη με την Εθνική Τράπεζα.

Τράπεζα Eurobank

Πίνακας 7- Οικονομικές Καταστάσεις Eurobank

Eurobank (σε εκατομμύρια ευρώ)		
(Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2013)		
	2009	2010
Αποτελέσματα		
Καθαρά Έσοδα από Τόκους	1.332	1.347

Καθαρά Έσοδα από Αμοιβές & Προμήθειες	251	281
Καθαρά Λειτουργικά έσοδα	1.734	1.881
Καθαρά Λειτουργικά Έξοδα	808	892
Προβλέψεις για πιστωτικούς κινδύνους	836	1.093
Απομείωση Αξίας Ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου		
Καθαρά Κέρδη/ Ζημίες μετά από Φόρους	3	-83
ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ		
Σύνολο Ενεργητικού	99.856	90.372
Δάνεια και Απαιτήσεις από Πελάτες (μετά από προβλέψεις)	42.015	43.539
Υποχρεώσεις προς Πελάτες	45.807	40.552
Ίδια Κεφάλαια	5.486	5.115

Πίνακας 8- Αριθμοδείκτες Eurobank

Αριθμοδείκτες		
	2009	2010
Απόδοση Στοιχείων Ενεργητικού (ROA-Return on Assets)	0,003%	-0,09%
Απόδοση Ιδίων Κεφαλαίων (ROE-Return on Equity)	0,054%	-1,6%

Σύμφωνα με τα όσα παρουσιάζονται στον παραπάνω πίνακα, τα έσοδα της Eurobank παρουσίασαν αύξηση μέσα στο 2010 σε σχέση με το 2009. Ειδικότερα, τα καθαρά έσοδα από τόκους, από αμοιβές και προμήθειες αλλά και τα λειτουργικά έσοδα αυξήθηκαν εν έτη 2010, ενώ ταυτόχρονα σημειώθηκε μια πολύ μικρή πτώση στα λειτουργικά έξοδα της τράπεζας καθώς από 898.000.000€ το 2009 μειώθηκαν σε 892.000.000€ το 2010.

Βέβαια, όπως ήταν το αναμενόμενο και στη συγκεκριμένη τράπεζα, το ποσό που κρατείται για τις προβλέψεις για πιστωτικούς κινδύνους αυξήθηκε, από 836 εκατομμύρια ευρώ που ήταν το 2009 στα 1.093 εκατομμύρια ευρώ το 2010. Τα συγκεκριμένα γεγονότα οδήγησαν στη δημιουργία ζημίας το 2010 της τάξεως των 83.000.000€ έναντι κέρδους 3.000.000€ το 2009.

Περαιτέρω, εν έτη 2010 αυξήθηκαν και τα δάνεια και οι απαιτήσεις από τους πελάτες, ενώ οι υποχρεώσεις προς τους πελάτες μειώθηκαν αρκετά, καθώς από 45.807.000.000€ που ήταν το 2009, ανήλθαν στα 40.552.000.000€ το 2010. Ακόμη, και οι αριθμοδείκτες επισημαίνουν τις δυσκολίες τις οποίες κλήθηκε να αντιμετωπίσει η Τράπεζα τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο.

Πίνακας 9- Οικονομικές Καταστάσεις Τράπεζας Πειραιώς

Τράπεζα Πειραιώς (σε εκατομμύρια ευρώ) (Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2013)		
	2009	2010
Αποτελέσματα		
Καθαρά Έσοδα από Τόκους	784	813
Καθαρά Έσοδα από Αμοιβές & Προμήθειες	86	102
Καθαρά Λειτουργικά έσοδα	1.014	898
Καθαρά Λειτουργικά Έξοδα	55	532
Προβλέψεις για πιστωτικούς κινδύνους	263	360
Απομείωση Αξίας Ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου		
Καθαρά Κέρδη/ Ζημίες μετά από Φόρους	146	-4
ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ		
Σύνολο Ενεργητικού	48.922	51.786

Δάνεια και Απαιτήσεις από Πελάτες (μετά από προβλέψεις)	31.245	31.190
Υποχρεώσεις προς Πελάτες	25.730	24.052
Ίδια Κεφάλαια	3.238	2.957

Πίνακας 10-Αριθμοδείκτες Τράπεζας Πειραιώς

Αριθμοδείκτες		
	2009	2010
Απόδοση Στοιχείων Ενεργητικού (ROA-Return on Assets)	0,30%	-0,008%
Απόδοση Ιδίων Κεφαλαίων (ROE-Return on Equity)	4,5%	-0,13%

Παρόμοια με τις προηγούμενες τράπεζες ήταν και η κατάσταση της Τράπεζας Πειραιώς μεταξύ των ετών 2009 και 2010. Πιο συγκεκριμένα, τα καθαρά έσοδα από τόκους αλλά και από αμοιβές και προμήθειες αυξήθηκαν το 2010, ενώ αντίθετα, τα λειτουργικά έξοδα της τράπεζας Πειραιώς μειώθηκαν από τα 1.014.000.000€ το 2009 στα 898.000.000€ το 2010. Τη μείωση των καθαρών λειτουργικών εσόδων ακολούθησαν και τα λειτουργικά έξοδα του ιδρύματος, ωστόσο η μείωση των εξόδων ήταν μόλις κατά 18.000.000€. Επιπροσθέτως, η διαφοροποίηση στις προβλέψεις για πιστωτικούς κινδύνους μεταξύ των δύο ετών ανήλθε στα +97.000.000€. Ακόμη, όπως και στις περιπτώσεις των υπολοίπων τραπεζών που παρουσιάστηκαν παραπάνω, έτσι και στην περίπτωση

της Τράπεζας Πειραιώς, ζημίες παρουσιάσθηκαν στα καθαρά της αποτελέσματα το 2010 της τάξεως των 4.000.000€.

Πρόσθετα, το σύνολο του ενεργητικού του συγκεκριμένου τραπεζικού ιδρύματος παρουσίασε αύξηση μέσα στο 2010 και συγκεκριμένα από 48.922 εκατομμύρια ευρώ που ήταν το 2009, έφθασε τα 51,786 εκατομμύρια ευρώ το 2010. Ακόμη, τόσο τα δάνεια και οι απαιτήσεις από πελάτες όσο και οι υποχρεώσεις προς εκείνους σημείωσαν μείωση το 2010 σε σχέση με το 2009. Επίσης, η δυσμενής θέση στην οποία βρέθηκαν τα τραπεζικά ιδρύματα το 2010 τονίζεται και από τους αριθμοδείκτες που παρουσιάζονται στον παραπάνω πίνακα.

Attica Bank

Πίνακας 11-Οικονομικές Καταστάσεις Attica

Attica Bank (σε εκατομμύρια ευρώ) (Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2013)		
	2009	2010
Αποτελέσματα		
Καθαρά Έσοδα από Τόκους	107	115
Καθαρά Έσοδα από Αμοιβές & Προμήθειες	29	27
Καθαρά Λειτουργικά έσοδα	152	150
Καθαρά Λειτουργικά Έξοδα	135	149
Προβλέψεις για πιστωτικούς κινδύνους	35	43

Απομείωση Αξίας Ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου		
Καθαρά Κέρδη/ Ζημίες μετά από Φόρους	9	-7
ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ		
Σύνολο Ενεργητικού	5.259	4.781
Δάνεια και Απαιτήσεις από Πελάτες (μετά από προβλέψεις)	3.922	3.710
Υποχρεώσεις προς Πελάτες	3.434	3.331
Ίδια Κεφάλαια	583	521

Η Attica Bank προφανώς είναι μια τράπεζα μικρότερης κλίμακας, συγκρινόμενη με την Εθνική Τράπεζα, την Τράπεζα Πειραιώς, την Alpha Bank, αλλά και τη Eurobank όπως φαίνεται και από τα μεγέθη των στοιχείων του ισολογισμού. Φυσικά, το μικρότερο μέγεθος της τράπεζας δεν τη διαφοροποιεί από τις προαναφερθείσες αναφορικά με τις επιπτώσεις της κρίσης και των μακροοικονομικών αλλαγών.

Με άλλα λόγια, τα καθαρά έσοδα από τις διάφορες πηγές αλλά και τα καθαρά αποτελέσματα σημείωσαν πτώση. Ειδικότερα, τα καθαρά αποτελέσματα της τράπεζας ήταν αρνητικά το 2010 και συγκεκριμένα -7.000.000€, ενώ τα καθαρά αποτελέσματα το 2009 ήταν θετικά αγγίζοντας τα 9.000.000€. Ωστόσο, το μόνο παράδοξο ίσως με τη συγκεκριμένη τράπεζα είναι ότι τα λειτουργικά της έξοδα αυξήθηκαν κατά 14.000.000€ το 2010, δηλαδή από 135.000.000€ το 2009 σε 149.000.000€ το 2010.

Αντίθετα, τόσο τα στοιχεία του ενεργητικού όσο και του παθητικού της Attica Bank το 2010 μειώθηκαν. Πιο συγκεκριμένα, τα δάνεια και οι απαιτήσεις από πελάτες μειώθηκαν από

3.922εκατομμύρια ευρώ το 2009 σε 3.710 εκατομμύρια ευρώ το 2010. Ομοίως, τα στοιχεία του παθητικού, οι υποχρεώσεις προς πελάτες, μειώθηκαν από 3.434.000.000€ το 2009 σε 3.331.000.000€ το 2010 και επίσης τα ίδια κεφάλαια μειώθηκαν από 583.000.000€ σε 521.000.000€ το 2010.

Εμπορική Τράπεζα

Πίνακας 12-Οικονομικές Καταστάσεις Εμπορικής Τράπεζας

Εμπορική Τράπεζα (σε εκατομμύρια ευρώ) (Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2013)		
	2009	2010
Αποτελέσματα		
Καθαρά Έσοδα από Τόκους	503	595
Καθαρά Έσοδα από Αμοιβές & Προμήθειες	115	106
Καθαρά Λειτουργικά έσοδα	661	704
Καθαρά Λειτουργικά Έξοδα	1.230	1.539
Προβλέψεις για πιστωτικούς κινδύνους	624	992
Απομείωση Αξίας Ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου		
Καθαρά Κέρδη/ Ζημίες μετά από Φόρους	-527	-958

ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ		
Σύνολο Ενεργητικού	28.100	26.403
Δάνεια και Απαιτήσεις από Πελάτες (μετά από προβλέψεις)	21.111	20.175
Υποχρεώσεις προς Πελάτες	15.061	11.704
Ίδια Κεφάλαια	1.114	944

Η Εμπορική Τράπεζα όπως φαίνεται και από τα οικονομικά της στοιχεία παρουσίαζε ήδη προβλήματα από το 2009, καθώς είχε καθαρές ζημίες της τάξεως των 527.000.000€. Βέβαια, η Τράπεζα επήλθε σε χειρότερη θέση το 2010, καθώς τα καθαρά αποτελέσματα μειώθηκαν περαιτέρω, με αποτέλεσμα την αύξηση των ζημιών στα 958.000.000€. Επίσης, σημαντικό είναι το γεγονός ότι παρά τη δυσμενή κατάσταση της τράπεζας, τα λειτουργικά της έξοδα αυξήθηκαν περαιτέρω το 2010 και μάλιστα κατά 309.000.000€ (από 1.230 εκ. € το 2009 σε 1.539 εκ. € το 2010).

Περαιτέρω, μειώθηκαν και δάνεια και οι απαιτήσεις της τράπεζας από τους πελάτες της, ενώ οι υποχρεώσεις της προς τους πελάτες της σημείωσαν επίσης μείωση συγκριτικά μεγαλύτερη από εκείνη των απαιτήσεων.

Η Γενική Τράπεζα

Πίνακας 13- Οικονομικές Καταστάσεις Γενικής Τράπεζας

Γενική Τράπεζα (σε εκατομμύρια ευρώ)
(Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2013)

	2009	2010
Αποτελέσματα		
Καθαρά Έσοδα από Τόκους	150	127
Καθαρά Έσοδα από Αμοιβές & Προμήθειες	33	32
Καθαρά Λειτουργικά έσοδα	186	159
Καθαρά Λειτουργικά Έξοδα	291	561
Προβλέψεις για πιστωτικούς κινδύνους	135	407
Απομείωση Αξίας Ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου		
Καθαρά Κέρδη/ Ζημίες μετά από Φόρους	-108	-404
ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ		
Σύνολο Ενεργητικού	4.841	4.309
Δάνεια και Απαιτήσεις από Πελάτες (μετά από προβλέψεις)	4.006	3.566
Υποχρεώσεις προς Πελάτες	2.666	2.381
Ίδια Κεφάλαια	277	193

Η Γενική Τράπεζα παρουσιάζει αξιολογημένες διαφοροποιήσεις μεταξύ 2009 και 2010, τόσο στα αποτελέσματα της όσο και στα στοιχεία του ισολογισμού της. Τα καθαρά έσοδα της τράπεζας, ανεξαρτήτου πηγής, μειώθηκαν, ενώ την ίδια στιγμή τα καθαρά λειτουργικά έξοδα σχεδόν διπλασιάστηκαν, καθώς από 291.000.000€ το 2009, έφθασα τα 561.000.000€ το 2010. Την ίδια στιγμή τα ποσά για προβλέψεις από πιστωτικούς κινδύνους υπερτριπλασιάστηκαν. Συγκεκριμένα, από 135.000.000€ που ήταν τα ποσά των προβλέψεων το 2009, ανήλθαν σε 407.000.000€ το 2010. Ως αποτέλεσμα όλων αυτών των μεταβολών οι καθαρές ζημίες της τράπεζας αυξήθηκαν στα 404.000.000€ το 2010, από -108.000.000€ που ήταν το 2009. Ακόμη, τα δάνεια και οι απαιτήσεις από πελάτες όπως και οι υποχρεώσεις από πελάτες, μειώθηκαν μεταξύ των 2 ετών.

Millennium Bank

Πίνακας 14–Οικονομικές Καταστάσεις Millennium Bank

Millennium Bank (σε εκατομμύρια ευρώ)

(Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2013)

	2009	2010
Αποτελέσματα		
Καθαρά Έσοδα από Τόκους	103	82
Καθαρά Έσοδα από Αμοιβές & Προμήθειες	31	29
Καθαρά Λειτουργικά έσοδα	168	135
Καθαρές Λειτουργικές Δαπάνες	149	183
Προβλέψεις για πιστωτικούς κινδύνους		

**Απομείωση Αξίας Ομολόγων του Ελληνικού
Δημοσίου**

Καθαρά Κέρδη/ Ζημίες μετά από Φόρους	8	-42
---	----------	------------

ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

Σύνολο Ενεργητικού	6.812	7.035
---------------------------	--------------	--------------

Δάνεια και Απαιτήσεις από Πελάτες (μετά από προβλέψεις)	5.106	5.007
--	--------------	--------------

Υποχρεώσεις προς Πελάτες	3.482	3.125
---------------------------------	--------------	--------------

Ίδια Κεφάλαια	387	344
----------------------	------------	------------

Η Millennium Bank παρουσίασε κι εκείνη με τη σειρά της καθαρή ζημία το 2010. Συγκεκριμένα, η αύξηση των συνολικών λειτουργικών δαπανών, αλλά και οι μειώσεις τόσο των λειτουργικών εσόδων όσο και των καθαρών εσόδων από τόκους και από αμοιβές και προμήθειες, οδήγησαν στην εμφάνιση καθαρή ζημίας ύψους 42.000.000€.

Ωστόσο, το σύνολο του ενεργητικού της τράπεζας παρουσίασε αύξηση μεταξύ 2009 και 2010, ενώ τα δάνεια και οι απαιτήσεις κατά πελατών μειώθηκαν από 5.106 το 2009 σε 5.007€ το 2010. Μείωση σημείωσαν επίσης και οι υποχρεώσεις προς τους πελάτες της τράπεζας, από 3.482 εκατομμύρια ευρώ. στα 3.125 εκατομμύρια €.

Πίνακας 15- Οικονομικές Καταστάσεις Πανελλήνιας Τράπεζας

Πανελλήνια Τράπεζα (σε εκατομμύρια ευρώ)
(Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2013)

	2009	2010
Αποτελέσματα		
Καθαρά Έσοδα από Τόκους	24	23
Καθαρά Έσοδα από Αμοιβές & Προμήθειες	4	3
Καθαρά Λειτουργικά έσοδα	36	31
Προβλέψεις για πιστωτικούς κινδύνους		
Απομείωση Αξίας Απαιτήσεων	14	17
Καθαρά Κέρδη/ Ζημίες μετά από Φόρους	0,5	-8
ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ		
Σύνολο Ενεργητικού	841	964
Δάνεια και Απαιτήσεις από Πελάτες (μετά από προβλέψεις)	671	631
Υποχρεώσεις προς Πελάτες	510	501

Ίδια Κεφάλαια	107	95
----------------------	-----	----

Η Πανελλήνια Τράπεζα, μια σχετικά μικρή τράπεζα, παρουσίασε και εκείνη καθαρή ζημία εν έτη 2010 ύψους 8.000.000€, ενώ το προηγούμενο έτος είχε καθαρά κέρδη ύψους 500.000€. Η ζημία προήλθε τόσο από τις μειώσεις των εσόδων όσο και από την αύξησης του ποσού απομείωσης για τις απαιτήσεις της τράπεζας.

Αντιθέτως, το σύνολο του ενεργητικού αυξήθηκε, παρά τη μείωση των δανείων και των απαιτήσεων κατά πελατών κατά 40.000.000€. Επιπρόσθετα, μικρή μείωση σημειώθηκε και στις υποχρεώσεις της τράπεζας απέναντι στους πελάτες της, καθώς από 510.000.000€ το 2009, ανήλθαν σε 501.000.000€ το 2010.

Το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο

Πίνακας 16

Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο (σε εκατομμύρια ευρώ)
(Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2013)

	2009	2010
Αποτελέσματα		
Καθαρά Έσοδα από Τόκους	260	364
Καθαρά Έσοδα από Αμοιβές & Προμήθειες	12	20
Καθαρά Λειτουργικά έσοδα	362	295
Συνολικές Λειτουργικές Δαπάνες	321	224

Προβλέψεις για πιστωτικούς κινδύνους	36	46
--------------------------------------	----	----

**Απομείωση Αξίας Ομολόγων του Ελληνικού
Δημοσίου**

Καθαρά Κέρδη/ Ζημίες μετά από Φόρους	20	-42
--------------------------------------	----	-----

ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

Σύνολο Ενεργητικού	17.960	16.565
--------------------	--------	--------

Δάνεια και Απαιτήσεις από Πελάτες (μετά από προβλέψεις) 7.911 8.190

Υποχρεώσεις προς Πελάτες	12.658	12.141
--------------------------	--------	--------

Ίδια Κεφάλαια 1.224 917

Η πορεία του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου όπως αντικατοπτρίζεται από τα αποτελέσματά του φαίνεται ότι επηρεάστηκε από τη γενικότερη κατάσταση, με αποτέλεσμα να παρουσιάσει καθαρές ζημίες ύψους 42.000.000€ το 2010, έναντι καθαρών κερδών ύψους 20.000.000€ το 2009. Προσθέτως, το σύνολο του ενεργητικού μειώθηκε, όπως και τα δάνεια και οι απαιτήσεις κατά των πελατών. Ωστόσο, την ίδια στιγμή αυξήθηκαν οι υποχρεώσεις της τράπεζας απέναντι στους πελάτες.

Πίνακας 17-Οικονομικές Καταστάσεις Probank

Probank (σε εκατομμύρια ευρώ) (Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2013)		
	2009	2010
Αποτελέσματα		
Καθαρά Έσοδα από Τόκους	105	106
Καθαρά Έσοδα από Αμοιβές & Προμήθειες	25	26
Καθαρά Λειτουργικά έσοδα	181	138
Συνολικές Λειτουργικές Δαπάνες	151	127
Προβλέψεις για πιστωτικούς κινδύνους	69	42
Απομείωση Αξίας Ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου		
Καθαρά Κέρδη/ Ζημίες μετά από Φόρους	21	3
ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ		
Σύνολο Ενεργητικού	3.696	3.883
Δάνεια και Απαιτήσεις από Πελάτες (μετά από προβλέψεις)	2.669	2.727

Υποχρεώσεις προς Πελάτες	3.005	3.036
Ίδια Κεφάλαια	341	322

Η Probank μεταξύ των ετών 2009 και 2010 κατάφερε να διατηρήσει σχεδόν σταθερά τα καθαρά έσοδα από τόκους και από αμοιβές και προμήθειες, όχι όμως και τα λειτουργικά της έσοδα τα οποία μειώθηκαν. Βέβαια, την ίδια στιγμή και οι λειτουργικές δαπάνες μειώθηκαν, από 151.000.000€ το 2009 σε 127.000.000€ το 2010. Επιπρόσθετα, η τράπεζα και το 2010 σημείωσε κέρδη, φυσικά μειωμένα σε σχέση με το 2009. Ειδικότερα, το 2009 τα καθαρά κέρδη ήταν 21.000.000€, ενώ το 2010 ήταν 3.000.000€.

Την ίδια στιγμή, το σύνολο των στοιχείων του ενεργητικού αυξήθηκε από 3.129 εκατομμύρια ευρώ σε 3.883 εκ. Ευρώ. Την ίδια στιγμή μικρή αύξηση παρουσίασαν τόσο τα δάνεια και οι απαιτήσεις από πελάτες όσο και οι υποχρεώσεις της τράπεζας προς τους πελάτες της.

Protonbank

Πίνακας 18- Οικονομικές Καταστάσεις Proton bank

Protonbank (σε εκατομμύρια ευρώ) (Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2013)		
	2009	2010
Αποτελέσματα		
Καθαρά Έσοδα από Τόκους	52	71
Καθαρά Έσοδα από Αμοιβές & Προμήθειες	10	30

Καθαρά Λειτουργικά έσοδα	115	97
Συνολικές Λειτουργικές Δαπάνες	103	106
Προβλέψεις για πιστωτικούς κινδύνους	51	48
Απομείωση Αξίας Ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου		
Καθαρά Κέρδη/ Ζημίες μετά από Φόρους	12	-10
<i>ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ</i>		
Σύνολο Ενεργητικού	2,904	4,26
Δάνεια και Απαιτήσεις από Πελάτες (μετά από προβλέψεις)	1,216	1,95
Υποχρεώσεις προς Πελάτες	1,45	1,9
Ίδια Κεφάλαια	321	280

Σύμφωνα με τα οικονομικά στοιχεία της Protonbank, η τράπεζα σημείωσε καθαρές ζημίες το 2010 που ανήλθαν σε 10.000.000€, σε αντίθεση με τα καθαρά κέρδη των 12.000.000€ το 2009. Βέβαια, το σύνολο του ενεργητικού της τράπεζας σχεδόν αυξήθηκε σημαντικά, καθώς από 2.900.000€ το 2009, ανήλθε σε 4.260.000€ το 2010.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο: Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

Στο παρόν κεφάλαιο παρουσιάζεται η ιστορία, η διάρθρωση και τα χαρακτηριστικά του ελληνικού τραπεζικού συστήματος και κάποια γενικά οικονομικά στοιχεία των ελληνικών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων που θα μας βοηθήσουν να κατανοήσουμε καλύτερα τον τρόπο λειτουργίας του συστήματος κατά την παγκόσμια κρίση αλλά και κατά των υπογραφών των δανειακών συμβάσεων.

3.1. Η Διαχρονική Εξέλιξη του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος

Το Ελληνικό τραπεζικό σύστημα αποτελεί αναμφίβολα έναν από τους πιο διεθνοποιημένους τομείς της ελληνικής οικονομίας. Η διάρθρωση του ωστόσο έχει αλλάξει σημαντικά τις τελευταίες δεκαετίες, λόγω και της εισόδου της Ελλάδας αρχικά στην Ευρωπαϊκή Ένωση και αργότερα στη ζώνη του Ευρώ. Ωστόσο, η ιστορία του ελληνικού τραπεζικού συστήματος ξεκινά από τους προηγούμενους αιώνες και πιο συγκεκριμένα από τις αρχές του 19^{ου} αιώνα.

3.1.1 Η Δημιουργία των Πρώτων Τραπεζών

Η πρώτη τράπεζα λοιπόν, ιδρύθηκε μόλις το 1828, επί εποχής Ιωάννη Καποδίστρια, ονομαζόταν «Εθνική Χρηματιστηριακή Τράπεζα», λειτουργούσε ως κρατική τράπεζα και είχε ως μοναδικό ρόλο την έκδοση έντοκων ομολόγων ως αντιστάθμισμα για τα κεφάλια που λάμβανε. Ωστόσο η λειτουργία της διεκόπη σύντομα και πιο συγκεκριμένα το 1835 (Λώλος, 1965). Το 1839 ιδρύεται η Ιονική Τράπεζα, ενώ τα Ιόνια νησιά ήταν ακόμη υπό Αγγλική κατοχή, και η οποία συνέχισε τη δραστηριότητά της και μετά την απελευθέρωσή των Ιόνιων Νήσων, το 1864. Η Ιονική τράπεζα είχε εκδοτικό δικαίωμα έως το 1920, ενώ το ίδιο δικαίωμα είχε και η Ηπειρωτική-Θεσσαλική τράπεζα που ιδρύθηκε το 1881, αλλά και η Τράπεζα Κρήτης η οποία ιδρύθηκε το 1899 και η οποία κατείχε το δικαίωμα έκδοσης νομισμάτων για την Κρήτη, καθώς τότε η Κρήτη ήταν μια ανεξάρτητη πολιτεία. Λίγο νωρίτερα, ωστόσο, και πιο συγκεκριμένα το 1841 ιδρύεται η Εθνική Τράπεζα, η οποία πέραν της έκδοσης νομισμάτων, το οποίο πλέον κατείχε μόνο εκείνη, παρείχε και υπηρεσίες εμπορικής τράπεζας. Ακόμη, η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδας ήταν ουσιαστικά η βασική πηγή παροχής κεφαλαίων για τους Έλληνες Επιχειρηματίες (Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, n.d.)

Γενικότερα, από τα μέσα του 19ου αιώνα έως και τις αρχές του 20ου ιδρύθηκε μια πληθώρα τραπεζών μεταξύ των οποίων η Τράπεζα Αθηνών (1893), η Τράπεζα Μυτιλήνης (1901), η Λαϊκή Τράπεζα Δομοκού (1902), η Τράπεζα της Ανατολής (1904), η Λαϊκή Τράπεζα (1905), η Εμπορική Τράπεζα (1907), η Τράπεζα Πειραιώς (1916) αλλά και αρκετές άλλες φθάνοντας έτσι το 1927 η Ελλάδα να έχει 38 πιστωτικά ιδρύματα, αριθμός δυσανάλογος του πληθυσμού της χώρας (Λώλος, 1965)! Βέβαια, η δημιουργία τόσο πολλών τραπεζικών ιδρυμάτων στον Ελλαδικό χώρο δεν ήταν απλά μια τάση της εποχής, αλλά ήταν απόρροια του μεγάλου αριθμού ατόμων που αφίχθησαν στην Ελλάδα μετά το πέρας των Βαλκανικών πολέμων, αυξάνοντας με αυτόν τον τρόπο τις ανάγκες της επενδυτικής δραστηριότητας αλλά και την ανάγκη για πιστωτικές διευκολύνσεις. Όπως ήταν φυσικό αρκετές από τις τράπεζες που είχαν δημιουργηθεί έπαψαν να λειτουργούν προκαλώντας έτσι αξιοσημείωτες ζημιές στους καταθέτες, ενώ ταυτόχρονα άρχισαν να πραγματοποιούνται και συγχωνεύσεις, δύο γεγονότα χαρακτηριστικά της κατάστασης που επικρατούσε στο σύστημα, ουσιαστικά αναρχία, που είχε κυρίως δημιουργηθεί λόγω της έκδοσης χρήματος από περισσότερα του ενός πιστωτικά ιδρύματα (Λώλος, 1965). Ανάμεσα στις πρώτες συγχωνεύσεις που πραγματοποιήθηκαν ήταν εκείνη μεταξύ της Τράπεζας Αξιών και της Τράπεζας Βιομηχανίας, ενώ ακολούθησε η συγχώνευση της Λαϊκής Τράπεζας με τη Γενική Τράπεζα.

3.1.2 Η Εξέλιξη του Τραπεζικού Συστήματος

Ήταν λοιπόν επιτακτική η ανάγκη για τη δημιουργία ενός ρυθμιστικού πλαισίου για την ομαλή και αποτελεσματική λειτουργία των τραπεζών στον ελλαδικό χώρο. Έτσι, το σημείο σταθμός για το ελληνικό τραπεζικό σύστημα θεωρείται η ίδρυση της Τράπεζας της Ελλάδος, το 1920, καθώς ήταν εκείνη που πρώτη διαμόρφωσε το κανονιστικό πλαίσιο λειτουργία των τραπεζών και η οποία από εκείνη τη στιγμή κατείχε κατά αποκλειστικότητα το δικαίωμα έκδοσης νομίσματος, το οποίο πήρε από την Εθνική Τράπεζα Ελλάδος (Τράπεζας της Ελλάδος, 2008) Βέβαια, ο πραγματικός εκσυγχρονισμός του Ελληνικού τραπεζικού συστήματος κατέστη εφικτός αρκετά αργότερα και πιο συγκεκριμένα προς το τέλος της δεκαετίας του 1980, ένα γεγονός που πυροδοτήθηκε από την είσοδο της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) (Ομοσπονδία Τραπεζοϋπαλληλικών Οργανώσεων Ελλάδας (ΟΤΟΕ), 2007, σελ. 4). Πιο συγκεκριμένα, γύρω στο 1984 φαίνεται ότι έγινε μια προσπάθεια για να απλοποιηθούν αλλά και να γίνουν πιο λειτουργικοί οι διάφοροι τραπεζικοί κανόνες που ίσχυαν έως εκείνη τη στιγμή, καθώς επίσης και να βοηθηθεί η ανάπτυξη της χρηματοπιστωτικής αγοράς γενικότερα. Αναλυτικότερα, έγινε και

μια στοχευμένη προσπάθεια προκειμένου να εκλογικευτούν τα έως τότε επιτόκια και για αυτό το λόγο καθιερώθηκε το 1985 από την Τράπεζα της Ελλάδος ένα κατώτατο επιτόκιο για τα βραχυπρόθεσμα δάνεια, οδηγώντας τα επιτόκια γύρω στο 17%-21%. Ακόμη, μέσα στο ίδιο έτος μειώθηκαν οι περιορισμοί χρηματοδότησης που αφορούσαν κυρίως εμπόριο και επαγγελματίες γενικότερα, αλλά και τη χρηματοδότηση πωλήσεων με πιστωτή².

Εν συνεχεία, λοιπόν και συγκεκριμένα το 1990 προχωρώντας με γοργότερους ρυθμούς απ' ότι στο παρελθόν, το χρηματοπιστωτικό σύστημα άρχισε να απελευθερώνεται αλλά και σταδιακά να απαγκιστρώνεται από τις όποιες διοικητικές παρεμβάσεις συνέβαιναν. Τα αποτελέσματα αυτά ήταν απόρροια της προσπάθειας της «Επιτροπής για την Αναμόρφωση και τον Εκσυγχρονισμό του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος», ενώ αργότερα η τεχνολογική εξέλιξη, η διεθνοποίηση των αγορών αλλά και θεσμικές αλλαγές οδήγησαν στον περαιτέρω εκσυγχρονισμό του τραπεζικού. Φυσικά, το τραπεζικό σύστημα απελευθερώθηκε ακόμη περισσότερο όταν αρχικά το 1992 μειώθηκαν οι υποχρεώσεις των τραπεζών για την αγορά εντόκων γραμματίων του ελληνικού δημοσίου που τελικά καταργήθηκαν εντελώς το 1993. Η προσπάθεια απελευθέρωσης του τραπεζικού συστήματος συνεχίστηκε και στο επόμενο έτος, κατά τη διάρκεια του οποίου καταργήθηκαν τα διοικητικά καθοριζόμενα επιτόκια των καταθέσεων ταμιευτηρίου αλλά και το σημαντικότερο μέρος των περιορισμών αναφορικά με τα διοικητικά επιτόκια, ενώ τα πιστωτικά ιδρύματα ήταν πλέον ελεύθερα να χρηματοδοτούν κάθε είδους οικονομική δραστηριότητα (Τράπεζα της Ελλάδος, 2008, σελ. 18). Επιπρόσθετα, απελευθερώθηκε πλήρως η κίνηση των βραχυπρόθεσμων κεφαλαίων το 1994.

3.1.3 Παρεμβάσεις- Επεμβάσεις στο Εγχώριο Τραπεζικό Σύστημα- Ευρωπαϊκή Ένωση

Η ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης επέφερε πολλές νέες κοινοτικές πράξεις οι οποίες έπρεπε υποχρεωτικά να υιοθετηθούν από την ελληνική τραπεζική νομοθεσία και οι οποίες είχαν ως αποτέλεσμα τη μεταβολή του τρόπου ανάληψης και δραστηριοτήτων από τα τραπεζικά ιδρύματα. Επιπλέον, ενισχύθηκε ιδιαίτερα η προληπτική εποπτεία με την εισαγωγή στην Ελλάδα του πλαισίου που προσδιορίστηκε από την Επιτροπή της Βασιλείας, το Σύμφωνο της Βασιλείας I (1994) όπως ονομάστηκε, και το οποίο αφορούσε την κεφαλαιακή επάρκεια των πιστωτικών ιδρυμάτων (Balin, 2008). Ειδικότερα, η ενοποίηση του ελληνικού τραπεζικού συστήματος με τα

---

² Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

ευρωπαϊκά δεδομένα, οδήγησε στην ενίσχυση της κίνησης των κεφαλαίων, τη διεθνοποίηση των τραπεζικών δραστηριοτήτων, την εμφάνιση άγνωστων έως τότε τραπεζικών κινδύνων που έκαναν επιτακτική τη γρήγορη προσαρμογή των ελληνικών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων στις νέες συνθήκες. Επιπρόσθετα, άλλαξαν και οι προϋποθέσεις χορήγησης άδειας λειτουργίας στα τραπεζικά ιδρύματα οι οποίες προσαρμόστηκαν στις προσαγές του Ευρωπαϊκού συστήματος και οι οποίες ήταν αρκετά διαφοροποιημένες και αυστηρότερες από τις προϋποθέσεις που ίσχυαν έως εκείνη τη στιγμή.

Ακόμη μεγαλύτερη ήταν η ενοποίηση του ελληνικού τραπεζικού συστήματος με τα αντίστοιχα ευρωπαϊκά με την είσοδο της Ελλάδας στη ζώνη του Ευρώ το 2000. Ειδικότερα, το ευρώ ως νόμισμα εισήλθε στην Ελλάδα την 1^η Ιανουαρίου 2002 και από τότε μειώθηκαν σημαντικά τα έσοδα των ελληνικών τραπεζών που προέρχονταν από προμήθειες σε συνάλλαγμα αλλά και τα επιτόκια δανεισμού των τραπεζών, μειώνοντας σημαντικά κατ' αυτόν τον τρόπο το κόστος δανεισμού των εγχώριων τραπεζικών ιδρυμάτων (Γκαργκάνος, 2002, ΤτΕ). Βέβαια, δεν ωφελήθηκαν μόνο οι τράπεζες από το κόστος μείωσης δανεισμού αλλά και οι Έλληνες επενδυτές και επαγγελματίες. Πιο συγκεκριμένα, οι επαγγελματίες μπορούσαν πλέον και άλλες επιλογές για τη χρηματοδότησή τους πέραν του τραπεζικού δανεισμού, όπως το δανεισμό μέσω της αγοράς εταιρικών ομολόγων και της κεφαλαιαγοράς. Επομένως, με την υιοθέτηση του ευρώ από την Ελλάδα μειώθηκε σημαντικά ο διαμεσολαβητικός ρόλος των ελληνικών τραπεζικών ιδρυμάτων, με αποτέλεσμα οι τράπεζες να προσανατολίζονται στην παροχή νέων υπηρεσιών και προϊόντων όπως τα ασφαλιστικά πακέτα.

3.2 Επισκόπηση του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος

3.2.1 Χρηματοπιστωτικοί Οργανισμοί

Σχεδόν όλες οι κατηγορίες τραπεζών που αναφέρθηκαν στην προηγούμενη ενότητα υπάρχουν και στην ελληνική επικράτεια. Ειδικότερα, σύμφωνα με στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδας, στην Ελλάδα λειτουργούσαν το 2010, 467 χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί οι οποίοι κατατάσσονται ως εξής:

- 351 πιστωτικά ιδρύματα που εδρεύουν σε άλλα κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά παρέχουν υπηρεσίες στον Ελλαδικό χώρο χωρίς ωστόσο, την παρουσία τους εντός αυτού,
- 62 πιστωτικά ιδρύματα με έδρα ή υποκατάστημα στην Ελληνική Επικράτεια και
- 54 άλλοι οργανισμοί του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Τα τριακόσια πενήντα- ένα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα που απλά παρέχουν τραπεζικές υπηρεσίες στον Ελλαδικό χώρο χωρίς όμως να υπάρχει η φυσική τους παρουσία, έχουν ως έδρα κάποιο άλλο κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Συνολικά, οι χώρες προέλευσης αυτών των ιδρυμάτων είναι 24, με τα περισσότερα να εδρεύουν στο Ηνωμένο Βασίλειο και συγκεκριμένα τα 79 από τα 351 χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.

Όσον αφορά τα εξήντα- δύο χρηματοπιστωτικά ιδρύματα που λειτουργούν εν Ελλάδι, τα τριάντα- τέσσερα εξ αυτών έχουν στο καταστατικό τους ως έδρα την Ελλάδα, τα είκοσι-δύο είναι υποκαταστήματα χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων των οποίων η έδρα βρίσκεται σε άλλο κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Φυσικά, οι όλα τα τραπεζικά ιδρύματα που ανήκουν στις δύο αυτές κατηγορίες υπάγονται σε καθεστώς αμοιβαίας αναγνώρισης, όπως αυτό ορίζεται από το Νόμο 3601 του 2007. Ακόμη, πέντε από τους εξήντα-δύο τραπεζικούς οργανισμούς έχουν έδρα εκτός χώρας κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης τα οποία εποπτεύονται από την Τράπεζα της Ελλάδος αλλά φυσικά και δεν υπάγονται σε καθεστώς αμοιβαίας αναγνώρισης. Τέλος ένα από τα εξήντα-δύο αυτά ιδρύματα είναι το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων. Πρόκειται για αυτόνομο χρηματοπιστωτικό, διαχειριστικό Οργανισμό Περιφερειακής Ανάπτυξης με δική του περιουσία, κίνδυνο και πίστη, ο οποίος λειτουργεί υπό την εποπτεία του Υπουργείου Οικονομικών. Παράλληλα, εποπτεύεται από την Τράπεζα της Ελλάδος, για δραστηριότητες που εμπίπτουν στην αρμοδιότητα της.

Τέλος, στους πενήντα- τέσσερις άλλους οργανισμούς που αναφέρονται παραπάνω συμπεριλαμβάνονται τα ανταλλακτήρια συναλλάγματος, οι εταιρίες χρηματοδοτικής μίσθωσης, οι εταιρίες παροχής πιστώσεων, τα χρηματοδοτικά ιδρύματα τα οποία όμως δεν έχουν εγκατασταθεί στη χώρα μας, όπως επίσης και τα ιδρύματα ηλεκτρονικού χρήματος τα οποία ομοίως δεν έχουν εγκατασταθεί. Επιπλέον, στα πενήντα-τέσσερα ιδρύματα συμπεριλαμβάνονται και οι εταιρίες πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων, τα ιδρύματα πληρωμών αλλά και οι αντιπρόσωποι ιδρυμάτων πληρωμών. Όσες από τις εν λόγω εταιρείες δεν έλαβαν άδεια ως ιδρύματα πληρωμών ή δεν ενεργούν υπό την ιδιότητα του αντιπροσώπου ιδρύματος πληρωμών, απαγορεύεται να παρέχουν εφεξής υπηρεσίες πληρωμών.

Αξιοσημείωτο ωστόσο στην περίπτωση των ελληνικών τραπεζικών ιδρυμάτων είναι το γεγονός ότι παρά τις δυσμενείς συνθήκες που επικρατούν στη χώρα μας αλλά και σε παγκόσμιο επίπεδο, ο αριθμός των εν ενεργεία ελληνικών τραπεζών συνεχίζει να αυξάνεται. Ειδικότερα, σύμφωνα με τις ετήσιες εκθέσεις της Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών το 2009 και το 2010, ο αριθμός των τραπεζικών ιδρυμάτων που λειτουργούν στην Ελλάδα αυξήθηκε μεταξύ 2009 και 2010, καθώς το 2009 λειτουργούσαν 462 πιστωτικά ιδρύματα, έναντι 467 το 2010.

Περαιτέρω, οι 462 χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί που δραστηριοποιούνταν στην Ελλάδα το 2010, διέθεταν συνολικά 4.183 τραπεζικά καταστήματα, έναντι 4.264 το 2009. Αναλυτικότερα, την οκταετία 2003-2010 ο αριθμός των τραπεζικών καταστημάτων αυξήθηκε κατά 24%. Βέβαια, θα πρέπει εδώ να σημειώσουμε ότι μεταξύ 2009 και 2010 υπήρξε μείωση των καταστημάτων κατά 2% , δηλαδή από 4.264 το 2009 μειώθηκαν σε 4.183 το 2010, χωρίς να υπολογίζονται τα καταστήματα της Τράπεζας της Ελλάδος. Ωστόσο σε σχέση με το 2008, η ποσοστιαία μεταβολή στον αριθμό των τραπεζικών καταστημάτων αυξήθηκε κατά δύο ποσοστιαίες μονάδες.

Παρόλο που δεν υπάρχουν ακόμη νέα στοιχεία για το 2012 αναφορικά με τον αριθμό των τραπεζικών καταστημάτων, είναι σχεδόν σίγουρο ότι θα έχουν μειωθεί, καθώς ήδη έχει γίνει μια συγχώνευση μεταξύ Αγροτικής Τράπεζας και Τράπεζας Πειραιώς και ολοκληρώνονται και οι διαδικασίες για την εξαγορά της Εμπορικής Τράπεζας από την Alpha Bank, γεγονός που προοιωνίζει κλείσιμο κάποιων υποκαταστημάτων των συγχωνευθέντων τραπεζών.

Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει συνοπτικά την εξέλιξη των τραπεζικών ιδρυμάτων την τελευταία πενταετία, προκειμένου να δούμε τις όποιες διαφοροποιήσεις έγιναν κατά τη διάρκεια της κρίσης και της υπογραφής των Μνημονίων.

**Πίνακας 19- Διάρθρωση του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος
(Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2013)**

	Τράπεζες	Υποκαταστήματα
2012	22	3453
2011	21	3567

2010	21	3735
2009	65	4162
2008	66	4154
2007	62	3894
2006	62	3805

3.2.2 Δάνεια

Στη συγκεκριμένη ενότητα θα παρουσιαστούν τα είδη των δανείων καθώς και οι κατηγορίες των δανειοληπτών όπου παρείχαν κεφάλαια τα ελληνικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.

Αναλυτικότερα, θα παρουσιασθούν από το 2008 έως και το 2012 ποιές κατηγορίες ιδιωτών δανείστηκαν περισσότερο σε αυτά τα έτη αλλά και πως εξελίχθηκε η παροχή δανείων ανά κατηγορία. Ακόμη, παρατίθενται και οι τύποι των δανείων που δόθηκαν. Επομένως, βλέπουμε πόσα στεγαστικά και καταναλωτικά δάνεια δόθηκαν τη συγκεκριμένη περίοδο αλλά και πως μεταβλήθηκε η παροχή δανειακών κεφαλαίων κατά το ίδιο διάστημα, δηλαδή εν μέσω κρίσης και μετά την υπογραφή τόσο της δεύτερης Δανειακής Σύμβασης όσο και του δεύτερου Μνημονίου.

Στον πίνακα λοιπόν που ακολουθεί παρουσιάζονται τα ποσά που δόθηκαν για δάνεια σε επιχειρήσεις, ελεύθερους επαγγελματίες αλλά και σε ιδιώτες. Όπως γίνεται εύκολα αντιληπτό από τα στοιχεία η χρηματοδότηση των επιχειρήσεων βρίσκεται σχεδόν στα ίδια επίπεδα με τη χρηματοδότηση ιδιωτών και ιδιωτικών μη κερδοσκοπικών ιδρυμάτων. Ειδικότερα, το 2010 ο δανεισμός ήταν σχεδόν ισομερή στις δύο κατηγορίες. Ωστόσο, εκείνοι που φαίνεται να δανείζονται λιγότερο (άγνωστο βέβαια αν ζητούν δάνεια και απλά δεν τους δίνονται ή εάν απλά δεν προβαίνουν σε δανεισμό) είναι οι ελεύθεροι επαγγελματίες, οι αγροτικές και οι έχοντες ατομικές επιχειρήσεις.

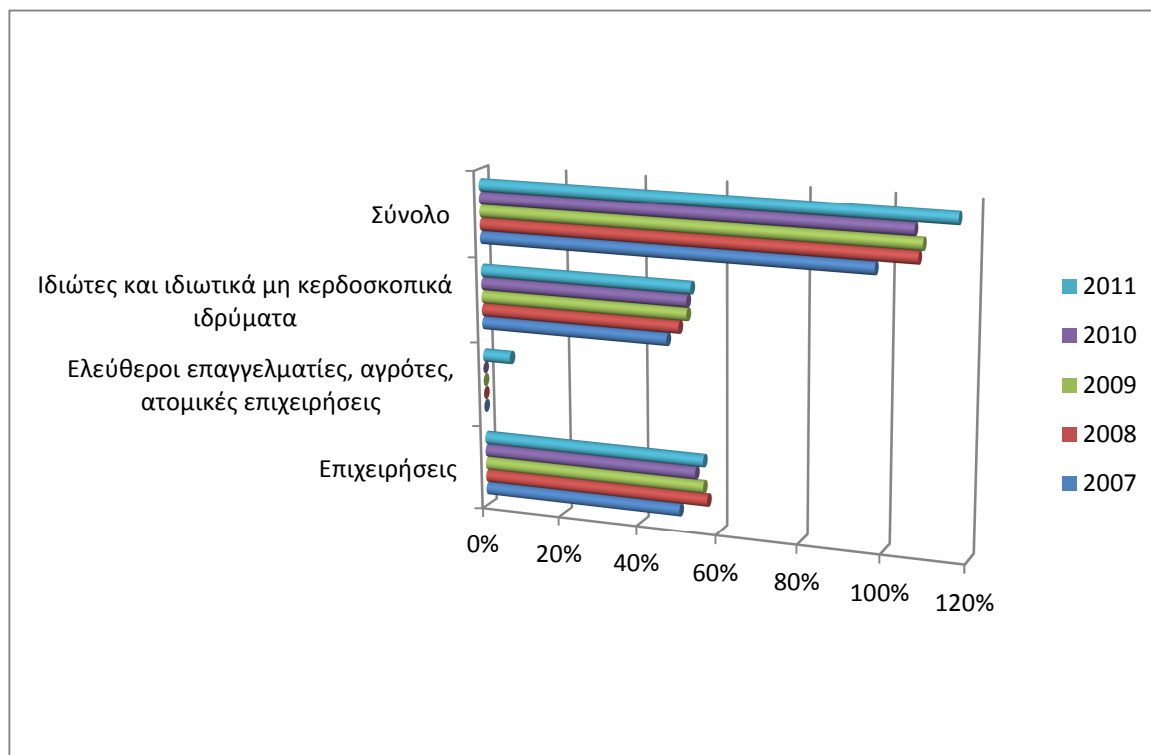
**Πίνακας 20-Ποσά χρηματοδότησης ιδιωτικού τομέα ως ποσοστό επί του ΑΕΠ
(Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2013)**

	2007	2008	2009	2010	2011
Επιχειρήσεις	50%	57%	56%	54%	56%
Ελεύθεροι επαγγελματίες, αγρότες, ατομικές επιχειρήσεις	-	-	-	-	7%
Ιδιώτες και ιδιωτικά μη κερδοσκοπικά ιδρύματα	47%	50%	52%	52%	53%
Σύνολο	97%	107%	108%	106%	116%

Ένα ακόμη αξιοσημείωτο γεγονός από τον πίνακα 2 είναι το γεγονός ότι το 2011 το συνολικό ποσό χρηματοδότησης του ιδιωτικού τομέα ως ποσοστό επί του εγχώριου ακαθάριστου προϊόντος είναι ελαφρώς αυξανόμενο. Φυσικά, κάτι τέτοιο δε θα πρέπει να θεωρηθεί ως αύξηση της προσφοράς δανειακών κεφαλαίων από τα τραπεζικά ιδρύματα που θα οδηγούσε στην αύξηση του ποσοστού, αλλά κατά βάση προέρχεται από το συρρικνωμένο ΑΕΠ που καταγράφηκε το 2011, όπως θα δούμε παρακάτω. Ουσιαστικά λοιπόν ο συγκεκριμένος λόγος (κλάσμα) αυξήθηκε λόγω μείωσης του παρανομαστή (ΑΕΠ) κι όχι αύξησης του αριθμητή (ποσά εκδιδόμενων δανείων). Τα στοιχεία ωστόσο του πίνακα γίνονται ευκρινέστερα εάν τα παρατηρήσουμε από το γράφημα που ακολουθεί.

Γράφημα 2- Ποσά Δανείων ως Ποσοστό του ΑΕΠ

Στον πίνακα 3 που παρατίθενται τα ποσά των δανείων ανά είδος δανείου επίσης ως ποσοστό επί του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος.

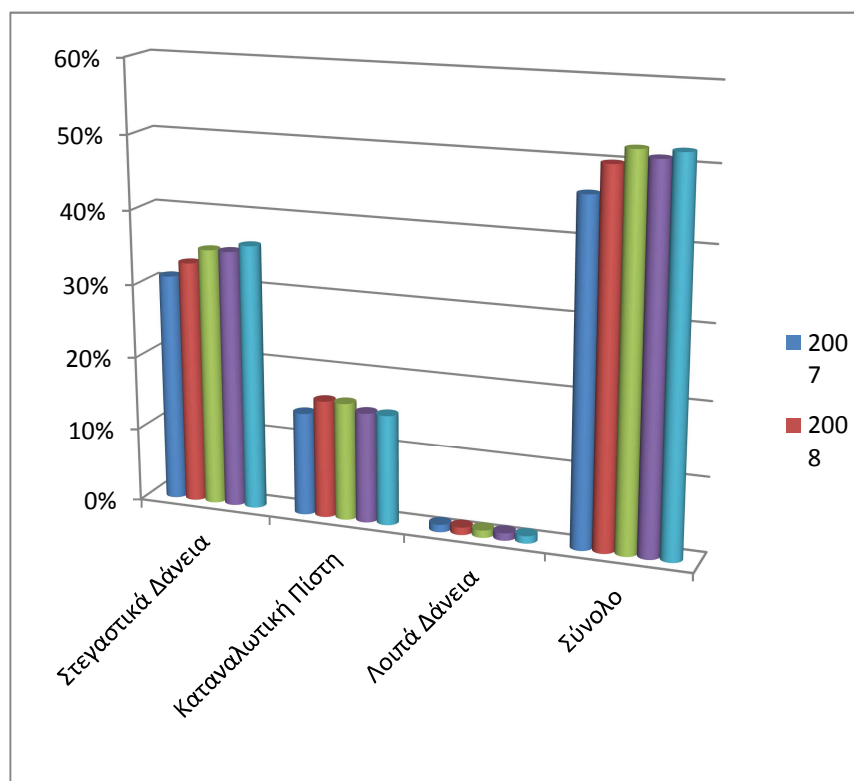
Πίνακας 21- Ποσά χορηγήσεων ανά είδος δανείου ως ποσοστό επί του ΑΕΠ (Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2013)

	2007	2008	2009	2010	2011
Στεγαστικά Δάνεια	31%	33%	35%	35%	36%

Καταναλωτική Πίστη	14%	16%	16%	15%	15%
Λοιπά Δάνεια	1%	1%	1%	1%	1%
Σύνολο	46%	50%	52%	51%	52%

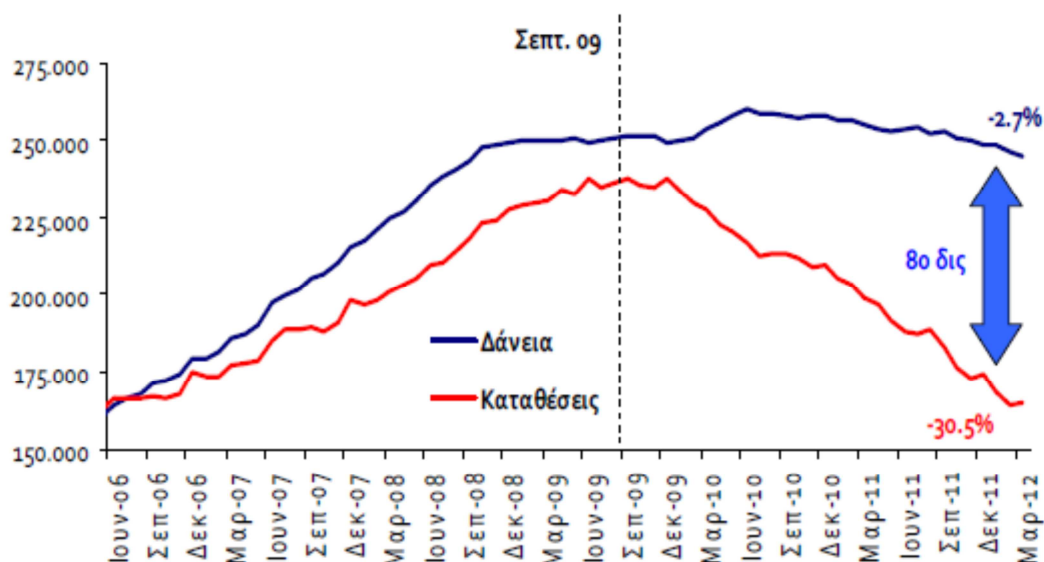
Όπως φαίνεται ξεκάθαρα, την πρώτη θέση με διαφορά καταλαμβάνουν τα στεγαστικά δάνεια. Ειδικότερα, φαίνεται ότι τα στεγαστικά δάνεια αποτελούν το 31% έως 36% του Α.Ε.Π. για το διάστημα 2007-2011, ενώ τα καταναλωτικά δάνεια μόλις 14% 16% του Α.Ε.Π. . Επίσης, όπως παρατηρήσαμε και νωρίτερα έτσι και τώρα τα στεγαστικά δάνεια ως ποσοστό του Α.Ε.Π. παρουσίασαν αύξηση το 2011, η οποία προφανώς και στη συγκεκριμένη περίπτωση οφείλεται στη μείωση του Α.Ε.Π. . Επίσης το γράφημα 4 αντικατοπτρίζει γλαφυρότερα την δανειακή πραγματικότητα.

Γράφημα 3- Ποσά δανείων ανά κατηγορία δανείου ως Ποσοστό επί του ΑΕΠ

Στο κάτωθι γράφημα παρουσιάζονται τόσο οι τραπεζικές καταθέσεις όσο και τα δάνεια που έχουν δοθεί σε ελληνικές επιχειρήσεις και νοικοκυριά. Τα στοιχεία είναι ανά τρίμηνο και είναι σε εκατομμύρια ευρώ.

Γράφημα 4- Αποκλίσεις Τραπεζικών Καταθέσεων και Δανείων (σε εκατομμύρια ευρώ)
(EFG Eurobank, 2012)

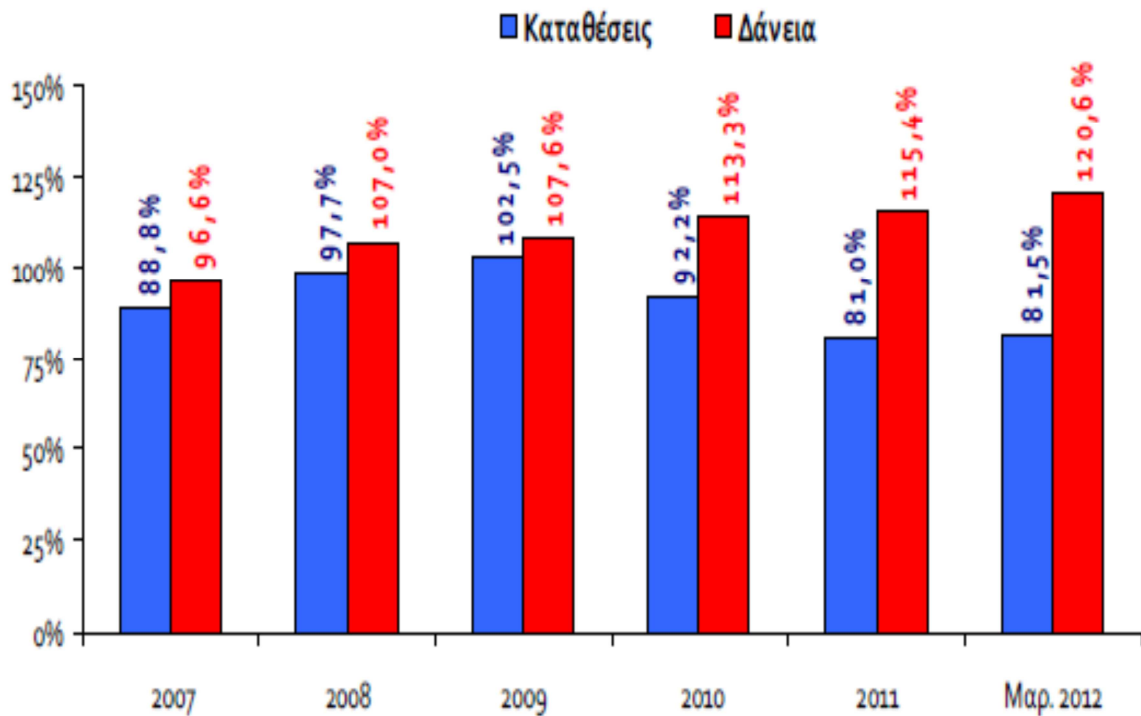
Όσον αφορά τις καταθέσεις, κανείς παρατηρεί ότι από το τέταρτο τρίμηνο του 2009 αρχίζουν να διαγράφουν σταθερά καθοδική πορεία. Πιο συγκεκριμένα, το Σεπτέμβριο του 2009 οι καταθέσεις ήταν 225.000 εκατομμύρια ευρώ, ενώ το Σεπτέμβριο του 2008 ήταν ελάχιστα κάτω από το ποσό αυτό. Αντιθέτως το Σεπτέμβριο του 2010 οι καταθέσεις ήταν λίγο πάνω από τα 200.000 εκατομμύρια ευρώ. Ωστόσο η μείωση των καταθέσεων συνεχίζεται έως και το 2012, φθάνοντας το τελευταίο έτος οι καταθέσεις μετά βίας να ξεπερνούν τα 160.000 εκατομμύρια ευρώ. Ουσιαστικά πρόκειται για μια μείωση γύρω στο 30%. Αξιοσημείωτο βέβαια είναι και το γεγονός ότι το Σεπτέμβριο του 2009 οι καταθέσεις είναι οι υψηλότερες τις εξαιτίας (2006 -2012).

Παρατηρούμε επομένως ότι μέσα σε δύο έτη πάνω των 25.000 εκατομμυρίων ευρώ καταθέσεις έφυγαν από τα ελληνικά τραπεζικά ιδρύματα. Βέβαια, με το παρόν γράφημα δεν μπορούμε να οδηγηθούμε σε συμπεράσματα για το που κατευθύνθηκαν τα χρήματα που έφυγαν από το ελληνικό τραπεζικό σύστημα. Φυσικά, τα χρήματα των καταθέσεων που έφυγαν από τα εγχώρια ιδρύματα, είτε κατευθύνθηκαν σε τραπεζικά ιδρύματα του εξωτερικού τα οποία εμφανίζονται περισσότερο ασφαλή για τη φύλαξη καταθέσεων, λόγω της εύθραυστης εγχώριας κατάστασης, είτε οδηγήθηκαν στην κατανάλωση εξαιτίας των σημαντικών μειώσεων μισθών, επιδομάτων και συντάξεων, δεδομένου ότι αρκετοί δεν καλύπτουν με τα τρέχοντα εισοδήματά τους τις πάγιες ανάγκες τους, είτε τέλος οι καταθέτες προτίμησαν να κρατήσουν τα χρήματα στο σπίτι τους προκειμένου να μη χαθούν οι καταθέσεις τους σε περιπτώσεις κήρυξης πτώχευσης είτε των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων είτε της ίδιας της χώρας.

Αναφορικά τώρα με την πορεία των δανειακών κεφαλαίων, παρατηρείται μια σταθερή πορεία η οποία δεν παρουσιάζει μεγάλη παρέκκλιση στα χρόνια της κρίσης αλλά και των δανειακών συνθηκών. Αντιθέτως μάλιστα, από τα μέσα του 2010 υπάρχει μια μετατόπιση προς τα επάνω της καμπύλης που απεικονίζει τα δάνεια που ουσιαστικά αναπαριστά μια αύξηση η οποία ουσιαστικά διήρκησε για ένα έτος και ξεκίνησε μια ελαφριά τάση για μείωση των δανείων έως και το 2012.

Ωστόσο, το πρόβλημα που προκύπτει είναι η διαφορά που συνεχώς μεγαλώνει μεταξύ τραπεζικών δανείων και καταθέσεων. Όπως πολύ χαρακτηριστικά απεικονίζεται στο γράφημα η «ψαλίδα» συνεχώς ανοίγει λόγω της συνεχούς μείωσης των καταθέσεων. Προφανώς, μια τέτοια κατάσταση ίσως να μη δημιουργήσει τόσο άμεσα προβλήματα στις ίδιες τις τράπεζες, ωστόσο σίγουρα δυσχεραίνει τη θέση των επιχειρήσεων οι οποίες επιθυμούν να δανειστούν αλλά οι τράπεζες δε θα έχουν την ανάλογη ρευστότητα για να τροφοδοτήσουν τα συγκεκριμένα δάνεια.

Γράφημα 5- Τραπεζικές Καταθέσεις και Δάνεια ως ποσοστό του ΑΕΠ
(EFG Eurobank, 2012)

Το γράφημα 6 υποδεικνύει τα ποσά των εγχώριων καταθέσεων και τραπεζικών δανείων ως ποσοστών επί του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος. Παρατηρούμε ότι από το 2009 και εξής υπάρχει μια μείωση του ποσοστού των εγχώριων καταθέσεων ως προς το ΑΕΠ, καθώς από 102,5% το 2009 μειώθηκε στο 92,2% το 2010. Επίσης το 2011 μειώθηκε περαιτέρω φθάνοντας στο 81% του ΑΕΠ, ενώ το 2012 παρέμεινε σχεδόν σταθερά στο ίδιο ποσοστό.

Φυσικά, το ποσοστό του 81% των καταθέσεων επί του ΑΕΠ τα έτη 2011 και 2012, σε καμία περίπτωση δεν υποδεικνύει ότι αυτή η σταθερότητα προέρχεται από το γεγονός ότι οι καταθέσεις έμειναν σταθερές τα συγκεκριμένα έτη. Αντιθέτως, όπως είδαμε στο προηγούμενο γράφημα οι καταθέσεις μειώθηκαν και το 2011 και μειώθηκαν και άλλο το 2012. Επομένως το σταθερό ουσιαστικά αυτό ποσοστό είναι απόρροια της μείωσης του ΑΕΠ κι όχι της διατήρησης των καταθέσεων σε σταθερά επίπεδα.

Στην αντίπερα όχθη, το ποσοστό των τραπεζικών δανείων επί του ΑΕΠ σε καμία περίπτωση δεν έχει μειωθεί, του 'εναντίον έχει αυξηθεί, από 107,6% του ΑΕΠ το 2009 έφθασε στο 120,6% του ΑΕΠ το 2012. Ειδικότερα, καθώς το ΑΕΠ μειώνεται και τα ποσά των δανείων παραμένουν σταθερά όπως είδαμε και νωρίτερα και επομένως η αύξηση του συγκεκριμένου ποσοστού είναι απόρροια της μείωσης του ΑΕΠ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο: Η Ελλάδα των Δανειακών Συμβάσεων και των Μνημονίων

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

Στο κεφάλαιο αυτό, το οποίο είναι μικρότερης έκτασης από τα υπόλοιπα, γίνεται μια παρουσίαση της κατάστασης της χώρας μέσα από χρηματοοικονομικούς δείκτες προκειμένου να γίνει κατανοητό το περιβάλλον στο οποίο λειτουργούσαν και λειτουργούν οι εγχώριοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί, ούτως ώστε στην επόμενη ενότητα που παρουσιάζεται η δανειακή σύμβαση και οι επιπτώσεις να είναι κατανοητές λόγω ότι οι επιπτώσεις στις τράπεζες και γενικά όλων των επιχειρήσεων έχουν άμεση συσχέτιση με το περιβάλλον στο οποίο λειτουργούν.

4.1 Η Κατάσταση στον Ελλαδικό Χώρο

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η κατάσταση στην ελληνική κοινωνία έχει αλλάξει άρδην τα τελευταία δύο χρόνια. Βέβαια, οι αλλαγές που πραγματοποιήθηκαν στην ελληνική κοινωνία είναι απόρροια παρελθόντων ενεργειών τόσο των πολιτικών προσώπων όσο και των ίδιων των πολιτών. Ωστόσο, προτού προχωρήσουμε στην ανάλυση των επιπτώσεων της συνθήκης της 27/10/2011 στο τραπεζικό σύστημα, κρίνεται σκόπιμο να παραθέσουμε την κατάσταση που επικρατούσε και επικρατεί στην ελληνική κοινωνία- οικονομία προκειμένου να γίνει πλήρως αντιληπτό από τον αναγνώστη τόσο το πώς οδηγηθήκαμε στην υπογραφή αυτής της συνθήκης όσο και το γιατί υπάρχουν και θα υπάρξουν οι συγκεκριμένες επιπτώσεις από τη συγκεκριμένη συνθήκη.

4.1.1 Η Ελλάδα Πριν την Κρίση και το Μνημόνιο

4.1.1.1 Η Ελληνική Νοοτροπία

Η Ελλάδα από την μεταπολίτευση και μετά μπήκε σε μια τροχιά πρωτοφανούς ανάπτυξης. Ειδικότερα, την περίοδο από το 1981 και μετά έγιναν σημαντικές μεταρρυθμίσεις, ιδιαίτερα στο

ασφαλιστικό σύστημα που είχαν ως απόρροια την αξιοσημείωτη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου του Έλληνα.

Αναλυτικότερα, από το 1994 και μετά με την ανάληψη της εξουσίας από τον Ανδρέα Παπανδρέου και το ΠΑΣΟΚ έγιναν αξιοσημείωτες μισθολογικές αυξήσεις, αλλά και δόθηκαν αρκετά προνόμια και παροχές σε μεγάλη μερίδα του πληθυσμού. Την ίδια περίοδο, λόγω της ενίσχυσης των πιο αδύναμων κρατών μελών, η Ελλάδα πήρε σημαντικά κονδύλια τόσο σε αριθμό όσο και σε αξία από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Ωστόσο, παρ' όλο που τα κονδύλια αυτά στόχευαν κυρίως στην ενίσχυση της γεωργίας και είχαν ως σκοπό την ενίσχυση του εισοδήματος των αγροτών, λόγω νοοτροπίας τα κονδύλια αυτά δεν αξιοποιήθηκαν όπως θα έπρεπε με αποτέλεσμα σημαντική μερίδα του αγροτικού πληθυσμού να πάψει να ενδιαφέρεται για την καλλιέργεια και εμπορία των προϊόντων του καθώς λάμβανε τις επιδοτήσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως την κύρια πηγή εισοδήματος του. Με απλά λόγια, μερίδα αγροτών θεωρούσε ότι τα χρήματα των επιδοτήσεων είναι ευκαιρία ώστε και να έχουν εισόδημα χωρίς να εργάζονται.

Εν ολίγοις, αναπτύχθηκε ένα κλίμα και από την πολιτική ηγεσία ότι «ας εκμεταλλευτούμε» τα χρήματα αυτά και ας μην παράγουμε αφού εισόδημα υπάρχει. Το αποτέλεσμα είναι πέραν της εξαπάτησης των Ευρωπαίων Εταίρων καθώς αρκετοί δήλωναν αγροτικές εκτάσεις σημαντικά μεγαλύτερες από αυτές που κατείχαν και λάμβαναν υπέρογκες επιδοτήσεις, είναι και η αξιοσημείωτη μείωση της αγροτικής παραγωγής στην εποχή μας το οποίο συνεπάγεται κατακόρυφη αύξηση εισαγωγών ακόμη και σε αγροτικά προϊόντα που παλιότερα εξήγαγε η Ελλάδα.

Ταυτόχρονα, και στο δημόσιο τομέα είχε έντονα αναπτυχθεί η νοοτροπία ότι όποιος διοριστεί έχει εξασφαλίσει τον υπόλοιπο βίο του χωρίς να χρειάζεται να κοπιάζει πραγματικά. Ειδικότερα, οι πολιτικοί προκειμένου να εξασφαλίσουν την εκλογή τους διόριζαν συνεχώς νέους δημόσιους υπάλληλους, αδιαφορώντας για το εάν ο δημόσιος τομέας πραγματικά χρειάζεται νέους υπαλλήλους, εάν οι συγκεκριμένοι υπάλληλοι έχουν τα απαραίτητα τυπικά προσόντα για τη συγκεκριμένη θέση αλλά και εάν ακόμα το ελληνικό κράτος θα μπορούσε να ανταπεξέλθει στις υποχρεώσεις του απέναντι σε όλους αυτούς τους δημόσιους υπάλληλους .

Συνοψίζοντας, μπορούμε να πούμε ότι η περίοδος μεταξύ 1996 και 2008 αποτελεί για την Ελλάδα μια εξαιρετικά καλή περίοδο δεδομένου ότι οι επενδύσεις ως ποσοστό του Α.Ε.Π. είχαν μια

σταθερά ανοδική πορεία. Ειδικότερα, το συγκεκριμένο χρονικό διάστημα η Ελλάδα είχε παρουσιάσει σημαντική σύγκλιση με τις υπόλοιπες χώρες της Ένωσης. Πιο συγκεκριμένα, η παραγωγικότητα της εργασίας στο τέλος της συγκεκριμένης περιόδου άγγιζε το εντυπωσιακό 92% περίπου του μέσου όρου της Κοινότητας των ανεπτυγμένων ωστόσο χωρών της Ευρώπης (Μήλιος, 2011). Η αύξηση φυσικά της παραγωγικότητας οδήγησε και στην αύξηση της αγοραστικής δύναμης των πολιτών, η οποία φαίνεται το 2007 να είναι 4,5 φορές υψηλότερη από το 1960. Πιο εντυπωσιακό είναι ότι το 2008 η Ελλάδα κατατάχθηκε 22η σε σύνολο 30 ανεπτυγμένων οικονομικά χωρών του πλανήτη με 30.681 \$ αγοραστικής δύναμης (purchasing power parity-PPP) ανά κάτοικο (International Monetary Fund, 2009).

Φυσικά η Ελληνική ναυτιλία δεν θα μπορούσε να απέχει από τη συγκεκριμένη περίοδο άνθησης της οικονομίας της χώρας. Αναλυτικότερα, η ελληνόκτητη ναυτιλία διέθετε είχε υπό τον έλεγχό της πέρα του 20% του παγκόσμιου στόλου τάνκερ αλλά και πέρα του 23% του παγκόσμιου επίσης στόλου που χρησιμοποιείται στη μεταφορά ξηρού φορτίου (Μήλιος, 2011).

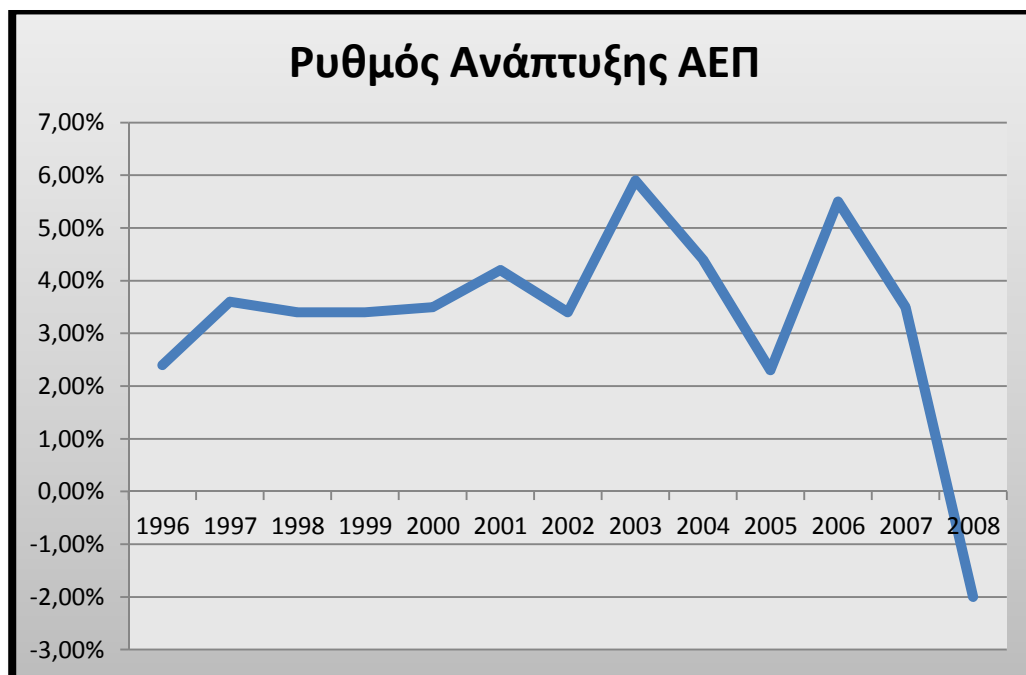
4.1.1.2 Οι Μακροοικονομικοί Δείκτες

Η ανάπτυξη που περιγράφεται παραπάνω αποτυπώνεται πλήρως και στους μακροοικονομικούς δείκτες, δηλαδή στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ), στον πληθωρισμό και στην ανεργία. Στον αντίποδα, ο δείκτης χρέους αντικατοπτρίζει πλήρως τον τρόπο με τον οποίο η Ελλάδα οδηγήθηκε σε αυτήν την έντονη ανάπτυξη αλλά και έντονη ύφεση πλέον, καθώς η ανάπτυξη δεν ήταν όπως καταλαβαίνουμε πραγματική καθώς είχε προέλθει όχι από την αύξηση της παραγωγικής δραστηριότητας στην Ελλάδα και κατ' επέκταση την αύξηση των κρατικών αλλά και των ιδιωτικών εσόδων, αλλά από το δανεισμό. Βέβαια, οφείλουμε να επισημάνουμε ότι τα στοιχεία για τους δείκτες που αναφέρονται παραπάνω πιθανόν να μην αντικατοπτρίζουν πλήρως την πραγματικότητα, καθώς αποτελεί πλέον αδιαμφισβήτητο γεγονός ότι κατά την προσπάθεια πλήρωσης των κριτηρίων για την ένταξη της χώρας στη ζώνη του Ευρώ, πολλά από τα παραπάνω στοιχεία τροποποιήθηκαν, όπως το ποσοστό του ελλείμματος, το εξωτερικό χρέος. Τα γεγονότα αυτά αντικατοπτρίζονται καλύτερα στα γραφήματα με τους χρηματοοικονομικούς δείκτες που ακολουθούν.

4.1.1.3 Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν

Γράφημα 6- Ρυθμός Ανάπτυξης Α.Ε.Π.

(Eurostat, 2012)

Όπως γίνεται εύκολα αντιληπτό από το παραπάνω γράφημα, από το 1996 έως και το 2006, με εξαίρεση ίσως το 2005, το Α.Ε.Π. έχει θετική ανάπτυξη άνω του 2% σταθερά, η οποία εκτοξεύεται στο 6% το 2003. Αντίθετα, από το 2007 κι εξής το ρυθμός ανάπτυξης του Α.Ε.Π. αρχίζει να μειώνεται κι έτσι το 2008 γίνεται αρνητικός, ξεπερνώντας το -2%. Αναλυτικότερα, παρουσιάζεται γλαφυρότητα η εικόνα της ελληνικής πραγματικότητας έως και κατά το ξέσπασμα της κρίσης το 2008. Φαίνεται με λίγα λόγια πολύ ξεκάθαρα από το παραπάνω γράφημα ότι η περίοδος ευμάρειας μεταξύ 2002 και 2004 αλλά και μια ουσιαστικά όπως αποδείχθηκε εικονική ευμάρεια το 2006, ανετράπησαν κατά το ξέσπασμα της κρίσης μέσα σε απίστευτα σύντομο χρονικό διάστημα και από την ευρωστία περάσαμε στην οικονομική δυσχέρεια μέσα ουσιαστικά σε ένα έτος. Επομένως, ο ρυθμός ανάπτυξης του Α.Ε.Π. τα συγκεκριμένα έτη emphaticά υποδεικνύει το

πόσο εύθραυστη ήταν η ελληνική οικονομία κι ότι όλο η ανάπτυξη των προηγούμενων ετών δεν ήταν πραγματική.

4.1.1.4 Πληθωρισμός- Ανεργία

Γράφημα 7- Ελληνικός Πληθωρισμός
(Eurostat, 2012)

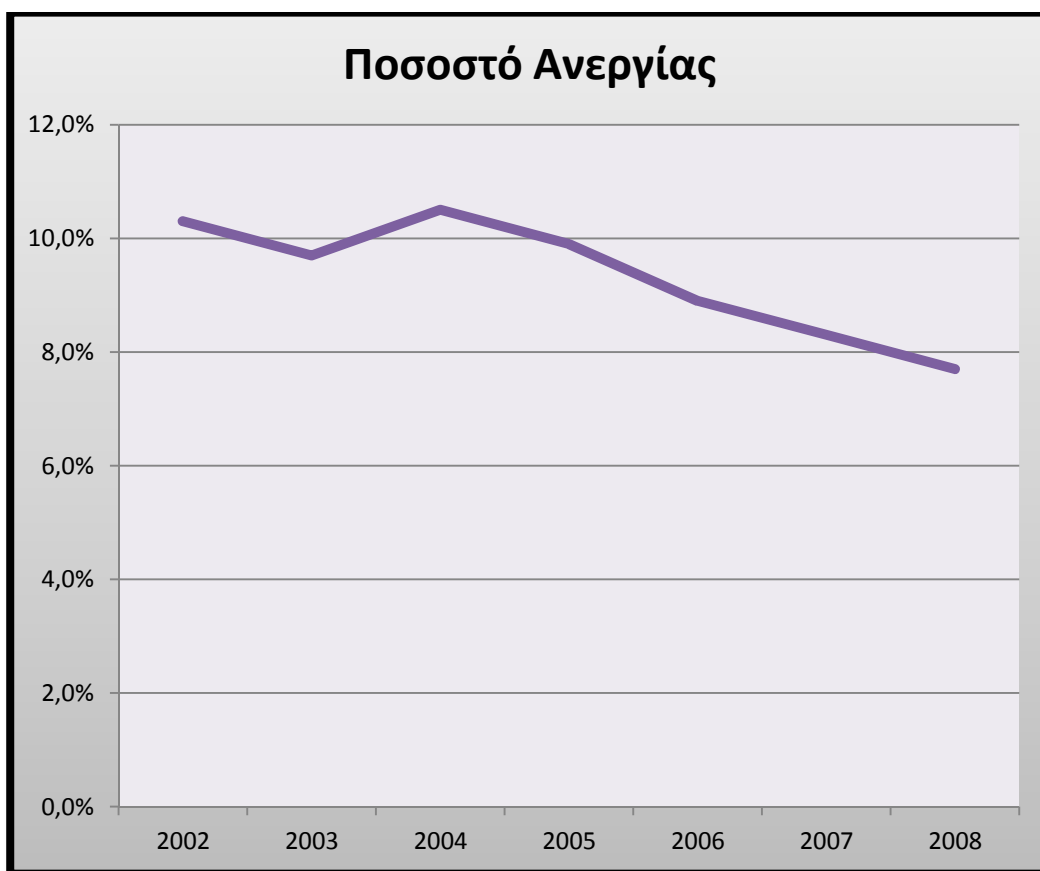

Τη διετία 1997- 1999 όπως παρατηρούμε απ' το γράφημα 2, ο πληθωρισμός σημείωσε κατακόρυφη πτώση, ενώ από το 2000 με την ένταξη της χώρας στη ζώνη του Ευρώ, ο πληθωρισμός αυξήθηκε αξιοσημείωτα. Σε γενικές γραμμές από το 2002 έως και το 2007 ο πληθωρισμός παρέμεινε σχετικά σταθερός, ενώ κατά την έναρξη της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης, το 2008, έπεσε κατακόρυφα αγγίζοντας ιστορικά χαμηλά.

Επίσης, όπως παρατηρούμε και από το γράφημα 3, το διάστημα 2006- 2007 υπάρχει ταυτόχρονη και μικρή πτώση της ανεργίας και μικρή πτώση του πληθωρισμού. Επιπρόσθετα, παρά τα υψηλά ποσοστά του 10% γύρω στο 2004, απ' το 2005 κι εξής έως και το 2008, υπήρξε πτώση της ανεργίας, με αποτέλεσμα να το ποσοστό ανεργίας να πέσει κάτω του 8%.

Γράφημα 8- Ποσοστό Ανεργίας

(Eurostat, 2012)

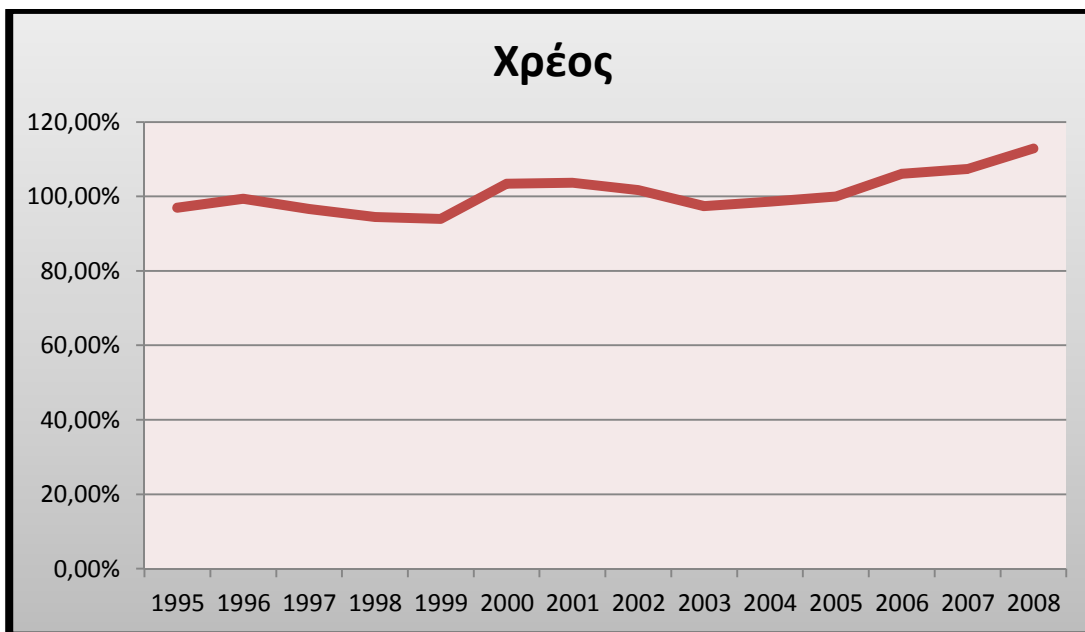

4.1.1.5 Χρέος

Όσον αφορά τώρα το ελληνικό χρέος, το οποίο παρουσιάζεται στο γράφημα 4 παρακάτω, από το 1995 έως και το 2005 κινούνταν γύρω στο 100% του Α.Ε.Π., κυμαινόμενο από 95% περίπου έως 103%. Ωστόσο, από το 2005 και μετά φαίνεται ότι το χρέος αρχίζει να ξεφεύγει. Κάπως έτσι το 2008, το έλλειμμα ξεπερνά το 112% του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος.

Συνοψίζοντας λοιπόν, τους δείκτες που παρατίθενται παρατηρούμε ότι γύρω στο 2000 με την ένταξη της χώρας στη ζώνη του ευρώ παρατηρούνται διαφοροποιήσεις στους ελληνικούς μακροοικονομικούς δείκτες, όπως επίσης και κατά την έναρξη της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης το 2008.

Γράφημα 9- Ελληνικό Χρέος Ως Ποσοστό επί του Α.Ε.Π.
(Eurostat, 2012)

4.1.2 Η Ελλάδα από το 1^ο Μνημόνιο και Μετά

Κατά την εξάπλωση της κρίσης του 2009 είχαμε ταυτόχρονα εκλογές στον Ελλαδικό χώρο. Το συγκεκριμένο διάστημα μετά την εκλογή του Γεωργίου Ανδρέα Παπανδρέου ως Πρωθυπουργού κι επομένως του κόμματος του ΠΑΣΟΚ ως κυβερνώντος κόμματος, το έλλειμμα επαναπροσδιορίστηκε από 6% κατοχυρώθηκε στο 12,7% του Α.Ε.Π. (Μαριάς, 2010).

Η συγκεκριμένη ανακοίνωση σε συνδυασμό με το γεγονός ότι το χρέος της Ελλάδας ξεπερνούσε το 115% του Α.Ε.Π. δημιούργησε σημαντική ανησυχία για τη μακροχρόνια σταθερότητα της δημοσιονομικής κατάστασης της Ελλάδας δεδομένου ότι δεν υπήρχε και καμία πρόβλεψη για ανάπτυξη. Ειδικότερα, η συγκεκριμένη ανακοίνωση προκάλεσε την ανακοίνωσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης η οποία κατηγόρησε την Ελλάδα για παραπονημένα οικονομικά στοιχεία. Επομένως, η Ελλάδα χαρακτηριζόμενη ως αναξιόπιστη αντιμετωπίστηκε ως τέτοια από τις διεθνείς χρηματαγορές, και επομένως την κατακόρυφη αύξηση των spread. Αυτό οδήγησε και στην απόφαση του Συμβουλίου Υπουργών Οικονομικών της ΕΕ (ECOFIN) το Δεκέμβριο του 2009 στην απόφαση για συνεχή επίβλεψη της Ελλάδας.

Ωστόσο, σύμφωνα με μελέτη των Αργυρού και Κοντονίκα (2010) ήδη από το Νοέμβριο του 2009 οι αποδόσεις των ελληνικών ομολόγων είχαν μεταβληθεί δυσμενώς. Όπως επισημαίνουν, η συγκεκριμένη μεταβολή προήλθε λόγω της έλλειψης προοπτικών στον ελληνικό χώρο δεδομένου ότι οι κυβερνήσεις δεν έμοιαζαν διατεθειμένες να προχωρήσουν σε ριζικές διαρθρωτικές αλλαγές τις οποίες οι αγορές έκριναν ως επιτακτικές. Δεδομένης λοιπόν της υπάρχουσας καχυποψίας των διεθνών αγορών προς το ελληνικό κράτος η ανακοίνωση από τον Πρωθυπουργό του νέου επαναπροσδιορισμένου προς τα επάνω ελλείμματος οδήγησε στην κατακόρυφη άνοδο των αποδόσεων των ελληνικών ομολόγων.

Στον παρακάτω πίνακα παρατηρούμε τις διαφορές στα περιθώρια επιτοκίων (spread) κατά έτη 2008 και 2009. Όπως είναι προφανές το 2009 τα spread ανέβηκαν σε σχέση φυσικά με το 2008 για την Ελλάδα, ενώ για το ίδιο διάστημα μειώθηκαν για τη ζώνη του ευρώ. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να υπάρξει μεγαλύτερη διαφορά μεταξύ Ελλάδας και Ευρωζώνης. Ειδικότερα, μεταξύ Δεκεμβρίου και Δεκεμβρίου 2009 το περιθώριο επιτοκίου για την Ελλάδα αυξήθηκε κατ 32 μονάδες βάσεις (ή διαφορετικά κατά 0,32%). Ενώ το ίδιο διάστημα η μείωση για τη ζώνη του ευρώ ήταν λίγο μεγαλύτερη από την αύξηση της Ελλάδας, δηλαδή 34 μονάδες βάσεις.

Επομένως, είναι τα περιθώρια επιτοκίου που η Ελληνική κυβέρνηση είχε στο μυαλό της όταν το Δεκέμβριο του 2009 όταν βρισκόταν σε ανεπίσημες συνομιλίες με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο.

Πίνακας 22

Περιθώριο επιτοκίου (spread) στην Ελλάδα και στη ζώνη του ευρώ
(ΕΕΤ, 2010----,σελ. 40)

	Περιθώριο Επιτοκίου στην Ελλάδα	Περιθώριο Επιτοκίου στην Ελλάδα με στάθμιση ζώνης του ευρώ	Περιθώριο επιτοκίου στη ζώνη του ευρώ
Δεκέμβριος 2008	3,45%	3,27%	2,63%
Δεκέμβριος 2009	3,77%	3,39%	2,29%
Διαφορά (πμ.) Δεκεμβρίου 09 έναντι Δεκεμβρίου 08	0,32	0,12	-0,34

Λόγω λοιπόν της αύξησης του ελλείμματος η Ελλάδα προχώρησε στη λήψη μέτρων λιτότητας. Ωστόσο, δεδομένης και της αδυναμίας της χώρας να προσφύγει σε δανεισμό από τις αγορές, η χώρα οδηγήθηκε σε δυσμενή κατάσταση και συγκεκριμένα σε ύφεση. Ειδικότερα, η χώρα για να ανταπεξέλθει στην συγκεκριμένη κατάσταση έπρεπε να προχωρήσει σε δανεισμό. Ο μόνος λοιπόν εφικτός τρόπος δανεισμού ήταν μέσω της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Διεθνούς Νομισματικού

Ταμείου. Έτσι στις 23 Απριλίου του 2010 η Ελληνική κυβέρνηση έθεσε αίτημα για την ενεργοποίηση ενός πακέτου διάσωσης της.

Το Μάιο του 2010 υπογράφηκε, λοιπόν, συμφωνία μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης, του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (Δ.Ν.Τ.) και της Ευρωπαϊκής Τράπεζας, αναφορικά με την οικονομική στήριξη της ελληνικής οικονομίας. Σύμφωνα με τους όρους του Μνημονίου 1 και της δανειακής σύμβασης, η ελληνική κυβέρνηση όφειλε με τη σειρά της να πάρει μια σειρά μέτρων, δημοσιονομικού χαρακτήρα, αλλά και να κάνει κάποιες διαρθρωτικές αλλαγές με στόχο τη μείωση του ελλείμματος και του χρέους.

Ειδικότερα κατά την πρώτη δανειακή σύμβαση και το Μνημόνιο 1, το Μάιο του 2010 εκταμιεύθηκαν εκατόν δέκα δισεκατομμύρια ευρώ από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (Δ.Ν.Τ.). Συγκεκριμένα, για το πρώτο πακέτο στήριξης της Ελλάδας, μετά την αδυναμία της να είναι συνεπής στις υποχρεώσεις της Ευρωπαϊκή Ένωση και Δ.Ν.Τ. συμφώνησαν στην από κοινού ενίσχυση του ελληνικού κράτους. Ειδικότερα, από τα 110 δισεκατομμύρια ευρώ, τα 80 δις ευρώ προέρχονται από τις χώρες της Ευρωζώνης ενώ τα υπόλοιπα 30 δις ευρώ προέρχονταν από το διεθνές νομισματικό ταμείο.

Αναλυτικότερα, το δάνειο από την Ευρωπαϊκή κοινότητα είχε περίοδο αποπληρωμής πέντε έτη, όπως και το δάνειο από το Δ.Ν.Τ. , Κάθε ένα από τα συγκεκριμένα δάνεια είχε περίοδο χάριτος αναφορικά με το πότε μπορούσε να γίνει η αποπληρωμή του κεφαλαίου. Φυσικά, οι το επιτόκιο για το δανεισμό από την Ευρωζώνη κυμαινόταν σύμφωνα με το Euribor³ για την πρώτη τριετία με περιθώριο επιτοκίου 3% επίσης για την πρώτη τριετία, ενώ 4% το περιθώριο επιτοκίου για τα υπόλοιπα χρόνια έως την αποπληρωμή του δανείου. Επιπρόσθετα, είχε συμφωνηθεί ότι κατά την εκταμίευση κάθε δόσης θα παρακρατείται 0,5% ως «επιβάρυνση εξυπηρέτησης» (Παπαδόπουλος, 2012).

Όσον αφορά τώρα το δάνειο από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, το επιτόκιο του ήταν επίσης κυμαινόμενο σύμφωνα με το Ειδικών Τραβηκτικών Δικαιωμάτων επιτόκιο (SADR) αλλά το περιθώριο επιτόκιο για τα 30 δις ευρώ του Δ.Ν.Τ. ήταν 2%.

Φυσικά, τα υψηλά επιτόκια δανεισμού της Ελλάδας δικαιολογήθηκαν ως μορφή κινήτρου για την Ελλάδα (Μαριάς, 2010). Ειδικότερα, τονίσθηκε ότι τα επιτόκια αυτά πρέπει να αποτελέσουν το

---

³ Euribor: Το επιτόκιο δανεισμού της Ευρωπαϊκής Διατραπεζικής Αγοράς (Euribor-rates.eu, 2013)

κίνητρο για την Ελλάδα ούτως ώστε να πάρει τα κατάλληλα μέτρα και να προβεί στις σωστές διαρθρωτικές κινήσεις προκειμένου σε σύντομο χρονικό διάστημα να έχει βελτιώσει τη θέση και να είναι σε θέση να δανειστεί από τις αγορές με επιτόκιο χαμηλότερο από αυτό των δανείων. Ακολουθεί λοιπόν ένας πίνακας που δείχνει τις διαφορές επιτοκίων που ήδη υπήρχαν στις αγορές μεταξύ Ελλάδας και χωρών της Ευρωζώνης ώστε να κατανοήσουμε καλύτερα το τι ίσχυε γενικά κατά την υπογραφή των δανειακών συμβάσεων.

Φυσικά, το πακέτο στήριξης ήρθε και με κάποιους όρους. Αναλυτικότερα, η Ελλάδα υποχρεώθηκε να ακολουθήσει ακόμη πιο αυστηρά μέτρα λιτότητας, ενώ τέθηκε και στόχος αναφορικά με την πορεία του ελλείμματος. Συγκεκριμένα, το έλλειμμα θα έπρεπε να έχει μειωθεί στο 3% του Α.Ε.Π. μέχρι το τέλος του 2014. Περαιτέρω, η αναξιοπιστία της Ελλάδας την έθεσε υπόλογη σε τρεις επιτροπές: την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, οι οποίες και συνιστούν τη γνωστή σε όλους «Τρόικα».

Ακόμη, είχε τεθεί ως στόχος και η έξοδος της Ελλάδας στις Διεθνείς χρηματαγορές το 2012. Ένας στόχος φυσικά που δεν επιτεύχθηκε. Δυστυχώς, η αποτυχία επίτευξης του στόχου λόγω των πολύ δύσκολης κατάστασης που συνέχισε να επικρατεί στη χώρα και το 2012, η Ελλάδα υποβαθμίστηκε περαιτέρω από τους οίκους αξιολόγησης (όπως Fitch, Standard and Poor's και η Moody's), δίνοντας πολύ χαμηλές διαβαθμίσεις στα ομόλογά της αλλά και δίνοντας σχετικά υψηλές πιθανότητες για την πτώχευση της (Μαριάς, 2010).

Ωστόσο, οι επιπτώσεις των μέτρων που είχαν συμφωνηθεί κατά την υπογραφή της δανειακής σύμβασης και του Μνημονίου ήταν βασικά η εμφάνιση μιας σημαντικής ύφεσης στην Ελλάδα, με αποτέλεσμα τη σημαντική μείωση του Α.Ε.Π. και την κατακόρυφη αύξηση της ανεργίας. Ουσιαστικά λοιπόν, μειώθηκαν τόσο η ιδιωτική όσο και η δημόσια κατανάλωση, κυρίως λόγω της αύξησης των έμμεσων φόρων. Αντιθέτως, ο πληθωρισμός παρέμεινε στα ίδια επίπεδα, ενώ τόσο το χρέος όσο και το έλλειμμα δεν παρουσίασαν καμία βελτίωση, αντιστρόφως το έλλειμμα παρουσίασε αύξηση. Ειδικότερα, μέσα στα μέτρα του Μνημονίου, περιλαμβάνονταν σημαντικές περικοπές μισθών αλλά και αρκετές σημαντικές αλλαγές στις εργασιακές σχέσεις.

Όμως, η αποτυχία των στόχων που είχαν τεθεί κατά την υπογραφή του Μνημονίου 1, δηλαδή η μείωση του ελλείμματος, αλλά και η αύξηση του χρέους είχαν ως αποτέλεσμα να μην μπορεί το κράτος να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις του απέναντι στους επενδυτές, με αποτέλεσμα να οδηγηθούμε στην υπογραφή μια νέας δανειακής σύμβασης στις 27/10/2011 και επομένως και σε ένα νέο Μνημόνιο, το Μνημόνιο 2 το 2012. Το νέο πρόγραμμα στήριξης από το Διεθνές

Νομισματικό Ταμείο ανερχόταν στα 28 δισεκατομμύρια ευρώ ενώ η δυνατότητα αποπληρωμής του ανέρχεται σε 10 έτη, ενώ το επιτόκιο και οι λοιπές λεπτομέρειες παρέμειναν ίδιες με το πρώτο Μνημόνιο (Παπαδόπουλος, 2012).

Προφανώς, το νέο Μνημόνιο περιελάμβανε νέα ακόμη πιο επώδυνα μέτρα. Ειδικότερα, στο Μνημόνιο 2 γίνονταν αναφορά για σημαντικές περικοπές μισθών, συντάξεων και επιδομάτων αλλά και δραματικότερες αλλαγές στις σχέσεις εργασίας. Οι αλλαγές αυτές έγιναν αλλά και πάλι η κατάσταση δείχνει ότι δεν άλλαξε.

Επιπρόσθετα, αποφασίσθηκε στις 27/10/2011 ότι είναι αναγκαίο το «κούρεμα» του χρέους προκειμένου η Ελλάδα να καταφέρει να ξεφύγει από το φαύλο κύκλο «έλλειμμα-χρέος-ύφεση» και να ξαναμπει σε τροχιά ανάπτυξης. Έτσι λοιπόν, ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας σε συνεργασία με το Δ.Ν.Τ. αποφάσισαν το «κούρεμα» των Ελληνικών ομολόγων σε ιδιώτες, στο Ελληνικό δημόσιο και τους ελληνικούς ασφαλιστικούς οργανισμούς, αλλά και στις Τράπεζες. Έτσι φθάσαμε λοιπόν στις 27/10/2011 στην υπογραφή της Συνθήκης για το «κούρεμα» του ελληνικού χρέους με τη συμμετοχή των τραπεζών σε αυτό που ακολουθήθηκε από το δεύτερο Μνημόνιο.

Δυστυχώς όμως, ούτε το «κούρεμα» βοήθησε στη βελτίωση της κατάστασης με αποτέλεσμα να ψηφισθούν το Νοέμβριο του 2012, νέες περικοπές σε μισθούς και συντάξεις, ακόμα και στις μικρότερες συντάξεις, αυτές των 350€ (Παπαστάθης, 2012).

4.2.1.2 Μακροοικονομικοί Δείκτες

Στον πίνακα παρακάτω παρουσιάζονται οι μεταβολές στους μακροοικονομικούς δείκτες από το 2009 έως και το 2011 προκειμένου να καταστεί ξεκάθαρο το πώς επηρέασε η υπογραφή των δανειακών συμβάσεων και κατ' επέκταση η υπογραφή Μνημονίων με τα μέτρα τα οποία συμπεριελάμβαναν, την ελληνική οικονομία.

4.2.1.3 Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν

Στο γράφημα 5, στο οποίο παρουσιάζεται ο ρυθμός ανάπτυξης του Α.Ε.Π. από το 2009 κι εξής, αντικατοπτρίζονται πλήρως τα αποτελέσματα τόσο της κρίσης όσο και των μέτρων που ελήφθησαν λόγω των δανειακών συμβάσεων και των Μνημονίων. Ειδικότερα, παρατηρούμε ότι ο ρυθμός ανάπτυξης σημειώνει κατακόρυφη πτώση το 2010, φθάνοντας κοντά στο -8% το 2011! Αναλυτικότερα και όπως έχει ήδη παρουσιασθεί, η πρώτη δανειακή σύμβαση της Ελλάδας και το πρώτο Μνημόνιο υπεγράφησαν το 2010 κι επομένως είναι λογικό κι επόμενο λόγω των ριζοσπαστικών και κάποιες φορές βάνουσων μέτρων που ελήφθησαν η ελληνική οικονομία να κλονιστεί. Φυσικά, η μη περαιτέρω μείωση του ρυθμού ανάπτυξης το 2012 είναι ένα αρκετά θετικό στοιχείο. Βέβαια, ιδιαίτερα εντυπωσιακό γεγονός για να αναλογιστεί κανείς ότι το 2009 ο ίδιος δείκτης ήταν λίγο πάνω από το -2% και το 2011 ξεπέρασε το -7%.

Ωστόσο, σύμφωνα με της εκτιμήσεις της Eurostat, ο ρυθμός ανάπτυξης του Α.Ε.Π. αναμένεται να είναι ξανά θετικός το 2014. Δυστυχώς όμως, αυτό τη δεδομένη χρονική στιγμή φαίνεται σχεδόν αδύνατον. Ειδικότερα ήδη κι ενώ διανύουμε το δεύτερο εξάμηνο του 2013 τα οικονομικά αποτελέσματα δεν είναι τα αναμενόμενα, γεγονός που καθιστά τη επίτευξη ενός θετικού ρυθμού ανάπτυξης μέσα στο επόμενο έτος μη πραγματοποιήσιμη.

Γράφημα 10- Ρυθμός Ανάπτυξης Α.Ε.Π.

(Eurostat, 2012)

4.2.1.4 Πληθωρισμός- Ανεργία

Η παράθεση του 6^{ου} γραφήματος με το γράφημα 5, δείχνει δύο αρκετά αντικρουόμενα γεγονότα. Ειδικότερα, η αρνητική τιμή του ρυθμού ανάπτυξης του Α.Ε.Π. μεταξύ 2009 αλλά και η μείωση του ρυθμού ανάπτυξης που παρουσιάστηκε μεταξύ αυτής της χρονικής περιόδου, από -2% μειώθηκε αξιοσημείωτα στο -6% περίπου το 2010, την ίδια στιγμή που ο πληθωρισμός σημείωνε δραματική αύξηση: από 1,3% το 2009 «σκαρφάλωσε» στο 4,7% το 2010.

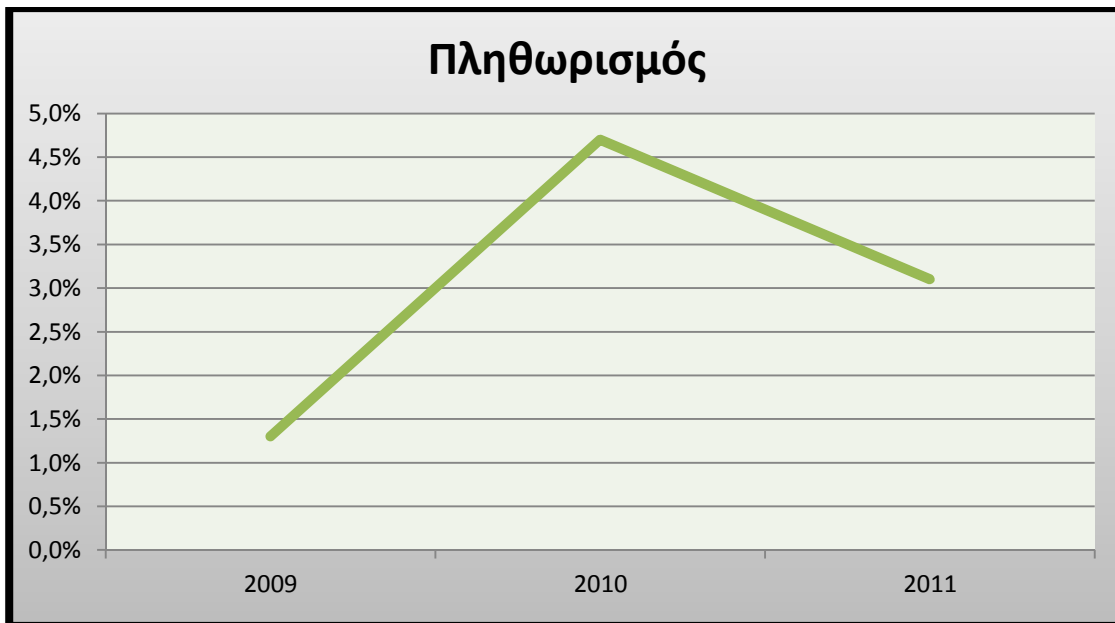
Βέβαια, ο πληθωρισμός το 2011 σημειώνει μια μείωση της τάξεως του 1,5%, δηλαδή φθάνει στο 3,2%, ωστόσο συνεχίζει να είναι ιδιαίτερα υψηλός με δεδομένο ότι το 2011 ο ρυθμός ανάπτυξης του Α.Ε.Π. έχει μειωθεί ακόμη περισσότερο, αγγίζοντας το -8%! Ταυτόχρονα, πέρα από τους ρυθμούς ανάπτυξης που έρχονται σε αντίθεση με το ποσοστό του πληθωρισμού και η ανεργία υποδεικνύει ότι ο πληθωρισμός είναι ιδιαίτερα υψηλός δεδομένου ότι το ποσοστό των ανέργων στη χώρα αυξάνεται κάθε τρίμηνο και ειδικότερα μεταξύ 2010 και 2011, το ποσοστό ανέργων στην Ελλάδα από 12,6% που ήταν το 2010, εκτοξεύθηκε στο 17,7% το 2011. Επιπρόσθετα, εάν εξετάσουμε την αύξηση του ποσοστού τη διετία 2009-2011 παρατηρούμε ότι οι άνεργοι στη χώρα

μας σχεδόν διπλασιάστηκαν. Συγκεκριμένα, το 2009 οι άνεργοι αποτελούσαν το 9,5% του ενεργού πληθυσμού, ενώ το 2011 το 17,7%!

Φυσικά, τα στοιχεία για την Ελλάδα θα πρέπει πάντα να αναλύονται με προσοχή δεδομένου ότι η χώρα παρουσιάζει κάποιες ιδιομορφίες σε σύγκριση με άλλες χώρες. Ειδικότερα, η μείωση του Α.Ε.Π. ουσιαστικά συνιστά μείωση της παραγωγής και επομένως και των εισοδημάτων των ελληνικών νοικοκυριών. Ωστόσο, η τιμή του πληθωρισμού το ίδιο διάστημα δεν αντικατοπτρίζει μια τόσο δραματική κατάσταση όσο εκείνη διαφαίνεται από το ρυθμό ανάπτυξης. Επομένως, μπορεί να υπήρξε σημαντική πτώση εισοδημάτων, εντούτοις δεν υπήρξε ανάλογη πτώση της κατανάλωσης, γεγονός πιθανόν ενδεικτικό της λειτουργίας των ελληνικών νοικοκυριών που δρουν συντηρητικά και προτιμούν να αποταμιεύουν από το να επενδύουν έχοντας έτσι διαθέσιμα χρηματικά ποσά για να τροφοδοτούν την κατανάλωσή τους όταν τα τρέχοντα εισοδήματά τους μειώνονται. Ακόμη, η αξιοσημείωτη αύξηση της ανεργίας ενδεικτικό της κατάστασης δε φαίνεται να επηρέασε την κατανάλωση όπως φαίνεται από το ποσοστό του πληθωρισμού. Ένας προφανής λόγος είναι ο παραπάνω λόγος ενώ ένα άλλος είναι η αδήλωτη εργασία. Στην Ελλάδα η «μαύρη εργασία» είχε πάρει τα τελευταία χρόνια τεράστιες διαστάσεις προκειμένου κατά βάση οι Έλληνες επιχειρηματίες να καρπώνονται τα ποσά των ασφαλιστικών εισφορών. Βέβαια, δεν θα πρέπει να ξεχνάμε ότι μπορεί να μην υπάρχουν εργαζόμενοι ανασφάλιστοι που κατατάσσονται στους ανέργους αυξάνοντας έτσι τα πραγματικά ποσοστά της ανεργίας ενώ δεν είναι άνεργοι, αλλά από την άλλη το κράτος έχει προχωρήσει μέσω διαθέσιμων κονδυλίων του ΕΣΠΑ στη δημιουργία πολλών θέσεων πρακτικής άσκησης και οι συμμετέχοντες των οποίων δεν καταγράφονται ως άνεργα μέλη της κοινωνίας, αλλά ως εργαζόμενοι.

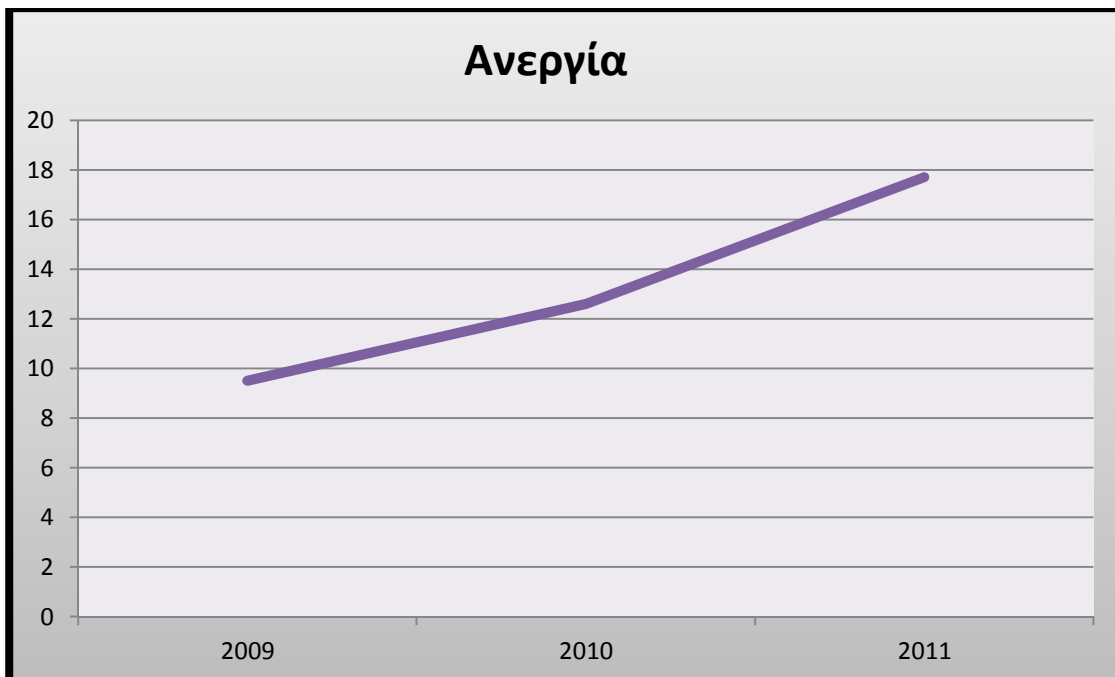
Γράφημα 11- Πληθωρισμός

(Eurostat, 2012)

Γράφημα 12- Ποσοστό Ανεργίας

(Eurostat, 2012)

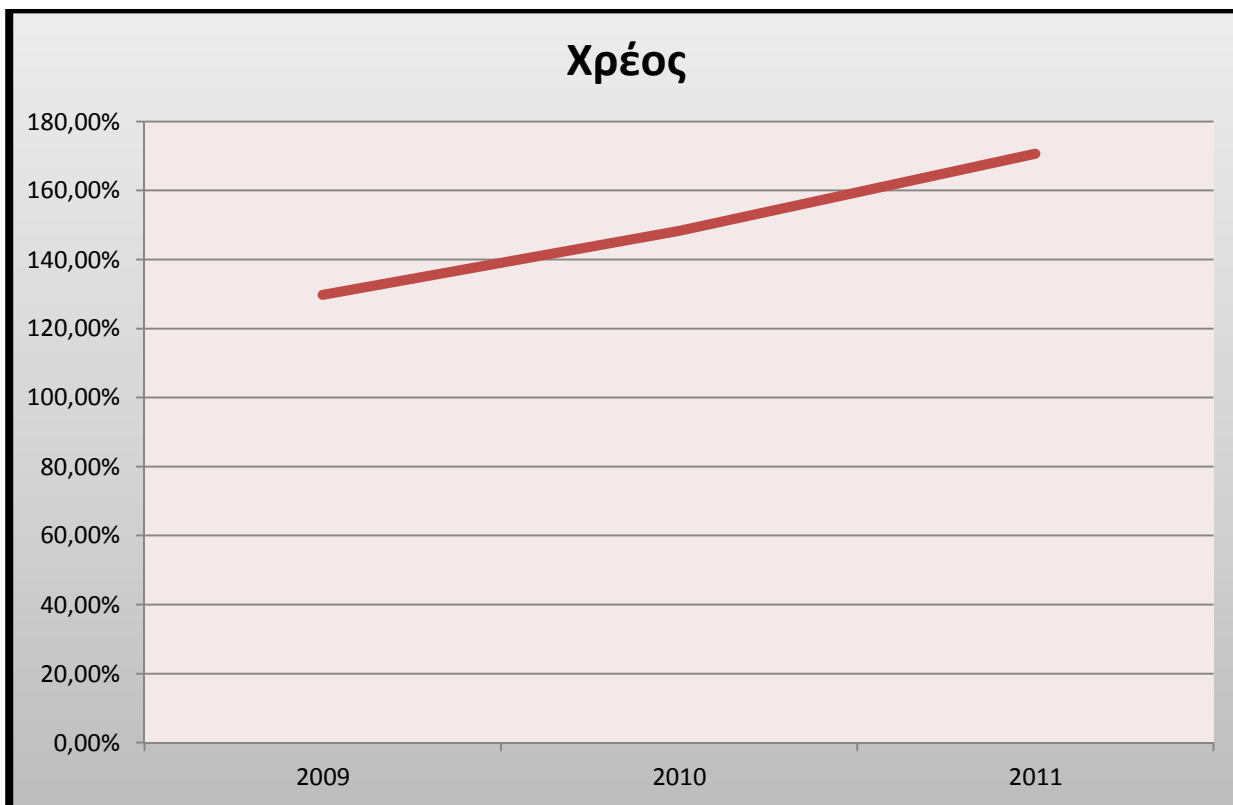

4.1.2.5 Χρέος

Το γράφημα 8, ωστόσο, παρουσιάζει ένα ιδιαίτερα αξιοπερίεργο γεγονός. Πιο συγκεκριμένα, παρ' όλο που στις αρχές του 2010 υπογράφηκε η πρώτη δανειακή σύμβαση και το μνημόνιο, με τα όποια μέτρα συμπεριλαμβάνονταν σε εκείνο, εντούτοις το 2010 το ποσοστό του χρέους επί του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος αυξήθηκε σημαντικά, φθάνοντας το 150%! Ωστόσο, η λήψη των μέτρων σε καμία περίπτωση δεν επέφερε άμεσα αποτελέσματα, τουλάχιστον αναφορικά με το χρέος, καθώς το 2011 το χρέος ξεπέρασε το 170% του Α.Ε.Π., το οποίο είναι από τα υψηλότερα ποσοστά στον κόσμο για το 2011, αλλά και το υψηλότερο στη ζώνη του ευρώ!

Γράφημα 13- Δημόσιο Χρέος

(Eurostat, 2012)

Ειδικότερα, η εκτόξευση του χρέους που προφανώς δε δικαιολογείται το συγκεκριμένο διάστημα, εντούτοις όμως το συγκεκριμένο γεγονός είναι ενδεικτικό της κατάστασης που επικρατεί στη χώρα αλλά και παρουσιάζει και μια ξεκάθαρη εικόνα για το εάν επιτεύχθηκαν οι στόχοι ή όχι του μνημονίου ένα, οι οποίοι προφανώς και δεν επιτεύχθηκαν. Επομένως, τα μακροοικονομικά στοιχεία της χώρας είναι ξεκάθαρα για την επιτυχία ή αποτυχία της πρώτης προσπάθειας διάσωσης της Ελλάδας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο: Η Δανειακή Σύμβαση της 7^{ης} Οκτωβρίου 2011

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

Η δανειακή σύμβαση που υπεγράφη στις 27/10/2011 αφορούσε νέους όρους και προϋποθέσεις για την παροχή νέου δανείου προς τη χώρα μας. Τους όρους λοιπόν αυτής της σύμβασης θα παραθέσουμε στην τρέχουσα ενότητα. Ωστόσο, θεωρούμε ότι προκειμένου να παράσχουμε μια ολοκληρωμένη εικόνα στον αναγνώστη αναφορικά με το πώς η Ελλάδα βρέθηκε στην τρέχουσα κατάσταση θα παραθέσουμε συνοπτικά την πορεία της Ελληνικής Οικονομίας από τη μεταπολίτευση έως και σήμερα, μέσα και από μακροοικονομικούς δείκτες.

5.1 Η Δανειακή Σύμβαση στις 27/10/2011

Τα πράγματα για τους Έλληνες πολίτες έγιναν ακόμη χειρότερα όταν τον Ιούνιο του 2011 κατά τον έλεγχο στα στοιχεία της Ελλάδας από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο βρέθηκαν σημαντικές αποκλίσεις από τους στόχους που είχαν τεθεί για το συγκεκριμένο έτος.

Ως αποτέλεσμα αυτής της αποκάλυψης οι διεθνείς αγορές αντέδρασαν ανάλογα όπως άλλωστε και οι οίκοι αξιολόγησης. Πιο συγκεκριμένα, οι οίκοι αξιολόγησης προχώρησαν σε περαιτέρω υποβάθμιση των ελληνικών ομολόγων. Ειδικότερα, τα ελληνικά ομόλογα υποβαθμίστηκαν στην κατηγορία CCC (Kosmidou, et al., 2012).

Όπως ήταν αναμενόμενο η Ελλάδα βρέθηκε και πάλι να αναζητεί νέα κεφάλαια για να καλύψει τις ανάγκες της. Σε έκτακτη συνεδρίαση στις 24 Ιουνίου του 2011, ζητήθηκαν από την πλευρά της Ελλάδας επιπλέον χρήματα. Ειδικότερα δόθηκαν άλλα 109 δισεκατομμύρια ευρώ από χώρες της Ευρωζώνης καθώς και συμφωνήθηκε και η συμμετοχή των ιδιωτών.

Η νέα δυσμενής θέση της Ελλάδας μετά και τις συνεχείς υποβαθμίσεις της αλλά και τα σενάρια πτώχευσης της χώρας έθετε σε κίνδυνο και ολόκληρη την Ευρώπη. Για το λόγο αυτό ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας, προκειμένου να διασφαλίσει τη μη πτώχευση της Ελλάδας αποφάσισε να πάρει κάποια δραστικότερα μέτρα. Πιο συγκεκριμένα, αποφασίστηκε να χρησιμοποιηθούν ήδη υπάρχοντα κεφάλαια του οργανισμού που ανέρχονται

σε πεντακόσια δισεκατομμύρια ευρώ αλλά και χρήματα από το ταμείο του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου που δεν είχαν χρησιμοποιηθεί κατά το πρώτο πακέτο στήριξης που έχει δοθεί στην Ελλάδα και τα οποία ανέρχονταν στα διακόσια πενήντα δισεκατομμύρια ευρώ. Έτσι οδηγηθήκαμε στην υπογραφή νέας Δανειακής Σύμβασης στις 27/10/2011 (EUROPEAN COUNCIL AND EURO AREA SUMMIT, 2011).

Το βασικό όμως στοιχείο της συγκεκριμένης δανειακής σύμβασης για την Ελλάδα, ήταν ότι η συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα στη διάσωση της χώρας έπρεπε να διευρυνθεί. Αναλυτικότερα, το πρόγραμμα PSI (Private Sector Involvement) έπρεπε να επεκταθεί τόσο όσο το χρέος της Ελλάδας σε βάθος χρόνου αλλά συγκεκριμένα το 2020 να είναι στο 120% του Α.Ε.Π. της⁴. Για το λόγο αυτό η παραπάνω Δανειακή Σύμβαση καλούσε όλα τα ενδιαφερόμενα μέλη, την Ελλάδα, τους ιδιώτες επενδυτές και γενικά όποιον μπορεί να εμπλέκεται με κάποιον τρόπο, αν συμφωνήσουν σε ένα «κούρεμα» (“haircut”) στο 50% της ονομαστικής αξίας των ελληνικών ομολόγων που είχαν όλοι οι επενδυτές.

Σύμφωνα με τη Δανειακή Σύμβαση της 27^{ης} Οκτωβρίου 2011, η συμφωνία μεταξύ των εμπλεκόμενων μελών θα έπρεπε να έχει επιτευχθεί έως το τέλος του συγκεκριμένου έτους, ενώ η ανταλλαγή των ομολόγων θα έπρεπε να έχει ολοκληρωθεί στις αρχές του επόμενου έτους, δηλαδή στις αρχές του 2012. Για την επίτευξη της συγκεκριμένης πρότασης τα μέλη της Ευρωζώνης συνεισέφεραν τριάντα δισεκατομμύρια ευρώ, τα υπόλοιπα που απαιτούνταν για την ολοκλήρωση του προγράμματος αλλά και την ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών θα δίδονταν και συγκεκριμένα εκατό δισεκατομμύρια ευρώ έως το 2014.

Τα χρήματα αυτά που συνολικά άγγιζαν τα 880 δισεκατομμύρια ευρώ θα χρησιμοποιούνταν προκειμένου να γίνει ένα «κούρεμα» στα ελληνικά ομόλογα και να βελτιωθεί η τραγική θέση στην οποία είχε επέλθει η Ελλάδα.

---

⁴ Αυτούσια η δανειακή σύμβαση παρατίθεται στο παράρτημα της παρούσας εργασίας

5.1.1 Αντιδράσεις Ιδιωτικού Τομέα

Φυσικά, η απόφαση για συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα στο «κούρεμα» αντιμετωπίστηκε τόσο με καχυποψία όσο και με άρνηση. Ειδικότερα, θεωρήθηκε ότι εάν γίνει κάτι τέτοιο στην περίπτωση της Ελλάδας που κινδύνευε και ακόμη κινδυνεύει με πτώχευση, θα μπορούσε στο μέλλον να γίνει και το ίδιο για οποιαδήποτε χώρα θεωρούσαν οι ρυθμιστικές αρχές ότι υπάρχει πιθανότητα πτώχευσης (Παπαδόπουλος, 2012). Με λίγα λόγια, οι ιδιώτες επενδυτές φοβήθηκαν μη δημιουργήσουν μια κατάσταση κατά την οποία σε κάθε πιθανότητα πτώχευσης χώρας θα ήταν υποχρεωμένοι να συμμετάσχουν.

Επιπρόσθετα ο ιδιωτικός τομέας και συγκεκριμένα και τα ελληνικά τραπεζικά ιδρύματα συμμετείχαν και στην επαναγορά ομολόγων τον Δεκέμβριο του 2012 και ειδικότερα η συμμετοχή τους ήταν γύρω στα 14 δισεκατομμύρια ευρώ , τα οποία αποτελούν το 45% της συνολικού προγράμματος.

5.2 Επιτυχημένο το PSI;

Φυσικά, εάν εστιάσουμε καθαρά στο πρόγραμμα του PSI θεωρείται επιτυχημένο γιατί υπήρξε εντυπωσιακά μεγάλο ποσοστό συμμετοχής από τα ελληνικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, η συνεισφορά των οποίων στο πρόγραμμα ήταν καθοριστική για την εκταμίευση της δεύτερης δόσης του δεύτερου προγράμματα οικονομικής στήριξης της χώρας. Αναλυτικότερα, η συμμετοχή των τραπεζικών ιδρυμάτων στην ανταλλαγή ομολόγων ξεπέρασε τα 50 δισεκατομμύρια ευρώ, δηλαδή το 25% της συνολικής αξίας του προγράμματος. Ακόμη, η συμμετοχή των ιδιωτών στο PSI ήταν καθολική καθώς η συμμετοχή ξεπέρασε το 96% (για την ακρίβεια ήταν 96,6%) (Ζήκου, 2013).

Το ποσό εκταμίευσης της συγκεκριμένης δόσης ήταν 49,1 δισεκατομμύρια ευρώ και είχε συμφωνηθεί τον Φεβρουάριου του 2012, όπως ούτως ή άλλως είχε προγραμματιστεί από τη Δανειακή Σύμβασης της 27^{ης} Οκτωβρίου του 2011 (Ζήκου, 2013). Όλο το πρόγραμμα επέφερε στο ελληνικό δημόσιο μείωση του χρέους κατά 20,6 δισεκατομμύρια ευρώ (Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2013).

5.3 Επιπτώσεις Δανειακής Σύμβασης 27/10/2011 στις Τράπεζες

Παρά τον εθελοντικό χαρακτήρα του προγράμματος του «κουρέματος» του χρέους, που συνεπάγεται την εκούσια συμμετοχή των τραπεζών, εντούτοις τα αποτελέσματα της συμμετοχής των ελληνικών τραπεζών στο συγκεκριμένο πρόγραμμα ήταν αρνητικά και ίσως και μη αναμενόμενα. Συγκεκριμένα, τα αποτελέσματα των τραπεζών το 2012 δείχνουν σημαντικές ζημίες που συνολικά αθροίζονται στα είκοσι οκτώ δισεκατομμύρια ευρώ για τις τέσσερις μεγαλύτερες ελληνικές τράπεζες.

Φυσικά, ένα τέτοιο γεγονός επηρεάζει σημαντικά την κεφαλαιακή επάρκεια των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων. Ειδικότερα, δεδομένων των ευρωπαϊκών ρυθμίσεων που ισχύουν, η κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών πρέπει να υπερβαίνει κάποιο συγκεκριμένο όριο, διαφορετικά δεν μπορούν να δανειστούν από το ευρωπαϊκό σύστημα ούτε με ενέχυρο (Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2013).

Βασικά η ανακεφαλαιοποίηση στην οποία οδηγήθηκαν αναγκαστικά οι τράπεζες» επιφέρει θετικά αποτελέσματα στην διάρθρωση των κεφαλαίων των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων. Ακόμη, θα προσφέρει τη δυνατότητα στα ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα να αντλούν ρευστότητα από το ευρωπαϊκό σύστημα. Το συγκεκριμένο γεγονός υπονοεί ότι το ελληνικό τραπεζικό σύστημα θα είναι περισσότερο προστατευμένο σε περίπτωση μελλοντικών ανεπιθύμητων γεγονότων (Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2013).

Ωστόσο, ευνοϊκά θα είναι και τα αποτελέσματα για τους Έλληνες φορολογούμενους. Ειδικότερα, είναι αναμενόμενο ότι τα ποσά που δόθηκαν και δίνονται από το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας, θα επιστραφούν από τις ελληνικές τράπεζες. Η επιστροφή θα γίνει μέσω της διάθεσης στην αγορά όλων εκείνων των χρηματοοικονομικών μέσων που έχει αποκτήσει το Ταμείο κατά τη διάθεση των ποσών στις τράπεζες. Φυσικά, το Ταμείο θα πουλήσει όλα τα παραπάνω στις αγορές αλλά όταν όμως η κατάσταση στη χώρα θα έχει κάπως βελτιωθεί και εν μέρει σταθεροποιηθεί.

Δεν υπάρχει λοιπόν αμφιβολία ότι σε περίπτωση βελτίωσης και σταθεροποίησης της κατάστασης το ελληνικό Δημόσιο θα βγει ωφελιμένο από την όλη κατάσταση. Συγκεκριμένα, εάν οι κοινές μετοχές των τραπεζών πουληθούν με «θετική υπεραξία», αλλά και αν οι «μετατρέψιμες ομολογίες» καρπωθούν ένα επιτόκιο, το οποίο θα είναι ετήσιο, γύρω στο 7%, που σημαίνει ότι θα

έχει περίπου 50 μονάδες βάσεις προσαύξηση, τότε οι Έλληνες πολίτες θα βγουν τρομερά πιστωτικά ιδρύματα ωφελημένοι.

Φυσικά αυτό για να συμβεί προϋποθέτει τη βελτίωση της τρέχουσας κατάστασης. Φαίνεται λοιπόν ότι μακροχρόνια οι Έλληνες φορολογούμενοι θα επωφεληθούν της συγκεκριμένης επιλογής. Ωστόσο, το πρόβλημα είναι ότι οι τρέχουσες συνθήκες οδηγούν στο συμπέρασμα ότι αυτό θα γίνει σε βάθος χρόνου και όχι τόσο άμεσα όσο αρχικά διαφαίνονταν.

Ωστόσο, δε θα πρέπει να παραβλέψουμε το γεγονός ότι οι ελληνικές τράπεζες κατά τη διαδικασία ανακεφαλαιοποίησής τους θα βρίσκονται υπό επιτήρηση. Αναλυτικότερα, ένας «Επίτροπος» (Monitoring Trustee) θα αναλάβει καθήκοντα σε όλες τις τράπεζες για να παρακολουθεί την πορεία της ανακεφαλαιοποίησης, και θα αποχωρήσει από τη θέση του όταν η διαδικασία θα έχει ολοκληρωθεί. Ο Επίτροπος ουσιαστικά θα είναι ήταν κάποια ελεγκτική εταιρία είτε συμβουλευτική εταιρία διεθνούς κύρους που θα λειτουργεί κάτω από τις καθοδηγήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αλλά που όμως θα έχει προταθεί από κάθε τράπεζα ξεχωριστά (Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2013). Φυσικά, η επιβολή επιτροπή προκλήθηκε από την δύσκολη κατάσταση που επήλθαν τα τραπεζικά ιδρύματα λόγω του προγράμματος PSI που συμμετείχαν.

Από την άλλη, η δυσμενής επίπτωση του «κουρέματος» στις ελληνικές τράπεζες, έκανε επιτακτική την ανάγκη για τα ελληνικά τραπεζικά ιδρύματα να προχωρήσουν σε αυξήσεις του μετοχικού τους κεφαλαίου προκειμένου να επιτύχουν το κατώτατο όριο κεφαλαιακής επάρκειας που έχει τεθεί από το Ευρωσύστημα.

Η αύξηση ωστόσο, του μετοχικού κεφαλαίου των τραπεζών δεν είναι τόσο εύκολη υπόθεση όσο πιθανό να φαίνεται. Δεδομένης της τρέχουσας κρατούσας κατάστασης στη χώρα μας η οποία έχει επηρεάσει τις ζωές όλων των Ελλήνων αλλά και λόγω των συνεχών νέων μέτρων που αγγίζουν και τους ιδιώτες επενδυτές, έχει προκληθεί μεγάλη ανασφάλεια στους τελευταίους με αποτέλεσμα τη διστακτικότητα τους στη συμμετοχή τους στην νέα αύξηση των μετοχικών κεφαλαίων των τραπεζών.

Φυσικά, η διστακτικότητα τους αφενός είναι απόρροια της αδυναμίας τους να καλύψουν τα ποσά που απαιτούνται και αφετέρου της αμφιβολίας τους για το κατά πόσο μετά τη συμμετοχή τους στη συγκεκριμένη αύξηση μετοχικού κεφαλαίου δε θα ακολουθήσει ακόμη μία ή κατά πόσο θα έχει τα επιθυμητά αποτελέσματα η αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου και δε θα χάσουν οι

μέτοχοι τα κεφάλαιά τους. Για το λόγο αυτό οι αυξήσεις των μετοχικών κεφαλαίων των τραπεζικών ιδρυμάτων δεν εξελίσσονται και τόσο γρήγορα.

Φυσικά, το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας συμμετέχει στη συγκεκριμένη αύξηση. Ειδικότερα, το Ταμείο έδωσε περί τα δεκαοχτώ δισεκατομμύρια ευρώ στις τέσσερις μεγαλύτερες ελληνικές τράπεζες προκειμένου να ενισχύσει την αύξηση των μετοχικών κεφαλαίων τους, προκειμένου οι επενδυτές να συνεισφέρουν μικρότερα ποσά για να συμμετάσχουν στη συγκεκριμένη αύξηση των τραπεζών.

Βέβαια, η συμμετοχή του Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας είχε ήδη αποφασισθεί πολύ νωρίτερα κατά την αναδιάρθρωση του χρέους. Τα 18 δισεκατομμύρια ευρώ που δόθηκαν στους τραπεζικούς οργανισμούς προέρχονται από ένα σύνολο 50 δις ευρώ και το οποίο συνολικό ποσό αναφερόταν στη διεθνή σύμβαση του Φεβρουαρίου (2012) μεταξύ Ελλάδας και των διεθνών της πιστωτών. Αναλυτικότερα, η σύμβαση αναφέρει ότι το ποσό των πενήντα δισεκατομμυρίων ευρώ του Ταμείου, προσανατολιζόταν τόσο στην ανακεφαλαιοποίηση όσο και στην αντιμετώπιση τυχόν προβλημάτων που θα δημιουργούντα από τραπεζικά ιδρύματα (Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2013)

Βέβαια, η αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου των τραπεζών δεν έχει ολοκληρωθεί καθώς πέραν της συνεισφορά των επενδυτών αναμένεται και το υπολειπόμενο ποσό από το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας. Το υπολειπόμενο ποσό του Ταμείου θα είναι το ποσό εκείνο το οποίο δεν καλύφθηκε από τους επενδυτές που όμως απαιτείται για να ολοκληρωθεί η αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου κάθε τράπεζας. Επομένως, πρώτα θα συνεισφέρουν οι επενδυτές στην αύξηση και τελευταίο το Ταμείο θα εκταμιεύσει τα κεφάλαια που απαιτούνται για την ολοκλήρωση της διαδικασίας (Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2013). Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η συμμετοχή των ιδιωτών ήταν απαραίτητη και αναγκαία για την έκρυθμη λειτουργία του ελληνικού τραπεζικού συστήματος.

Δεν υπάρχει αμφιβολία επομένως ότι η συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα στο «κούρεμα» λειτούργησε καταστροφικά για τον ελληνικό τραπεζικό κλάδο. Ειδικότερα, η εμφάνιση σημαντικών ζημιών μετά τη συμμετοχή τους στην αναδιάρθρωση του ελληνικού χρέους αλλά και η αναμενόμενη αύξηση των δανείων που σταμάτησαν να εξυπηρετούνται τα τελευταία χρόνια οδήγησε στην ανάγκη για ανακεφαλαιοποίηση των ελληνικών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων. Παρ' όλο που τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια έχουν αυξηθεί λόγω αδυναμίας των νοικοκυριών, προφανώς λόγω ύφεσης, να ανταπεξέλθουν στις υποχρεώσεις τους, εντούτοις τα δάνεια από μόνα τους δε θα αποτελούσαν αιτία ανακεφαλαιοποίησης των τραπεζικών ιδρυμάτων. Η

συμμετοχή τους στην ελληνική αναδιάρθρωση χρέους ήταν εκείνη που δυσχέρανε ακόμη περισσότερο την κατάσταση των ιδρυμάτων κάνοντας πλέον αναγκαία την αύξηση του μετοχικού κεφαλαίων αυτών.

Συνεπώς, η απόφαση των ελληνικών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων να έχουν ελληνικά ομόλογα στα επενδυτικά τους χαρτοφυλάκια τα οδήγησε στην παρούσα κατάσταση και στην αγωνιώδη αναζήτηση επενδυτών για την αύξηση των μετοχικών κεφαλαίων τους.

Επομένως, εάν γίνει επιτυχώς η αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου των τραπεζών και οι τράπεζες θα έχουν κάπως διασφαλιστεί αλλά και σε βάθος χρόνου οι Έλληνες φορολογούμενοι θα ωφεληθούν. Το θέμα ωστόσο που αναδύει είναι το κατά πόσο η χώρα θα ακολουθήσει την πορεία που προβλέπουν οι συμβάσεις και δε θα παρεκκλίνει των στόχων της, καθώς η έως τώρα εμπειρία έχει δείξει ότι το ελληνικό κράτος συνεχώς αποτυγχάνει στην επίτευξη των στόχων του, με αποτέλεσμα να οδηγούμαστε σε μια πιο δυσμενή κατάσταση, η αντιμετώπιση της οποίας επιφέρει νέα μέτρα δυσμενέστερα των προγενέστερων.

Περαιτέρω, τα στελέχη των μεγάλων τραπεζών διατυπώνουν όμοιες απόψεις για την πορεία του προγράμματος και τις επιπτώσεις του στα τραπεζικά τους ιδρύματα. Βασικά, υποστηρίζουν ότι παρ' όλου που επηρεάστηκε σημαντικά η κεφαλαιακή τους επάρκεια, όπως ήδη έχει αναφερθεί, εντούτοις «ήταν εθνικό συμφέρον» η συμμετοχή τους στο πρόγραμμα για την βελτίωση της κατάστασης της χώρας (Efimerida, 2012). Επίσης, επισημαίνουν ότι υπήρχε πρόβλεψη για τις συγκεκριμένες επιπτώσεις και ότι εάν ολοκληρωθεί η ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών οι ελληνικές τράπεζες θα ενισχυθούν καθώς θα βελτιωθεί το πρόβλημα ρευστότητας που ταλανίζει την αγορά στην παρούσα φάση.

Πλέον, παρά το γεγονός ότι η ανακεφαλαιοποίηση έπρεπε να έχει ολοκληρωθεί μέχρι το τέλος του Απριλίου του 2013, το πρόγραμμα ανακεφαλαιοποίησης ολοκληρώθηκε τον Ιούλιο του 2013 με επιτυχία.

5.4 Αναδιάρθρωση του Χρέους και «Βασιλεία III»

Είναι συνήθης πρακτική σε περίπτωση αδυναμίας του δανειζομένου να αποπληρώσει το χρέος του λόγω μεταβολής της οικονομικής του καταστασης. Η αναδιάρθρωση λοιπόν του χρέους, αναφέρεται στη μεταβολή των ορών της δανειακής σύμβασης, που ευνοούν το δανειζόμενο. Η

αναδιάρθρωση του χρέους είτε προκύπτει μέσω μείωση των επιτοκίων δανεισμού είτε μέσω διαγραφής μέρους του κεφαλαίου.

Όσον αναφορά την περίπτωση μείωση του επιτοκίου μπορεί να λάβει χώρα είτε με επέκταση του χρόνου αποπληρωμής και ταυτόχρονη μείωση του επιτοκίου είτε χωρίς καμία χρονική επέκταση στη διάρκεια ζωής του δανείου.

Από την άλλη, η αναδιάρθρωση μέσω διαγραφή τμήματος του δανειζομένου κεφαλαίου ονομάζεται «κούρεμα» («haircut») και μπορεί να προκύψει όχι μόνο μέσω περικοπής τμήματος κεφαλαίου αλλά και μέσω διαγραφής ή τόκων, ενώ μπορεί να συμβεί ταυτόχρονη διαγραφή μέρους του χρέους και των τόκων (Βαρουφάκης, 2011). Η συνήθης αιτία για να προχωρήσει ένας δανειστής στην αναδιάρθρωση του χρέους ενός οφειλέτη, είναι η έλλειψη «φερεγγυότητας» του τελευταίου.

Όσον αφορά τώρα την Ελλάδα, το πρόγραμμα PSI αποτελεί μορφή αναδιάρθρωσης του χρέους, και συγκεκριμένα το πρόγραμμα αυτό πρότεινε να γίνει όπως και έγινε «κούρεμα» στα ομόλογα του Ελληνικού Δημοσίου. Συγκεκριμένα, το PSI (Private Sector Involvement) αποτέλεσε ένα μέσο της χώρας για τον περιορισμό των χρεών της. Ειδικότερα, η συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα αποτέλεσε σημαντικό παράγοντα του «επιτυχημένου» όπως χαρακτηρίζεται προγράμματος. Ωστόσο, ας δούμε λίγο αναλυτικότερα το τι συνέβη με το PSI.

Πρωτ' απ' όλα η δυσμενής κατάσταση της ελληνικής οικονομίας με το μεγάλο δημοσιονομικό έλλειμμα και το συνεχή δανεισμό που αυξάνει το ήδη ευμέγεθες χρέος, προέβαλε επιτακτική την ανάγκη για πιο δραστικές κινήσεις, πέραν της εφαρμογής των μέτρων λιτότητας.

Η αδυναμία των ελληνικών αρχών να εφαρμόσουν πολιτικές που θα αύξαναν τα κρατικά έσοδα όπως η καταπολέμηση της φοροδιαφυγής αλλά και η είσπραξη σημαντικών βεβαιωθέντων οφειλών που έμεναν ανείσπρακτα για χρόνια αλλά και η αναποτελεσματικότητα στην μείωση του ελλείμματος επιδείνωνε συνεχώς την ήδη δύσκολη θέση της χώρας. Ταυτόχρονα, τα όποια μέτρα λιτότητας (περικοπές μισθών, συντάξεων, κοινωνικών παροχών κ.λπ.) δε φαινόταν να έχουν τα αναμενόμενα αποτελέσματα, καθώς η εκταμίευση κάθε νέας δόσης δανείου συνοδευόταν με νέα μέτρα λιτότητας λόγω αποτυχίας των προηγούμενων μέτρων.

Η απόφαση λοιπόν για αναδιάρθρωση του χρέους ήρθε αναγκαστικά λόγω της αποτυχίας όλων των προηγούμενων μέτρων, καθώς μετά την υπογραφή των Δανειακών Συμβάσεων

(συμπεριλαμβανομένου) και του Μνημονίου το χρέος συνέχισε να είναι σε υψηλά επίπεδα και να παρουσιάζει και αύξηση.

Δύο είναι οι σημαντικότεροι δείκτες που χρησιμοποιούνται έως σήμερα για την αξιολόγηση των τραπεζών: ο δείκτης χρηματοοικονομικής μόχλευσης και ο δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας. Όσον αφορά το δείκτη χρηματοοικονομικής μόχλευσης, υπάρχουν διάφοροι λόγοι που αντικατροπτίζουν τη χρηματοοικονομική μόχλευση ενός οργανισμού, δηλαδή την ικανότητα μιας επιχείρησης να είναι συνεπής στις υποχρεώσεις της. Ο πιο δημοφιλής λόγος που χρησιμοποιείται για τη μέτρηση της χρηματοοικονομικής μόχλευσης είναι Ξένα προς Ίδια Κεφάλαια (debt to equity)). Επομένως, όσο μεγαλύτερος ο δανεισμός που έχει λάβει μια τράπεζα τόσο μεγαλύτερες και οι υποχρεώσεις που έχει αναλάβει προς τρίτους (Blanchard, et al., 2010).

Είναι σύνηθες σε περιόδους οικονομικής άνθησης, τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα να αυξάνουν τις δανειακές τους υποχρεώσεις προκειμένου να επιτύχουν καλύτερες αποδόσεις στις επενδύσεις τους. Αντιθέτως, σε περιόδους ύφεσης, κρίσεων, τα τραπεζικά ιδρύματα επιδιώκουν και πρέπει να έχουν χαμηλό χρηματοοικονομικό δείκτη μόχλευσης.

Απ' την άλλη η κεφαλαιακή επάρκεια των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων αναφέρεται στα εποπτικά κεφάλαια που οφείλει να διακρατά κάθε ίδρυμα και τα οποία είναι ανάλογα του μεγέθους και της ποιότητας των στοιχείων του ενεργητικού τους, καθώς έτσι προσδιορίζεται ο κίνδυνος στον οποίο είναι εκτεθειμένο το ίδρυμα.

Αναφορικά λοιπόν τώρα με την ικανότητα των τραπεζών να ξεπερνούν κρίσεις τέτοιου είδους, η Επιτροπή της Βασιλείας, εξέδωσε το 2010 κάποια νέα μέτρα αναφορικά με το κανονιστικό πλαίσιο λειτουργίας των τραπεζών την ονομαζόμενη «Βασιλεία III», καθώς, οι αιτίες της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης όπως αναγνωρίστηκαν αφορούν τις αδυναμίες στον τρόπο λειτουργίας και γενικότερα στο κανονιστικό πλαίσιο λειτουργία των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων. Πιο συγκεκριμένα, η αδυναμία ρυθμιστικών παρεμβάσεων στο χρηματοπιστωτικό σύστημα, τα υπάρχοντα λογιστικά πρότυπα των τραπεζικών ιδρυμάτων, ο τρόπος εποπτείας αυτών, αλλά και ο τρόπος εσωτερικής διοίκησής τους καθώς και οι πολιτικές που ακολουθούσε το εκάστοτε κράτος, δημοσιονομική και νομισματική (Γκόρτσος, 2011).

Ειδικότερα, στόχος της «Βασιλείας III» είναι να ενισχύσει την αντοχή των τραπεζών σε περιόδους κρίσεων αλλά και να περιορίσει το συστημικό κίνδυνο του τραπεζικού κλάδου. Συγκεκριμένα, το νέο αυτό κανονιστικό πλαίσιο έχει ως στόχο την ενίσχυση των ρυθμιστικών παρεμβάσεων τόσο σε μικρό- όσο και μακρο- περιβάλλον («micro-prudential” and “financial macro- prudential policies”) (Γκόρτσος, 2011).

Η Επιτροπή της Βασιλείας είχε εκδώσει και κατά το παρελθόν εκθέσεις αναφορικά με το διεθνές κανονιστικό πλαίσιο, τη «Βασιλεία I» και τη «Βασιλεία II». Αναλυτικότερα, και πριν το ξέσπασμα της κρίσης, τα χρηματοπιστωτικά συστήματα των περισσότερων χωρών διέθεταν ικανοποιητική κεφαλαιακή επάρκεια, που κάλυπτε τις απαιτήσεις της «Βασιλείας II». Ωστόσο, οι επιπτώσεις της χρηματοπιστωτικής κρίσης στα τραπεζικά ιδρύματα υποδεικνύουν ότι κάτι τέτοιο σε καμία περίπτωση δεν ήταν αρκετό και ότι τα ισχύοντα ρυθμιστικά πλαίσια είχαν απλά αποτύχει.

Βέβαια, όπως επισημάνθηκε και από την ίδια την Επιτροπή της Βασιλείας, εν έτη 2007, σημαντικός αριθμός τραπεζών εμφάνιζε αξιοσημείωτα υψηλή μόχλευση και η οποία κατ' ομολογία της Επιτροπής είχε προκληθεί από το κανονιστικό πλαίσιο που ίσχυε εκείνη την περίοδο. Ακόμη, διαπιστώθηκε ότι ένας μεγάλος αριθμός τραπεζικών ιδρυμάτων παρ' ότι ήταν επαρκώς κεφαλαιοποιημένα, εντούτοις αντιμετώπισαν σοβαρά προβλήματα ρευστότητας κατά την έναρξη της κρίσης που οδήγησε στην παραδοχή της σημαντικότητας της ρευστότητας για την ομαλή λειτουργία των τραπεζικών ιδρυμάτων και την αποφυγή ανάλογων καταστάσεων στο μέλλον.

Το νέο πλαίσιο Βασιλείας έθετε αυστηρότερα κριτήρια αναφορικά με την κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών και συγκεκριμένα όριζε τα εποπτικά ίδια κεφάλαια, με σκοπό τη βελτίωση της ποιότητας των ιδίων κεφαλαίων των τραπεζών. Επίσης, το νέο κανονιστικό πλαίσιο εισάγει και το δείκτη μόχλευσης ως απαραίτητο στοιχείο για την κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζικών ιδρυμάτων. Ειδικότερα, ο δείκτης μόχλευσης στα πλαίσια της «Βασιλείας III», ορίζεται ως ο λόγος των βασικών ιδίων κεφαλαίων προς το ενεργητικό του τραπεζικού ιδρύματος και για τον οποίο έχει τεθεί ως κατώτατο όριο το 3%.

Αναλυτικότερα, το ποσοστό κεφαλαιακής επάρκειας ενός τραπεζικού ιδρύματος ορίζεται από το κλάσμα που έχει ως αριθμητή τα χρηματικά διαθέσιμα της τράπεζας και ως παρανομαστή τα κεφάλαια που έχει δανείσει (-επενδύσει). Ως ελάχιστο κεφαλαιακό ποσοστό ορίστηκε το 7%. Βέβαια, το κεφαλαιακό ποσοστό οριζόταν και στη «Βασιλεία II» (ήταν χαμηλότερο), ωστόσο

εκείνο που μεταβλήθηκε με το νέο ρυθμιστικό πλαίσιο είναι ο αυστηρότερος ορισμός που δόθηκε στους όρους του παραπάνω κλάσματος.

Τα ελάχιστα απαιτούμενα ίδια κεφάλαια που ορίζονται ως τα ελάχιστα απαιτούμενα αποτελούνται από το άθροισμα των βασικών ιδίων κεφαλαίων (Tier Core 1) και των συμπληρωματικών ιδίων κεφαλαίων (Tier Core 2) (Γκόρτσος, 2011). Το κεφαλαιακό ποσοστό οριζόταν και στη «Βασιλεία II», ωστόσο εκείνο που μεταβλήθηκε με το νέο ρυθμιστικό πλαίσιο είναι ο αυστηρότερος ορισμός που δόθηκε στους όρους του παραπάνω κλάσματος.

Τα βασικά ίδια κεφάλαια στα πλαίσια της «Βασιλείας III» κατηγοριοποιούνται είτε ως κύρια στοιχεία είτε ως πρόσθετα στοιχεία. Στα κύρια στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων κατατάσσονται το μετοχικό κεφάλαιο, τα «αποτελέσματα εις νέον», τα αποθεματικά («disclosed reserves»), η διαφορά από την έκδοση μετοχών υπέρ το άρτιο, αλλά και κοινές μετοχές εκδιδόμενες από θυγατρικές των τραπεζικών ιδρυμάτων («minority interest rates») (Γκόρτσος, 2011).

Απ' την άλλη, στα πρόσθετα στοιχεία των ιδίων κεφαλαίων περιλαμβάνονται προνομιούχες μετοχές αλλά και ομολογιακοί τίτλοι που πληρούν κάποιες προϋποθέσεις (π.χ. είναι ακαθόριστης διάρκειας, το ποσό της έκδοσης καταβλήθηκε κατά την έκδοση κ.λπ.), τίτλοι που πληρούν τα προαναφερθέντα κριτήρια που όμως έχουν εκδοθεί από θυγατρικές που ενοποιούνται εποπτικά με τις τράπεζες και κατέχονται από τρίτους και τέλος η διαφορά από την έκδοση μετοχών υπέρ το άρτιο που προκύπτουν από τις παραπάνω κατηγορίες (Γκόρτσος, 2011).

Ωστόσο, όπως παρατηρεί και ο Βαρουφάκης (2011), το πρόβλημα που προέκυψε στο τραπεζικό σύστημα δεν έχει να κάνει μόνο με τον αυστηρότερο ορισμό του αριθμητή, αλλά και τον ορισμό του παρανομαστή. Συγκεκριμένα, τα κεφάλαια που μια τράπεζα διέθεσε για δάνεια/επενδύσεις δεν μπαίνουν αυτούσια, δηλαδή στον παρανομαστή δεν υπολογίζονται ολόκληρα τα ποσά. Τα ποσά των δανείων εισέρχονται στον παρανομαστή με κάποια στάθμιση, τη λεγόμενη «στάθμιση κινδύνου». Περαιτέρω, το ποσό ενός δανείου σταθμίζεται με ένα ποσοστό το οποίο η τράπεζα αυτόνομα προσδιορίζει βάση των εκτιμήσεων της για το τμήμα του δανείου που θεωρείται επισφαλές.

Για παράδειγμα, εάν η τράπεζα έχει δώσει δάνειο ύψους 200.000€, το ποσό αυτό δεν θα μπει ως έχει στον παρανομαστή, καθώς εάν η τράπεζα έχει πάρει κάποια εγγύηση για την αποπληρωμή του δανείου μπορεί να θεωρήσει ότι δεν υπάρχει κίνδυνος και επομένως δε χρειάζεται να

προσθεθεί στον παρανομαστή του παραπάνω όρου. Ακόμη, σε περίπτωση αγοράς κρατικού ομολόγου από χώρα με υψηλή αξιολόγηση στο δείκτη πιστοληπτικής διαβάθμισης, τότε η τράπεζα έχει το δικαίωμα να μην προσθέσει τίποτα στον παρανομαστή, καθώς η συγκεκριμένη επένδυση (το συγκεκριμένο δάνειο) εκλαμβάνεται ως μηδενικού κινδύνου.

Συνοψίζοντας τα βασικά σημεία του κανονιστικού πλαισίου της «Βασιλείας III», παρατηρούμε ότι ακόμη παρέχεται στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα τρόπος δήλωσης επισφαλών επενδύσεων ως ασφαλών προκειμένου απλά να πετύχουν το ελάχιστο κεφαλαιακό ποσοστό. Φαίνεται λοιπόν ότι η «Βασιλεία III» δεν καλύπτει πλήρως όλα τα πεδία, πόσο μάλλον που υιοθέτηση των όσων αναφέρονται στον νέο αυτό σύμφωνο δεν είναι άμεσα εφαρμόσιμες, συγκεκριμένα οι ΗΠΑ, η Βρετανία και η Γερμανία θα τις εφαρμόσουν μετά το 2018 (Βαρουφάκης, 2011).

Αναφορικά λοιπόν τώρα με το δικό μας τραπεζικό σύστημα και το κατά πόσο η κρίση αλλά και οι συνέπειες του PSI απείλησαν την κεφαλαιακή επάρκεια των ελληνικών τραπεζών. Συγκεκριμένα, όπως αναφέρεται και σε άλλη ενότητα της παρούσας εργασίας, το «κούρεμα» μείωσε σημαντικά τα χρηματικά διαθέσιμα των τραπεζών, αναγκάζοντας τις να προχωρήσουν σε αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου τους, προκειμένου να μπορούν να επιτύχουν το ελάχιστο κεφαλαιακό ποσοστό που ορίζεται από το νέο Σύμφωνο της Βασιλείας.

Η αύξηση λοιπόν του μετοχικού κεφαλαίου στο οποίο προέβησαν τα ελληνικά τραπεζικά ιδρύματα, μετέβαλε το κεφαλαιακό ποσοστό τους, και τα νέα (μετά την αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου), το δείκτη μόχλευσής τους αλλά και το βασικά ίδια κεφάλαια τους. Στον πίνακα λοιπόν που ακολουθεί παρουσιάζονται ο λόγος Core Tier 1⁵ αλλά και τα ίδια κεφάλαια μετά το PSI.

---

⁵ Τα βασικά ίδια κεφάλαια που εντάσσονται στο (Tier Core 1) με στάθμιση κινδύνου

Πίνακας 23- Επιπτώσεις PSI
(Cavalier, 2012)

	2011 Core Tier 1 λόγος	Ίδια Κεφάλαια μετά το PSI
Alpha Bank	7,3%	0,5
Τράπεζα Πειραιώς	8,3%	-2,8
Εθνική Τράπεζα	6,3%	-1,7
Eurobank	-	-1,1

Όπως διαπιστώνεται ο λόγος Tier Core 1 ήταν χαμηλότερος στο τέλος του 2011 από το 10% που πλέον έχει ορίσει η επιτροπή της Βασιλείας ως το αποδεχόμενο ποσοστό. Φυσικά, η ανακεφαλαιοποίηση που ακολούθησε του «κουρέματος», το οποίο είχε ως αποτέλεσμα αρνητικά ίδια κεφάλαια (δεύτερη στήλη), έγινε με άμεσο σκοπό να καταφέρουν τα ελληνικά τραπεζικά ιδρύματα να επιτύχουν όλα τα απαιτούμενα ποσοστά κεφαλαίων όπως αυτά ορίστηκαν από την Επιτροπή της Βασιλείας.

Ο επόμενος πίνακας λοιπόν δείχνει τα βασικά ίδια κεφάλαια όπως διαμορφώθηκαν το 2013 μετά το «κούρεμα» αλλά πριν τη διαδικασία της ανακεφαλαιοποίησης. Τα αποτελέσματα είναι ικανοποιητικά για την Τράπεζα Πειραιώς αλλά και την Alpha Bank, αλλά για τις Eurobank και Εθνική Τράπεζα τα ποσοστά δείχνουν ότι η ανακεφαλαιοποίηση ήταν αναγκαία.

Επομένως, η αναδιάρθρωση του χρέους δημιούργησε σημαντικά προβλήματα στα ελληνικά τραπεζικά ιδρύματα, τα οποία πέραν των επιπτώσεων του «κουρέματος» είχαν και έχουν την υποχρέωση να υιοθετήσουν τις κατευθύνσεις του νέου κανονιστικού πλαισίου της Βασιλείας, και οι οποίες κατευθύνσεις οδήγησαν στην αναγκαστική αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου των ελληνικών τραπεζικών ιδρυμάτων, τα οποία δεν ήταν σε θέση να προχωρήσουν στην αύξηση χωρίς τη συμμετοχή του Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας.

Πίνακας 24- Core Tier 1(πριν την ανακεφαλαιοποίηση)

(Papadoula, et al., 2013)

	2013
	Core Tier 1
Alpha Bank	13,9%
Τράπεζα Πειραιώς	13,8%
Εθνική Τράπεζα	9,2%
Eurobank	8,6%

5.5 Οι Επιπτώσεις με Αριθμούς

Επομένως, εάν γίνει επιτυχώς η αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου των τραπεζών και οι τράπεζες θα έχουν κάπως διασφαλιστεί αλλά και σε βάθος χρόνου οι Έλληνες φορολογούμενοι θα ωφεληθούν. Το θέμα ωστόσο που αναδύει είναι το κατά πόσο η χώρα θα ακολουθήσει την πορεία που προβλέπουν οι συμβάσεις και δε θα παρεκκλίνει των στόχων της, καθώς η έως τώρα εμπειρία έχει δείξει ότι το ελληνικό κράτος συνεχώς αποτυγχάνει στην επίτευξη των στόχων του, με αποτέλεσμα να οδηγούμαστε σε μια πιο δυσμενή κατάσταση, η αντιμετώπιση της οποίας επιφέρει νέα μέτρα δυσμενέστερα των προγενέστερων.

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται τα στοιχεία του ισολογισμού των ελληνικών τραπεζών το πρώτο εξάμηνο του 2013.

		Εντρηγηκό 30.6.2013 (εκ. ευρώ)	Καθαρά κέρδη μετά φόρων 30.6.2013 (εκ. ευρώ)	Φόροι 30.6.2013 (εκ. ευρώ)	Καταθέσεις 30.6.2013 (εκ. ευρώ)	Χορηγήσεις μετά από προβλέψεις 30.6.2013 (εκ. ευρώ)	Προβλέψεις κάλυψης πιστωτικού κινδύνου 30.6.2013 (εκ. ευρώ)	Αμοιβές & έξοδα προσωπικού 30.6.2013 (εκ. ευρώ)	Απασχολούμενο προσωπικό 30.6.2013
ΕΤΕ ¹	ΤΡΑΠΕΖΑ	82786	-28	240	42084	45729	363	364	11549
	ΟΜΙΛΟΣ	110434	343	156	60824	68218	590	656	36093
ΕΥΡΟΒΑΝΚ ²	ΤΡΑΠΕΖΑ	60334	51	773	22741	32027	694	303	7187
	ΟΜΙΛΟΣ	67386	44	754	30185	40987	841	497	17166
ΑΛΦΑ ³	ΤΡΑΠΕΖΑ	68977	2580	593	37011	45467	833	170	11464
	ΟΜΙΛΟΣ	74229	2735	579	42036	53531	984	344	17687
ΠΕΙΡΑΙΩΣ ⁴	ΤΡΑΠΕΖΑ	84454	3122	555	46370	54118	959	248	11464
	ΟΜΙΛΟΣ	95026	3526	551	54733	63317	1098	347	17687
ΑΤΤΙΣΑ	ΤΡΑΠΕΖΑ	3951	-60	8	2770	3298	41	26	996
	ΟΜΙΛΟΣ	3946	-60	8	2757	3298	41	27	1019
ΓΕΝΙΚΙ	ΤΡΑΠΕΖΑ	2645	-1	-	2057	1875	64	29	1402
	ΟΜΙΛΟΣ	2639	41	-	2050	1759	64	-30	1373
ΣΥΝΟΛΟ (Τράπεζα)		303147	5664	2169	153033	182514	2954	1140	44062
ΣΥΝΟΛΟ (Ομίλος)		353660	6629	2048	192585	231110	3618	1841	91025

Πηγή:

• Οικονομικές καταστάσεις μητρικής και ομίλου & Στοιχεία και πληροφορίες χρήσεως από 1.1-30.6.2013

• Παρουσιάσεις αποτελεσμάτων 6Μ2013.

Σημαντικά συμπεράσματα μπορούν να εξαχθούν παρατηρώντας των παρακάτω πίνακα όπου αντικατοπτρίζεται ο τραπεζικός δείκτης του χρηματιστηρίου Αθηνών αλλά και ο γενικός δείκτης ανά μήνα για έτη 2011 και 2012.

Πίνακας 25- Γενικός και Τραπεζικός Δείκτης Μετοχών Χρηματιστηρίου Αξιών Αθηνών (Χ.Α.Α.) (Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2013)

Μήνας	ATHEX Γενικός Δείκτης Χ.Α.	FTSE/ΧΑ Τραπεζικός Δείκτης Χ.Α.
2011		
Απρίλιος 2011	1435	1085
Μάιος 2011	1309	974
Ιούνιος 2011	1279	978

Ιούλιος 2011	1204	850
Αύγουστος 2011	916	574
Σεπτέμβριος 2011	798	469
Οκτώβριος 2011	809	316
Νοέμβριος 2011	682	293
Δεκέμβριος 2011	680	263
2012		
Ιανουάριος 2012	769	480
Φεβρουάριος 2012	744	398
Μάρτιος 2012	729	300
Απρίλιος 2012	700	288
Μάιος 2012	525	180
Ιούνιος 2012	611	235
Ιούλιος 2012	599	207
Αύγουστος 2012	647	212
Σεπτέμβριος 2012	739	281

Όπως φαίνεται υπάρχει αξιοσημείωτη μείωση στον τραπεζικό δείκτη από τα μέσα του Αυγούστου του 2011. Βέβαια, παρ' όλο που αρχικά παρατηρείται μια ανάκαμψη το πρώτο δίμηνο του 2012, εντούτοις και πιθανόν λόγω της δυσμενής θέσης που επήλθαν τα τραπεζικά ιδρύματα με τη συμμετοχή τους στο PSI, ο τραπεζικός δείκτης σημειώνει εκ νέου σημαντική πτώση που κορυφώνεται το Μάιο του 2012.

Περαιτέρω όλες οι ελληνικές τράπεζες σημειώνουν και δίνουν έμφαση στις ζημιές που υπέστησαν εξαιτίας του συγκεκριμένου προγράμματος. Η τράπεζα Eurobank στα αποτελέσματα τριμήνου του 2012 αναφέρει ότι υπέστη ζημιές άνω των 6 δισεκατομμυρίων ευρώ λόγω του PSI μετά την επαναγορά ομολόγων (EFG Eurobank, 2012).

Αναλυτικά ακολουθούν τα οικονομικά αποτελέσματα και στοιχεία του ισολογισμού των τραπεζών για να δούμε αναλυτικότερα την πορεία τους μετά την υπογραφή της υπό εξέταση Δανειακής Σύμβασης.

Alpha Bank

Πίνακας 26- Οικονομικές Καταστάσεις Alpha Bank

Alpha Bank (σε εκατομμύρια ευρώ) (Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2013)	2011	2012
<i>Αποτελέσματα</i>		
Καθαρά Έσοδα από Τόκους	1.354	1.026
Καθαρά Έσοδα από Αμοιβές & Προμήθειες	220	212
Καθαρά Λειτουργικά έσοδα	1.715	806
Συνολικές Λειτουργικές Δαπάνες	812	848
Προβλέψεις για πιστωτικούς κινδύνους	898	1.375
Απομείωση Αξίας Ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου	4.788	

Καθαρά Κέρδη/ Ζημίες μετά από Φόρους	-3.843	1.137
<i>ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ</i>		
Σύνολο Ενεργητικού	55.197	53.779
Δάνεια και Απαιτήσεις από Πελάτες (μετά από προβλέψεις)	36.152	32.797
Υποχρεώσεις προς Πελάτες	23.749	23.191
Ίδια Κεφάλαια	593	-405

Πίνακας 27-Αριθμοδείκτες Alpha Bank

Αριθμοδείκτες

	2009	2010	2011	2012
Απόδοση Στοιχείων Ενεργητικού (ROA-Return on Assets)	0,63%	-0,09%	-6,96%	4,2%
Απόδοση Ιδίων Κεφαλαίων (ROE-Return on Equity)	9%	-1,3%	-648%	-280,7%

Παρ' όλο που το 2011 η κατάσταση στην τράπεζα , βάση των στοιχείων που παρουσιάζονται παραπάνω φαίνεται να βελτιώνεται, εντούτοις, κατά το 2012 παρά την βελτίωση της κερδοφορίας της τράπεζας παρουσιάζονται κάποια άλλα προβλήματα. Δεν υπάρχει αμφιβολία

λοιπόν, όσον αφορά τουλάχιστον τη συγκεκριμένη τράπεζα, ότι η συμμετοχή της στο ελληνικό «κούρεμα» του χρέους, τις δημιούργησε το πρόβλημα, το οποίο εντοπίζεται στο μετοχικό κεφάλαιο της επιχείρησης. Ειδικότερα, έκανε επιτακτική την ανάγκη για αύξηση μετοχικού κεφαλαίου. Θα πρέπει εδώ να επισημάνουμε, ότι η Alpha Bank, όπως μπορεί να διαπιστώσει κάποιος εάν δει τα οικονομικά στοιχεία και των υπολοίπων τραπεζών, είναι η μοναδική τράπεζα που μέσα στο 2012 είχε καθαρή θετική θέση.

Εντυπωσιακή ωστόσο είναι η απόδοση ιδίων κεφαλαίων της τράπεζας για το 2011. Η αρνητική τιμή της απόδοσης ιδίων κεφαλαίων υποδεικνύει ότι ουσιαστικά οι μέτοχοι «χάνουν». Φυσικά, μια αρνητική τιμή στην απόδοση των ιδίων κεφαλαίων για κάποιο έτος δεν είναι απαραίτητο να «καταδικάσει» τη συγκεκριμένη τράπεζα ως επενδυτική ευκαιρία για την είσοδο νέων μετόχων, όταν η τράπεζα βρίσκεται σε καλή θέση όσον αφορά την μακροπρόθεσμη ανάπτυξή της.

Η Εθνική Τράπεζα προχώρησε εν έτη 2013 σε εξαγορά της Pro Bank. Ειδικότερα από τις 26.7.2013 το υγιές τμήμα της συγκεκριμένης Τράπεζας λειτουργεί κατά από το σχήμα της Εθνικής Τράπεζας με τη συμμετοχή του Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (PROBANK, 2013). Με την απορρόφηση από την Εθνική Τράπεζα του υγιούς τμήματος της Probank διασφαλίζονται οι καταθέσεις που υπήρχαν στην παλαιά Probank.

Πίνακας 28-Οικονομικές Καταστάσεις Εθνικής Τράπεζας

Εθνικής Τράπεζα (σε εκατομμύρια ευρώ) (Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2013)		
	2011	2012
<i>Αποτελέσματα</i>		
Καθαρά Έσοδα από Τόκους	2.330	1.668
Καθαρά Έσοδα από Αμοιβές & Προμήθειες	44	-33
Καθαρά Λειτουργικά έσοδα	2.307	840
Συνολικές Λειτουργικές Δαπάνες		
Προβλέψεις για πιστωτικούς κινδύνους	3.408	2.483
Απομείωση Αξίας Ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου	10.555	163

Καθαρά Κέρδη/ Ζημίες μετά από Φόρους	-12.145	-12.145
<i>ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ</i>		
Σύνολο Ενεργητικού	87.307	77.939
Δάνεια και Απαιτήσεις από Πελάτες (μετά από προβλέψεις)	52.891	47.000
Υποχρεώσεις προς Πελάτες	44.025	40.908
Ίδια Κεφάλαια	-1.065	-3.795

Η Εθνική Τράπεζα συνέχισε εν έτη 2011 αλλά και 2012, να παρουσιάζει ζημίες στα καθαρά αποτελέσματά της. Εντυπωσιακό είναι το γεγονός ότι οι ζημίες της διατηρήθηκαν σταθερές στα δύο συγκεκριμένα έτη. Ωστόσο, όπως και στην περίπτωση της Alpha Bank, έτσι και εδώ τα ίδια κεφάλαια μειώθηκαν αξιοσημείωτα, φθάνοντας τα -3.795.000.000€ το 2012. Φυσικά, απόρροια του «κουρέματος» είναι και το συγκεκριμένο αποτέλεσμα.

Περαιτέρω, παρατηρώντας του αριθμοδείκτες που ακολουθούν, βλέπουμε ότι και εδώ οι αποδόσεις των ιδίων κεφαλαίων της τράπεζας για το 2011 και το 2012 είναι υπερβολικά υψηλές, ωστόσο και αυτό το στοιχείο κρίνεται ότι είναι παροδικό και ότι δεν αντικατοπτρίζει πλήρως την εικόνα της τράπεζας.

Πίνακας 29-Αριθμοδείκτες Εθνικής Τράπεζας

Αριθμοδείκτες

	2009	2010	2011	2012
Απόδοση Στοιχείων Ενεργητικού (ROA-Return on Assets)	0,63%	-0,09%	-13,9%	-1,56%
Απόδοση Ιδίων Κεφαλαίων (ROE- Return on Equity)	2,7%	-1,3%	1.140 ⁶ %	-320%

Τράπεζα Πειραιώς (και ΑΤΕ⁷)

Ο όμιλος της Τράπεζας Πειραιώς, προχώρησε στην αγορά του «υγιούς» τμήματος της Αγροτικής Τράπεζας στα μέσα του 2012 (ΝΑΥΤΕΜΠΟΡΙΚΗ, 2012). Έτσι από τα τέλη Ιουλίου του 2012, όλα τα καταστήματα της ΑΤΕ λειτουργούν ναι μεν με την επωνυμία «ΑΤΕbank», αλλά κάτω από τη διεύθυνση του Ομίλου της Τράπεζας Πειραιώς. Επομένως, τα οικονομικά αποτελέσματα του 2012 της Τράπεζας Πειραιώς διαφοροποιήθηκαν μερικώς μέσα στο 2012 λόγω της συγκεκριμένης εξέλιξης.

⁶ Η συγκεκριμένη θετική τιμή, προκύπτει από τη διαίρεση δύο αρνητικών τιμών. Επομένως, σε καμία περίπτωση δε θεωρείται ότι η τράπεζα έχει πολύ υψηλή αποδοτικότητα όσον αφορά την επένδυση των ιδίων κεφαλαίων της.

⁷ Αγροτική Τράπεζα Ελλάδος

Πίνακας 30- Οικονομικές Καταστάσεις Τράπεζας Πειραιώς

Τράπεζα Πειραιώς(σε εκατομμύρια ευρώ) (Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2013)		
	2011	2012
<i>Αποτελέσματα</i>		
Καθαρά Έσοδα από Τόκους	766	671
Καθαρά Έσοδα από Αμοιβές & Προμήθειες	105	137
Καθαρά Λειτουργικά έσοδα	746	1.482
Συνολικές Λειτουργικές Δαπάνες	495	600
Προβλέψεις για πιστωτικούς κινδύνους	3.508	1.714
Απομείωση Αξίας Ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου	4.070	624
Καθαρά Κέρδη/ Ζημίες μετά από Φόρους	-6.429	-805
<i>ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ</i>		
Σύνολο Ενεργητικού	43.840	63.020
Δάνεια και Απαιτήσεις από Πελάτες (μετά από προβλέψεις)	29.898	-37.618

Υποχρεώσεις προς Πελάτες	18.334	31.108
Ίδια Κεφάλαια	-2.059	-2.734

Πίνακας 31- Αριθμοδείκτες Τράπεζας Πειραιώς

Αριθμοδείκτες				
	2009	2010	2011	2012
Απόδοση Στοιχείων Ενεργητικού (ROA-Return on Assets)	0,3%	-0,008%	-14,66%	1,28%
Απόδοση Ιδίων Κεφαλαίων (ROE- Return on Equity)	4,5%	-0,13%	312 ⁸ %	29,44 ⁹ %

Βέβαια, αξίζει στο σημείο αυτό να σημειώσουμε ότι τα οικονομικά στοιχεία της συγκεκριμένης τράπεζας αναμένεται να παρουσιάσουν σημαντικές διαφοροποιήσεις στις οικονομικές καταστάσεις του 2013. Ειδικότερα, στα τέλη του 2012 έγινε και η εξαγορά της Γενικής Τράπεζας από την Τράπεζα Πειραιώς. Ωστόσο καθαρότερη εικόνα για την κατάσταση της Τράπεζας Πειραιώς θα παρουσιάσουν τα οικονομικά στοιχεία που θα αφορούν το οικονομικό έτος 2014 και ίσως και το 2015 καθώς εν έτη 2013 σημειώθηκαν και άλλες εξαγορές.

⁸ Προκύπτουν από τη διαίρεση δύο αρνητικών τιμών.

⁹ Προκύπτουν από τη διαίρεση δύο αρνητικών τιμών.

Συγκεκριμένα, μετά την δυσμενή κατάσταση που επήλθε η κυπριακή οικονομία στις αρχές του έτους και προφανώς το τέλμα στο οποίο βρέθηκαν και οι κυπριακές τράπεζες, οι ιθύνοντες της Τράπεζας Πειραιώς έκριναν σκόπιμη την εξαγορά των κυπριακών τραπεζικών ιδρυμάτων που λειτουργούν στην Ελλάδα. Συγκεκριμένα, πρόκειται για τα ελληνικά καταστήματα της Τράπεζα Πειραιώς και της Λαϊκής Τράπεζας Κύπρου (CPB) (NEWS247, 2013). Έτσι, από τα τέλη Οκτωβρίου του τρέχοντος έτους, τα ελληνικά υποκαταστήματα των κυπριακών τραπεζών απορροφήθηκαν πλήρως από την Τράπεζα Πειραιώς και μάλιστα όλα τα υποκαταστήματα των κυπριακών τραπεζών λειτουργούν πλέον με την επωνυμία «Τράπεζα Πειραιώς».

Οι συνεχείς εξαγορές από την Τράπεζα Πειραιώς άλλων τραπεζών, την καθιστά πρώτη σε αυτόν τον τομέα στην Ελληνική επικράτεια για την τελευταία δεκαπενταετία. Ειδικότερα και μετά τις τελευταίες εξαγορές έγινε η δεύτερη μεγαλύτερη τράπεζα στην ελληνική χρηματοπιστωτική αγορά. Τέλος, κρίνεται σκόπιμο να συμπληρώσουμε ότι φαίνεται να ολοκληρώνεται σύντομα ακόμη μια εξαγορά από τη Τράπεζα Πειραιώς. Συγκεκριμένα, η Τράπεζα Πειραιώς πρόκειται να εξαγοράσει τα ελληνικά καταστήματα της Millennium Bank, τα οποία ανέρχονται σε 120. Επομένως, η Τράπεζα Πειραιώς, συνεχίζει τη επεκτατική της πολιτική, καθώς φαίνεται ότι μέχρι στιγμής έχει βγει αρκετά ωφελημένη.

Eurobank

Τα οικονομικά στοιχεία που παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα δεν αποτελούν πλέον την πιο ολοκληρωμένη εικόνα της τράπεζας, καθώς μέσα στο 2013 η Eurobank προχώρησε στην εξαγορά του 100% των μετοχών τόσο του Ελληνικού Ταχυδρομικού Ταμειευτηρίου όσο και της Νέας Τράπεζας Proton.

Επομένως, και η τράπεζα Proton έπαψε να υπάρχει ως ξεχωριστή, αλλά όχι όμως λόγω της εξαγοράς της από την Eurobank αλλά λόγω αδυναμίας της να διατηρήσει την κυριαρχία της εν μέσω της ελληνικής κρίσης. Με άλλα λόγια, η συγκεκριμένη τράπεζα παρουσιάζει κάποιες σημαντικές ιδιομορφίες.

Ειδικότερα, προς τα τέλη του 2011 και μην μπορώντας να ανταπεξέλθει στις υποχρεώσεις της, εντάχθηκε στο Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΤΧΣ). Κρατικοποιήθηκε λοιπόν η συγκεκριμένη Τράπεζα και ήταν η πρώτη κρατικοποίηση ως απόρροια της κρίσης του ελληνικού χρέους (EURO2day, 2013). Αναλυτικότερα, η συγκεκριμένη τράπεζα διαχωρίστηκε σε δύο τμήματα: το ένα αποτελούμενο απαιτήσεις παλαιών μετόχων και το οποίο τέθηκε σε εκκαθάριση και το δεύτερο, η νέα Proton, στην οποία και μεταφέρθηκαν όλες οι καταθέσεις αλλά και τα καταστήματα και οι δραστηριότητες της παλιάς Proton.

Στις αρχές του 2012, οι μέτοχοι της παλιάς Proton Bank κατέθεσαν μήνυση εναντίον του έως τότε διοικητή της Τράπεζας, Λαυρέντη Λαυρεντιάδη αλλά και άλλων έξι μελών της τράπεζας, κατηγορώντας του για σκόπιμες ενέργειες που ζημίωσαν την τράπεζα τουλάχιστον κατά 321.000.000€.

Έτσι, εν έτη 2013 και λόγω συμφωνίας μεταξύ του Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας και της Eurobank, η Τράπεζα Proton απορροφήθηκε από την τελευταία.

Πίνακας32- Οικονομικές Καταστάσεις Eurobank

Eurobank (σε εκατομμύρια ευρώ) (Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2013)		
	2011	2012
<i>Αποτελέσματα</i>		
Καθαρά Έσοδα από Τόκους	843	1.235
Καθαρά Έσοδα από Αμοιβές & Προμήθειες	162	100
Καθαρά Λειτουργικά έσοδα	1.330	1.096
Συνολικές Λειτουργικές Δαπάνες	674	631

Προβλέψεις για πιστωτικούς κινδύνους	1.086	1.355
Απομείωση Αξίας Ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου	5.874	363
Καθαρά Κέρδη/ Ζημίες μετά από Φόρους	-5.155	-1.364
<i>ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ</i>		
Σύνολο Ενεργητικού	75.782	60.808
Δάνεια και Απαιτήσεις από Πελάτες (μετά από προβλέψεις)	36.087	33.434
Υποχρεώσεις προς Πελάτες	26.864	23.366
Ίδια Κεφάλαια	-10	-1.297

Πίνακας 33-Αριθμοδείκτες Eurobank

Αριθμοδείκτες				
	2009	2010	2011	2012
Απόδοση Στοιχείων Ενεργητικού (ROA-Return on Assets)	0,003%	-0,09%	-6,8%	-2,2%
Απόδοση Ιδίων Κεφαλαίων (ROE-	0,054%	-1,6%	51550%	105%

Return on Equity)

--	--	--	--

Η Eurobank είναι η μόνη τράπεζα που εξ αρχής ζήτησε τη βοήθεια του Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας, καθώς κρίθηκε ότι είναι αδύνατο να προχωρήσει μόνη της στην αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου που απαιτείται. Ειδικότερα, το Διοικητικό Συμβούλιο της Τράπεζας έκρινε αρχικά ότι ΤΧΣ είναι αναγκαίο να καλύψει το 100% της αύξησης του μετοχικού κεφαλαίου της (ΤΟ ΒΗΜΑ, 2013).

Ωστόσο, η Τράπεζα ως και την τελευταία στιγμή έκανε προσπάθειες για να αποφύγει την κρατικοποίηση της και τελικά τα κατάφερε. Τελικά, η έμμεση συμμετοχή του ΤΧΣ ανήλθε στο 75%. Ειδικότερα, η Eurobank προχώρησε στην επανάκτηση μετοχών που είχαν δοθεί στο ΤΧΣ, μέσω διαφόρων μέσων. Όπως επισήμαναν στελέχη της τράπεζας, το χρονικό διάστημα που απαιτούνταν για την ανακεφαλαιοποίηση της τράπεζας ήταν μεγαλύτερο από το διαθέσιμο κι επομένως ήταν εν μέρει στρατηγική απόφαση της τράπεζας να ανακεφαλαιοποιηθεί αρχικά εν μέσω του ΤΧΣ και στη συνέχεια μέσω των κατάλληλων κινήσεων να επανέλθει η Τράπεζα σε ιδιώτες (ΗΜΕΡΗΣΙΑ, 2012).

Attica Bank

Ίσως η μόνη από τις μικρές τράπεζες, που καταφέρνει να συνεχίσει το έργο της, χωρίς ιδιαίτερα προβλήματα. Παρ' όλο που και το 2012 η τράπεζα παρουσιάζει ζημίες, εντούτοις οι ζημίες είναι μικρότερες από εκείνες του 2011. Περαιτέρω, και σε αντίθεση με τις μεγάλες τράπεζες που παρουσιάστηκαν νωρίτερα, τα ίδια κεφάλαια της τράπεζας συνεχίζουν να είναι θετικά και το 2012.

Πίνακας34- Οικονομικές Καταστάσεις Attica Bank

Attica Bank(σε εκατομμύρια ευρώ) (Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2013)		
	2011	2012

<i>Αποτελέσματα</i>		
Καθαρά Έσοδα από Τόκους	96	41
Καθαρά Έσοδα από Αμοιβές & Προμήθειες	15	16
Καθαρά Λειτουργικά έσοδα	111	55
Συνολικές Λειτουργικές Δαπάνες	365	247
Προβλέψεις για πιστωτικούς κινδύνους	253	143
Απομείωση Αξίας Ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου		
Καθαρά Κέρδη/ Ζημίες μετά από Φόρους	-253	-181
<i>ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ</i>		
Σύνολο Ενεργητικού	4.182	3.906
Δάνεια και Απαιτήσεις από Πελάτες (μετά από προβλέψεις)	3.469	3.241
Υποχρεώσεις προς Πελάτες	3.103	2.931
Ίδια Κεφάλαια	254	92

Γενική Τράπεζα

Η Γενική Τράπεζα στο τέλος του 2012 και συγκεκριμένα στις 14/12/2012 ολοκληρώθηκε η διαδικασία απορρόφησής της από τον όμιλο της Τράπεζας Πειραιώς (GENIKI Bank, 2013). Επομένως, εν έτη 2013 η Γενική Τράπεζα δεν υπάρχει ως μια ξεχωριστή τράπεζα, αλλά ούτε και ως «επωνυμία» καθώς τα καταστήματά της μετονομάστηκαν σε «Τράπεζα Πειραιώς». Τα στοιχεία λοιπόν που παρουσιάζονται είναι τα τελευταία οικονομικά στοιχεία που δημοσιεύθηκαν για την εν λόγω τράπεζα.

Πίνακας 35- Οικονομικές Καταστάσεις Γενικής Τράπεζας

Γενική Τράπεζα (σε εκατομμύρια ευρώ) (Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2013)	2011	2012
<i>Αποτελέσματα</i>		
Καθαρά Έσοδα από Τόκους	130	61
Καθαρά Έσοδα από Αμοιβές & Προμήθειες	24	17
Καθαρά Λειτουργικά έσοδα	124	95
Συνολικές Λειτουργικές Δαπάνες	899	234
Προβλέψεις για πιστωτικούς κινδύνους	462	94
Απομείωση Αξίας Ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου	288	15
Καθαρά Κέρδη/ Ζημίες μετά από Φόρους	-778	-95

ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ		
Σύνολο Ενεργητικού	3.321	2.700
Δάνεια και Απαιτήσεις από Πελάτες (μετά από προβλέψεις)	2.710	2.005
Υποχρεώσεις προς Πελάτες	1.854	2.052
Ίδια Κεφάλαια	194	398

5.6 Τρέχουσες Προκλήσεις Ελληνικών Τραπεζών

Προκειμένου τα ελληνικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα να αντισταθμίσουν τις ζημίες που αντιμετώπισαν μετά τη συμμετοχή τους στο PSI, έχουν μια σειρά προκλήσεων να αντιμετωπίσουν οι οποίες ωστόσο θα βελτιώσουν την τρέχουσα θέση των τραπεζικών ιδρυμάτων και κατ' επέκταση και της κοινωνίας. Αναλυτικότερα, θα πρέπει πρώτα απ' όλα και αφού επετεύχθη η ανακεφαλαιοποίηση τους να διατηρήσουν τα τρέχοντα λειτουργικά τους έξοδα αλλά και να λάβουν τα κατάλληλα μέτρα ώστε να προστατευθούν από τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια που αναμένεται να αυξηθούν λόγω τη δυσμενέστερης κατάστασης με την οποία έρχεται συνεχώς αντιμέτωπη η χώρα, καθώς σχεδόν κανείς στόχος από όσους έχουν τεθεί από τις Δανειακές Συμβάσεις και τα Μνημόνια δεν έχει επιτευχθεί.

Ακόμη, στα πλαίσια αναδιαμόρφωσης του Ελληνικού τραπεζικού συστήματος και της προσπάθειας να γίνει λειτουργικότερο αλλά και αποδοτικότερο, τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα μετά από συμφωνία με το ΤΧΣ θα προχωρήσουν στην επιλογή της εθελούσιας εξόδου για τους εργαζομένους τους Ειδικότερα, αναμένεται ότι μέχρι το τέλος του 2014 θα έχουν αποχωρήσει πάνω από 3.300 τραπεζικοί υπάλληλοι. Η Eurobank κάνει την αρχή ανακοινώνοντας λεία

συντόμως τους όρους και τις προϋποθέσεις της εθελουσίας εξόδου, από την οποία αναμένεται να αποχωρήσουν περίπου 700 υπάλληλοι της. Στο ίδιο μοτίβο θα ακολουθήσουν εν συνεχεία και οι υπόλοιπες τρεις μεγάλες τράπεζες.

6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η παρούσα διπλωματική εργασία ασχολείται με τις επιπτώσεις της Δανειακής Σύμβασης που υπογράφηκε στις 27 Οκτωβρίου 2011 στις Βρυξέλες. Ειδικότερα, λαμβάνοντας υπόψη τις τρέχουσες συνθήκες στην Ελληνική επικράτεια, προσπαθούμε να αποτυπώσουμε όλες τις πιθανές της επιπτώσεις στο τραπεζικό σύστημα. Παρ' όλο που η εφαρμογή των πολιτικών της Δανειακής Σύμβασης έλαβε χώρα στις αρχές του 2012, εντούτοις οι επιπτώσεις όσο και οι επιρροές της συγκεκριμένης Σύμβασης δεν έχουν γίνει ακόμη πλήρως αντιληπτές. Το κύριο στοιχείο είναι ότι η μια μεταβολή λόγω της Δανειακής Σύμβασης, προκαλεί μια άλλη με τη σειρά της. Επομένως, σύμφωνα με τις επιδράσεις που ήδη έχουν αναγνωριστεί αυτή τη στιγμή, ο τραπεζικός κλάδος αντιμετώπισε και ακόμη αντιμετωπίζει σημαντικούς περιορισμούς εξαιτίας της συμμετοχής του στο PSI.

Δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ότι η παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση που ξεκίνησε στα τέλη του 2006 στις Η.Π.Α και επεκτάθηκε στον υπόλοιπο κόσμο στα τέλη του 2008 δε θα συνεχίζει για πολύ καιρό να ταλανίζει τα κράτη ανά την υφήλιο. Ειδικότερα, στην περίπτωση της Ευρωζώνης η κατάσταση φαίνεται να είναι ακόμη δραματικότερη. Πιο συγκεκριμένα, μπορεί οι «ναυαρχίδες» της Ευρωζώνης να κατάφεραν να βγουν ουσιαστικά από την κρίση με όχι και τόσο οδυνηρά αποτελέσματα για τα ίδια τα κράτη, εντούτοις όμως κάποια άλλα πιο αδύναμα κράτη, όπως τα κράτη του Νότου είναι σε ιδιαίτερα δεινή θέση καθώς αντιμετώπιζαν διάφορα διαρθρωτικά προβλήματα είδη πέραν των προβλημάτων χρέους και ελλείμματος. Ιδιαίτερα λοιπόν η Ιταλία, η Ισπανία, η Πορτογαλία και η Ελλάδα λόγω και της ιδιοσυγκρασίας τους αντιμετωπίζουν αρκετά προβλήματα παρόμοιου χαρακτήρα.

Ωστόσο, υπάρχει μια πολύ σημαντική διαφορά μεταξύ της Ελλάδας και των υπόλοιπων χωρών, το ελληνικό τραπεζικό σύστημα ήταν πολύ καλά θωρακισμένο και δεν επλήγη από την παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση που επηρέασε τα τραπεζικά συστήματα των υπολοίπων χωρών. Αντιθέτως, το ελληνικό κράτος επλήγη από την κρίση λόγω των δικών του δημοσιονομικών πολιτικών. Η συσσώρευση χρέους αλλά και ελλείμματος ήταν ουσιαστικά εκείνα που «εισήγαγαν» την κρίση στην Ελλάδα. Ειδικότερα, η αναπροσαρμογή προς τα πάνω του ελλείμματος ήταν αρχή της ελληνικής ύφεσης.

Μετά την ανακοίνωση της αναπροσαρμογής του ελλείμματος, που ουσιαστικά διπλασιάστηκε, το ελληνικό κράτος έχασε εντελώς την αξιοπιστία του στις αγορές. Αδυνατώντας λόγω των

υπερβολικών αυξήσεων των περιθωρίων επιτοκίου να δανειστεί από τις αγορές, η Ελληνική κυβέρνηση κατέφυγε στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα που σε συνεργασία με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο αποφάσισαν να ενισχύσουν οικονομικά και τεχνικά την Ελλάδα. Εν τω μεταξύ όμως, και οι τράπεζες αντιμετώπιζαν προβλήματα λόγω του αποκλεισμού της χώρας από τις αγορές, καθώς και οι εγχώριοι καταθέτες έγιναν ιδιαίτερα καχύποπτη για την πορεία των τραπεζών. Ταυτόχρονα με την υπογραφή της Δανειακής Σύμβασης και του Μνημονίου 1 και τα μέτρα λιτότητας που αυτά έφεραν, οι ελληνικές επιχειρήσεις αντιμετώπισαν τρομερά προβλήματα ρευστότητας, τα οποία όμως το τραπεζικό σύστημα δε βοήθησε να λυθούν καθώς ακολούθησε ιδιαίτερα συντηρητική πολιτική φοβούμενο για την εξέλιξη της κατάστασης της Ελλάδας, προκειμένου να είναι εκείνο διασφαλισμένο.

Παρ' όλα αυτά όμως το τραπεζικό σύστημα αναγκάστηκε εκ των υστέρων να συνδράμει στην προσπάθεια βελτίωσης της ελληνικής οικονομίας, καθώς η αποτυχία του πρώτου προγράμματος στήριξης οδήγησε σε νέα δανειακή σύμβαση αυτή της 27^{ης} Οκτωβρίου του 2011, η οποία βέβαια αργότερα, στα μέσα του 2012, οδήγησε στο Μνημόνιο 2. Ωστόσο η δανειακή σύμβαση στις 27/10/2011 ήταν εκείνη που ενέπλεκε έστω και θεωρητικά εθελοντικά τα τραπεζικά ιδρύματα στη διάσωση της χώρας μέσω της συμμετοχής τους στο πρόγραμμα ανταλλαγής ομολόγων.

Οι τράπεζες επικαλούμενες το «εθνικό συμφέρον» συμμετείχαν στο πρόγραμμα με ομολογιακά δάνεια ύψους περίπου 50 δις ευρώ. Δυστυχώς όμως η συμμετοχή τους στο PSI της οδήγησε σε δυσχερή θέση καθώς λόγω αυτού κατέγραψαν ζημίες προ φόρων τις τάξεως των 38 δισεκατομμυρίων ευρώ. Το γεγονός αυτό προκάλεσε προβλήματα κεφαλαιακής επάρκειας στις ελληνικές τράπεζες, οι οποίες έπρεπε ουσιαστικά για να ανακτήσουν την κεφαλαιακή τους επάρκεια να προχωρήσουν σε αύξηση του μετοχικού τους κεφαλαίου.

Βέβαια, μια τέτοια πιθανή συνέπεια είχε προβλεφθεί από τους αρμόδιους και για το λόγο αυτό το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας διέθετε ένα ποσό τόσο για την ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών όσο και για την αύξηση των μετοχικών τους κεφαλαίων, δεδομένου ότι αναμενόταν οι επενδυτές να μην είναι σε θέση να καλύψουν όλη την αύξηση.

Επομένως, η αύξηση μετοχικού κεφαλαίου η οποία για ορισμένες ελληνικές τράπεζες έχει ήδη γίνει, ενώ για τις υπόλοιπες αναμένεται να ολοκληρωθεί σύντομα, θα ενισχύσει αφενός τη θέση των τραπεζών κι αφετέρου υπάρχει δυνατότητα ενίσχυσης της πραγματικής οικονομίας μέσω του τραπεζικού συστήματος εάν φυσικά οι τράπεζες πράξουν τα ανάλογα.

Φαίνεται λοιπόν ότι παρά την επιβλαβή επίδραση της Δανειακής Σύμβασης της 27^{ης} Οκτωβρίου 2011, το ελληνικό τραπεζικό σύστημα έχει διασφαλίσει τη θέση του, έχει προφυλαχθεί από μη αναμενόμενα γεγονότα και το μόνο ουσιαστικό βήμα είναι να ενίσχυση την πραγματική οικονομία, προφανώς μέσω του δανεισμού. Φυσικά, θα αποδειχθεί κατά πόσο ήταν επιτυχημένες οι επιλογές για ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών καθώς θα πρέπει να αναμένουμε να δούμε εάν το εγχώριο τραπεζικό σύστημα ανέκτησε εκ νέου την εμπιστοσύνη των εγχώριων αποταμιευτών. Επομένως, οι αλλαγές στο τραπεζικό σύστημα για να είναι επιτυχημένες πέραν από τη βιωσιμότητά τους θα πρέπει να εξασφαλίζουν και την εμπιστοσύνη των επενδυτών που θα «επαναπατρίσουν» τα κεφάλαια τους, εάν και μόνο αισθανθούν ότι το ελληνικό τραπεζικό σύστημα είναι σταθερό και ισάξιο των υπολοίπων τραπεζικών συστημάτων στην Ευρώπη.

Βιβλιογραφία

Αγγλική

- Blanchard, O. J., Amighini, A. & Giavazzi, F., 2010. *Macroeconomics: A European Perspective*. London: Pearson Education Limited.
- Cavalier, D., 2012. *EcoWeek*, New York: BNP PARIBAS Corporate and Investment Banking.
- Coyle B., 2001, *Introduction to Interest-Rate Risk*, Italy: Financial World Publishing,
- Gibson H.D., Hall S.G., Tavlas G.S., 2012, *The Greek Financial Crisis: Growing Imbalances and Sovereign Spreads*, *Journal of International Money and Finance*, Vol.31, σελ. 498-516
- EUROPEAN COUNCIL AND EURO AREA SUMMIT, 2011. *EUROPEAN COMMISIOON*.
[Ηλεκτρονικό]
Available at:
http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/125644.pdf
[Πρόσβαση 10 12 2012].
- Eurostat, 2012. [Ηλεκτρονικό]
Available at:
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database
[Πρόσβαση 25 10 2012].
- Fabozzi F.J., 2001, *The Handbook of Mortgage Backed Securities*, 5th Edition, USA: R.R. Donnelly and Sons Company
- Kosmidou, K. V., Kousenidis, D. V. & Negakis, C. I., 202. *The Effectiveness of the EU/IMF bailout programs for Greece: Risk and Wealth Effects on the Financial and Real Sectors of ASE During the Greek Sovereign Crisis*. Τόμος Under Publication.
- International Monetary Fund, 2009. *World Economic Outlook Database*, Washington: IMF.

- Long W., Li N., Wang H. and Cheng S., 2012, Impact of Us Financial Crisis on Different Countries: Based on Method of Functional Analysis of Variance, Procedia Computer Science, Vol. 9, σελ. 1292-298
- Papadoula, E., Anderson, N. & Papadopoulou, I., 2013. Greek Banks Banking, London: Berenberg.
- Pardo R., 2008, The Evaluation and Optimization of Trading Strategies, 2nd Edition, U.S.A.: Wiley Trading
- Reinhart C.M., Rogoff K., 2009, This Time is Different: Eight Centuries of Financial Folly, New Jersey: Princeton University Press
- Van Grinsven J.H.M., 2010, Risk Management in Financial Institutions: Formulating Value Propositions, The Netherlands: IOS Press
- Verick S., 2009, Who is Hit Hardest during a Financial Crisis? The Vulnerability of Young Men and Women to Unemployment in an Economic Downturn, IZA Discussion Papers, No. 4359
- Wolfson M.H., 1994, Financial Crises: Understanding the Postwar U.S. Experience, 2nd Edition, New York: M.E. Sharper Inc
- World Economic Forum Update, 2009, The New Economic Era, Διαθέσιμο Διαδικτυακά στην ιστοσελίδα:
http://fora.tv/2009/01/28/World_Economic_Forum_Update_2009_The_New_Economic_Era

Ελληνική

- Βαρουφάκης, Γ., 2011. Κρίσης Λεξιλόγιο. Αθήνα: Εκδόσεις ΠΟΤΑΜΟΣ.

- Βαρουφάκης, Γ., 2012. Οικονομία. [Online]
Available at: <http://www.protagon.gr/?i=protagon.el.article&id=13354>
[Accessed 02 02 2014].
- Γκόρτσος, Χ., 2011. "Βασιλεία ΙΙΙ": Η αναθεώρηση του ισχύοντος κανονιστικού πλαισίου της Επιτροπής της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία με στόχο την ενδυνάμωση της σταθερότητας του διεθνούς τραπεζικού συστήματος, Αθήνα: Ελληνική Ένωση Τραπεζών
- EFG Eurobank, 2012. *Αποτελέσματα Β' και Γ' Τριμήνου 2012*. [Ηλεκτρονικό]
Available at:
<http://www.eurobank.gr/uploads/pdf/Eurobank%20%CE%94%CE%B5%CE%BB%CF%84%CE%AF%CE%BF%20%CE%A4%CF%8D%CF%80%CE%BF%CF%85%20%CE%91%CF%80%CE%BF%CF%84%CE%B5%CE%BB%CE%B5%CF%83%CE%BC%CE%AC%CF%84%CF%89%CE%BD%20%CE%92%CE%93%CF%84%CF%81%CE%B9%CE%BC%CE%AE%CE%BD%CE%BF%CE>
[Πρόσβαση 12 08 2013].
- EFG Eurobank, 2012. *Οικονομία & Αγορές*, Αθήνα: EFG Eurobank.
- Efimerida, 2012. *Efimerida*. [Ηλεκτρονικό]
Available at: www.iefemerida.gr
[Πρόσβαση 20 08 2013].
- EURO2day. (2013, 09 02). Χρημ. Ανακοινώσεις. Retrieved 11 05, 2013, from EURO2day:
http://www.euro2day.gr/market_announcements/merges/article-market-announcement/1130621/eurobank-oloklhrosh-apokthshs-tt-kai-proton.html
- GENIKI Bank. (2013). Retrieved 05 12, 2013, from GENIKI Bank: <http://www.geniki.gr/>
- NEWS247. (2013, 03 22). Οικονομία. Retrieved 11 10, 2013, from NEWS247:
http://news247.gr/eidiseis/oikonomia/sthn_peiraiws_ta_ypokatasthmata_ths_trapezas_k_uproy_kai_laikhs_sthn_ellada.2179016.html
- PROBANK. (2013). Retrieved 11 05, 2013, from PROBANK: <https://www.probank.gr/>

- Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, n.d. *ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ*. [Ηλεκτρονικό]
Available at: <http://ha.nbg.gr/historical.html>
[Πρόσβαση 08 10 2012].
- Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2011. *Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα το 2010*, Αθήνα: Ελληνική Ένωση Τραπεζών.
- Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2013. *Ελληνική Ένωση Τραπεζών*. [Ηλεκτρονικό]
Available at: <http://62.1.43.74/4Statistika/UplPDFs/aggregate2012.pdf>
[Πρόσβαση 22 09 2013].
- Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2013. *Το Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα το 2011 και το 2012*, Αθήνα: Ελληνική Ένωση Τραπεζών.
- Ζήκου, Ζ., 2013. *Η Καθημερινή*. [Ηλεκτρονικό]
Available at: www.kathimerini.gr/Dialogues
[Πρόσβαση 05 07 2013].
- ΗΜΕΡΗΣΙΑ. (2012, 05 02). Οικονομία. Retrieved 08 25, 2013, from ΗΜΕΡΗΣΙΑ:
<http://www.imerisia.gr/article.asp?catid=26516&subid=2&pubid=113036845>
- Μαριάς, Ε., 2010. Η Δανειακή Σύμβαση Ελλάδας- Κρατών Ευρωζώνης Υπο το Πρίσμα των Θεσμών και του Δικαίου της ΕΕ. *ΝΟΜΙΚΟ ΒΗΜΑ*, pp. 2204-2222.
- Μαριάς, Ε., 2010. Η Δανειακή Σύμβαση Ελλάδας-Κρατών Ευρωζώνης υπό το Πρίσμα των Θεσμών και του Δικαίου της ΕΕ. *ΝΟΜΙΚΟ ΒΗΜΑ*, Τόμος 58, pp. 2204-2222.
- Μήλιος, Γ., 2011. *Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο*. [Ηλεκτρονικό]
Available at: http://users.ntua.gr/jmilios/Oikonomia_Eikostos1ab.pdf
[Πρόσβαση 25 08 2013].
- ΝΑΥΤΕΜΠΟΡΙΚΗ. (2012, 07 27). Οικονομία & Αγορές. Ανάκτηση 11 10, 2013, από Ναυτεμπορική: <http://www.naftemporiki.gr/finance/story/372019>

- Παναγόπουλος, Γ. (2012, 05 22). Stream. Ανάκτηση 06 25, 2013, από Ναυτεμπορική:
<http://www.naftemporiki.gr/stream/836>
- Παπαδόπουλος, Θ., 2012. *Η Χρηματοδότηση της Ελλάδας απο Ευρωζώνη και ΔΝΤ*. [Ηλεκτρονικό]
Available at: <http://www.iskra.gr>
[Πρόσβαση 22 08 2013].
- Παπαστάθης, Α., 2012. *Οικονομία*. [Ηλεκτρονικό]
Available at: <http://www.tovima.gr/finance/article/?aid=472551>
[Πρόσβαση 09 11 2012].
- Τράπεζας της Ελλάδος, 2008. *Η Τράπεζα*. [Ηλεκτρονικό]
Available at: <http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Bank/History/foundation.aspx>
[Πρόσβαση 08 10 2012].
- ΤΟ ΒΗΜΑ. (2013, 04 22). *Οικονομία*. Ανάκτηση 10 15, 2013, από ΤΟ ΒΗΜΑ:
<http://www.tovima.gr/finance/article/?aid=509205>

Παράρτημα

1. Η Δανειακή Σύμβαση στις 27/10/2011

Απόφαση Ευρωπαϊκής Επιτροπής (EUROPEAN COUNCIL AND EURO AREA SUMMIT, 2011)

«

Brussels, 26 October 2011

EURO SUMMIT STATEMENT

1. Over the last three years, we have taken unprecedented steps to combat the effects of the world-wide financial crisis, both in the European Union as such and within the euro area. The strategy we have put into place encompasses determined efforts to ensure fiscal consolidation, support to countries in difficulty, and a strengthening of euro area governance leading to deeper economic integration among us and an ambitious agenda for growth. At our 21 July meeting we took a set of major decisions. The ratification by all 17 Member States of the euro area of the measures related to the EFSF significantly strengthens our capacity to react to the crisis. Agreement by all three institutions on a strong legislative package within the EU structures on better economic governance

represents another major achievement. The introduction of the European Semester has fundamentally changed the way our fiscal and economic policies are co-ordinated at European level, with co-ordination at EU level now taking place before national decisions are taken. The euro continues to rest on solid fundamentals.

2. Further action is needed to restore confidence. That is why today we agree on a comprehensive set of additional measures reflecting our strong determination to do whatever is required to overcome the present difficulties and take the necessary steps for the completion of our economic and monetary union. We fully support the ECB in its action to maintain price stability in the euro area.

Sustainable public finances and structural reforms for growth

3. The European Union must improve its growth and employment outlook, as outlined in the growth agenda agreed by the European Council on 23 October 2011. We reiterate our full commitment to implement the country specific recommendations made under the first European Semester and on focusing public spending on growth areas.

1

EN

4. All Member States of the euro area are fully determined to continue their policy of fiscal consolidation and structural reforms. A particular effort will be required of those Member States who are experiencing tensions in sovereign debt markets.

5. We welcome the important steps taken by Spain to reduce its budget deficit, restructure its banking sector and reform product and labour markets, as well as the adoption of a constitutional balanced budget amendment. Strictly implementing budgetary adjustment as planned is key, including at regional level, to fulfil the commitments of the stability and growth Pact and the strengthening of the fiscal framework by developing lower level legislation to make the constitutional amendment fully operative. Further action is needed to increase growth so as to reduce the unacceptable high level of unemployment. Actions should include enhancing labour market changes to increase flexibility at firm level and employability of the labour force and other reforms to improve competitiveness, specially extending the reforms in the service sector.

6. We welcome Italy's plans for growth enhancing structural reforms and the fiscal consolidation strategy, as set out in the letter sent to the Presidents of the European Council and the Commission and call on Italy to present as a matter of urgency an ambitious timetable for these reforms. We commend Italy's commitment to achieve a balanced budget by 2013 and a structural budget surplus in 2014, bringing about a reduction in gross government debt to 113% of GDP in 2014, as well as the foreseen introduction of a balanced budget rule in the constitution by mid 2012.

Italy will now implement the proposed structural reforms to increase competitiveness by

cutting red tape, abolishing minimum tariffs in professional services and further liberalising local public services and utilities. We note Italy's commitment to reform labour legislation and in particular the dismissal rules and procedures and to review the currently fragmented unemployment benefit system by the end of 2011, taking into account the budgetary constraints. We take note of the plan to increase the retirement age to 67 years by 2026 and recommend the definition by the end of the year of the process to achieve this objective.

We support Italy's intention to review structural funds programs by reprioritising projects and focussing on education, employment, digital agenda and railways/networks with the aim of improving the conditions to enhance growth and tackle the regional divide.

We invite the Commission to provide a detailed assessment of the measures and to monitor their implementation, and the Italian authorities to provide in a timely way all the information necessary for such an assessment.

Countries under adjustment programme

7. We reiterate our determination to continue providing support to all countries under programmes until they have regained market access, provided they fully implement those programmes.

8. Concerning the programme countries, we are pleased with the progress made by Ireland in the full implementation of its adjustment programme which is delivering positive results. Portugal is also making good progress with its programme and is determined to continue undertaking measures to underpin fiscal sustainability and improve competitiveness. We invite both countries to keep up their efforts, to stick to the agreed targets and stand ready to take any additional measure required to reach those targets.

9. We welcome the decision by the Eurogroup on the disbursement of the 6th tranche of the EU-IMF support programme for Greece. We look forward to the conclusion of a sustainable and credible new EU-IMF multiannual programme by the end of the year.

3

EN

10. The mechanisms for the monitoring of implementation of the Greek programme must be strengthened, as requested by the Greek government. The ownership of the programme is Greek and its implementation is the responsibility of the Greek authorities. In the context of the new programme, the Commission, in cooperation with the other Troika partners, will establish for the duration of the programme a monitoring capacity on the ground, including with the involvement of national experts, to work in close and continuous cooperation with the Greek government and the Troika to advise and offer assistance in order to ensure the timely and full implementation of the reforms. It will assist the Troika in assessing the conformity of measures which will be taken by the Greek government within the commitments of the programme. This new role will be laid down in the Memorandum of Understanding. To facilitate the efficient use of the sizeable official loans for the recapitalization of Greek banks, the governance of the Hellenic Financial Stability Fund (HFSF) will be strengthened in agreement with the Greek government and the Troika.

11. We fully support the Task Force on technical assistance set up by the Commission.

12. The Private Sector Involvement (PSI) has a vital role in establishing the sustainability of the Greek debt. Therefore we welcome the current discussion between Greece and its private investors to find a solution for a deeper PSI. Together with an ambitious reform programme for the Greek economy, the PSI should secure the decline of the Greek debt to GDP ratio with an objective of reaching 120% by 2020. To this end we invite Greece, private investors and all parties concerned to develop a voluntary bond exchange with a nominal discount of 50% on notional Greek debt held by private investors. The Euro zone Member States would contribute to the PSI package up to 30 bn euro. On that basis, the official sector stands

ready to provide additional programme financing of up to 100 bn euro until 2014, including the required recapitalisation of Greek banks. The new programme should be agreed by the end of 2011 and the exchange of bonds should be implemented at the beginning of 2012. We call on the IMF to continue to contribute to the financing of the new Greek programme.

---

13. Greece commits future cash flows from project Helios or other privatisation revenue in excess of those already included in the adjustment programme to further reduce indebtedness of the Hellenic Republic by up to 15 billion euros with the aim of restoring the lending capacity of the EFSF.

14. Credit enhancement will be provided to underpin the quality of collateral so as to allow its continued use for access to Eurosystem liquidity operations by Greek banks.

15. As far as our general approach to private sector involvement in the euro area is concerned, we reiterate our decision taken on 21 July 2011 that Greece requires an exceptional and unique solution.

16. All other euro area Member States solemnly reaffirm their inflexible determination to honour fully their own individual sovereign signature and all their commitments to sustainable fiscal conditions and structural reforms. The euro area Heads of State or Government fully support this determination as the credibility of all their sovereign signatures is a decisive element for ensuring financial stability in the euro area as a whole.

Stabilisation mechanisms

17. The ratification process of the revised EFSF has now been completed in all euro area Member States and the Eurogroup has agreed on the implementing guidelines on primary and secondary market interventions, precautionary arrangements and bank recapitalisation. The decisions we took concerning the EFSF on 21 July are thus fully operational. All tools available will be used in an effective way to ensure financial stability in the euro area. As stated in the implementing guidelines, strict conditionality will apply in case of new (precautionary) programmes in line with IMF practices. The Commission will carry out enhanced surveillance of the Member States concerned and report regularly to the Eurogroup.
-

18. We agree that the capacity of the extended EFSF shall be used with a view to maximizing the available resources in the following framework:

- the objective is to support market access for euro area Member States faced with market pressures and to ensure the proper functioning of the euro area sovereign debt market, while fully preserving the high credit standing of the EFSF. These measures are needed to ensure financial stability and provide sufficient ringfencing to fight contagion;
- this will be done without extending the guarantees underpinning the facility and within the rules of the Treaty and the terms and conditions of the current framework agreement, operating in the context of the agreed instruments, and entailing appropriate conditionality and surveillance.

19. We agree on two basic options to leverage the resources of the EFSF:

- providing credit enhancement to new debt issued by Member States, thus reducing the funding cost. Purchasing this risk insurance would be offered to private investors as an option when buying bonds in the primary market;

- maximising the funding arrangements of the EFSF with a combination of resources from private and public financial institutions and investors, which can be arranged through Special Purpose Vehicles. This will enlarge the amount of resources available to extend loans, for bank recapitalization and for buying bonds in the primary and secondary markets.

20. The EFSF will have the flexibility to use these two options simultaneously, deploying them depending on the specific objective pursued and on market circumstances. The leverage effect of each option will vary, depending on their specific features and market conditions, but could be up to four or five.

21. We call on the Eurogroup to finalise the terms and conditions for the implementation of these modalities in November, in the form of guidelines and in line with the draft terms and conditions prepared by the EFSF.

22. In addition, further enhancement of the EFSF resources can be achieved by cooperating even more closely with the IMF. The Eurogroup, the Commission and the EFSF will work on all possible options.

Banking system

23. We welcome the agreement reached today by the members of the European Council on bank recapitalisation and funding (see Annex 2).

Economic and fiscal coordination and surveillance

24. The legislative package on economic governance strengthens economic and fiscal

policy coordination and surveillance. After it enters into force in January 2012 it will be strictly implemented as part of the European Semester. We call for rigorous surveillance by the Commission and the Council, including through peer pressure, and the active use of the existing and new instruments available. We also recall our commitments made in the framework of the Euro Plus Pact.

25. Being part of a monetary union has far reaching implications and implies a much closer coordination and surveillance to ensure stability and sustainability of the whole area. The current crisis shows the need to address this much more effectively. Therefore, while strengthening our crisis tools within the euro area, we will make further progress in integrating economic and fiscal policies by reinforcing coordination, surveillance and discipline. We will develop the necessary policies to support the functioning of the single currency area.

26. More specifically, building on the legislative package just adopted, the European Semester and the Euro Plus Pact, we commit to implement the following additional measures at the national level:
- a. adoption by each euro area Member State of rules on balanced budget in structural terms translating the Stability and Growth Pact into national legislation, preferably at constitutional level or equivalent, by the end of 2012;
  - b. reinforcement of national fiscal frameworks beyond the Directive on requirements for budgetary frameworks of the Member States. In particular, national budgets should be based on independent growth forecasts;
  - c. invitation to national parliaments to take into account recommendations adopted at the EU level on the conduct of economic and budgetary policies;
  - d. consultation of the Commission and other euro area Member States before the adoption of any major fiscal or economic policy reform plans with potential spillover effects, so as to give the possibility for an assessment of possible impact for the euro area as a whole;

- e. commitment to stick to the recommendations of the Commission and the relevant Commissioner regarding the implementation of the Stability and Growth Pact.

27. We also agree that closer monitoring and additional enforcement are warranted along the following lines:

- a. for euro area Member States in excessive deficit procedure, the Commission and the Council will be enabled to examine national draft budgets and adopt an opinion on them before their adoption by the relevant national parliaments. In addition, the Commission will monitor budget execution and, if necessary, suggest amendments in the course of the year;

- b. in the case of slippages of an adjustment programme closer monitoring and coordination of programme implementation will take place.

28. We look forward to the Commission's forthcoming proposal on closer monitoring to the Council and the European Parliament under Article 136 of the TFEU. In this context, we welcome the intention of the Commission to strengthen, in the Commission, the role of the competent Commissioner for closer monitoring and additional enforcement.

29. We will further strengthen the economic pillar of the Economic and Monetary Union and better coordinate macro- and micro-economic policies. Building on the Euro Plus Pact, we will improve competitiveness, thereby achieving further convergence of policies to promote growth and employment. Pragmatic coordination of tax policies in the euro area is a necessary element of stronger economic policy coordination to support fiscal consolidation and economic growth. Legislative work on the Commission proposals for a Common Consolidated Corporate Tax Base and for a Financial Transaction Tax is ongoing.

Governance structure of the euro area

30. To deal more effectively with the challenges at hand and ensure closer integration, the governance structure for the euro area will be strengthened, while preserving the integrity

of the European Union as a whole.

31. We will thus meet regularly - at least twice a year- at our level, in Euro Summits, to provide strategic orientations on the economic and fiscal policies in the euro area. This will allow to better take into account the euro area dimension in our domestic policies.

  32. The Eurogroup will, together with the Commission and the ECB, remain at the core of the daily management of the euro area. It will play a central role in the implementation by the euro area Member States of the European Semester. It will rely on a stronger preparatory structure.
-

33. More detailed arrangements are presented in Annex 1 to this paper.

Further integration

34. The euro is at the core of our European project. We will strengthen the economic union to make it commensurate with the monetary union.

35. We ask the President of the European Council, in close collaboration with the President of the Commission and the President of the Eurogroup, to identify possible steps to reach this end. The focus will be on further strengthening economic convergence within the euro area, improving fiscal discipline and deepening economic union, including exploring the possibility of limited Treaty changes. An interim report will be presented in December 2011 so as to agree on first orientations. It will include a roadmap on how to proceed in full respect of the prerogatives of the institutions. A report on how to implement the agreed measures will be finalised by March 2012.

10

EN

Ten measures to improve the governance of the euro area

There is a need to strengthen economic policy coordination and surveillance within the euro area, to improve the effectiveness of decision making and to ensure more consistent communication. To this end, the following ten measures will be taken, while fully respecting the integrity of the EU as a whole:

1. There will be regular Euro Summit meetings bringing together the Heads of State or government (HoSG) of the euro area and the President of the Commission. These meetings will take place at least twice a year, at key moments of the annual economic governance circle; they will if possible take place after European Council meetings. Additional meetings can be called by the President of the Euro Summit if necessary. Euro Summits will define strategic orientations for the conduct of economic policies and for improved competitiveness and increased convergence in the euro area. The President of the Euro Summit will ensure the preparation of the Euro Summit, in close cooperation with the President of the Commission.
2. The President of the Euro Summit will be designated by the HoSG of the euro area at the same time the European Council elects its President and for the same term of office. Pending the next such election, the current President of the European Council will chair the

Euro Summit meetings.

3. The President of the Euro Summit will keep the non euro area Member States closely informed of the preparation and outcome of the Summits. The President will also inform the European Parliament of the outcome of the Euro Summits.

1 ANNEX 1 EN

4. As is presently the case, the Eurogroup will ensure ever closer coordination of the economic policies and promoting financial stability. Whilst respecting the powers of the EU institutions in that respect, it promotes strengthened surveillance of Member States' economic and fiscal policies as far as the euro area is concerned. It will also prepare the Euro Summit meetings and ensure their follow up.

5. The President of the Eurogroup is elected in line with Protocol n°14 annexed to the Treaties. A decision on whether he/she should be elected among Members of the Eurogroup or be a full-time President based in Brussels will be taken at the time of the expiry of the mandate of the current incumbent. The President of the Euro Summit will be consulted on the Eurogroup work plan and may invite the President of the Eurogroup to convene a meeting of the Eurogroup, notably to prepare Euro Summits or to follow up on its orientations. Clear lines of responsibility and reporting between the Euro Summit, the Eurogroup and the preparatory bodies will be established.

6. The President of the Euro Summit, the President of the Commission and the President of the Eurogroup will meet regularly, at least once a month. The President of the ECB may be invited to participate. The Presidents of the supervisory agencies and the EFSF CEO / ESM Managing Director may be invited on an ad hoc basis.

7. Work at the preparatory level will continue to be carried out by the Eurogroup Working Group (EWG), drawing on expertise provided by the Commission. The EWG also prepares Eurogroup meetings. It should benefit from a more permanent sub-group consisting of alternates/officials representative of the Finance Ministers, meeting more frequently,

working under the authority of the President of the EWG.

8. The EWG will be chaired by a full-time Brussels-based President. In principle, he/she will be elected at the same time as the chair of the Economic and Financial Committee.
-

9. The existing administrative structures (i.e. the Council General Secretariat and the EFC Secretariat) will be strengthened and co-operate in a well coordinated way to provide adequate support to the Euro Summit President and the President of the Eurogroup, under the guidance of the President of the EFC/EWG. External expertise will be drawn upon as appropriate, on an ad hoc basis.

10. Clear rules and mechanisms will be set up to improve communication and ensure more consistent messages. The President of the Euro Summit and the President of the Eurogroup shall have a special responsibility in this respect. The President of the Euro Summit together with the President of the Commission shall be responsible for communicating the decisions of the Euro Summit and the President of the Eurogroup together with the ECFIN Commissioner shall be responsible for communicating the decisions of the Eurogroup.

3 ANNEX 1 EN

Consensus on banking package

1. Measures for restoring confidence in the banking sector (banking package) are urgently needed and are necessary in the context of strengthening prudential control of the EU banking sector. These measures should address:
  - a. The need to ensure the medium-term funding of banks, in order to avoid a credit crunch and to safeguard the flow of credit to the real economy, and to coordinate measures to achieve this.
  - b. The need to enhance the quality and quantity of capital of banks to withstand shocks and to demonstrate this enhancement in a reliable and harmonised way.

Term funding

2. Guarantees on bank liabilities would be required to provide more direct support for banks in accessing term funding (short-term funding being available at the ECB and relevant

national central banks), where appropriate. This is also an essential part of the strategy to limit deleveraging actions.

3. A simple repetition of the 2008 experience with full national discretion in the setting-up of liquidity schemes may not provide a satisfactory solution under current market conditions. Therefore a truly coordinated approach at EU-level is needed regarding entry criteria, pricing and conditions. The Commission should urgently explore together with the EBA, EIB, ECB the options for achieving this objective and report to the EFC.

4 ANNEX 2 EN

Capitalisation of banks

4. Capital target: There is broad agreement on requiring a significantly higher capital ratio of 9 % of the highest quality capital and after accounting for market valuation of sovereign debt exposures, both as of 30 September 2011, to create a temporary buffer, which is justified by the exceptional circumstances. This quantitative capital target will have to be attained by 30 June 2012, based on plans agreed with national supervisors and coordinated by EBA. This prudent valuation would not affect the relevant financial reporting rules. National supervisory authorities, under the auspices of the EBA, must ensure that banks' plans to strengthen capital do not lead to excessive deleveraging, including maintaining the credit flow to the real economy and taking into account current exposure levels of the group including their subsidiaries in all Member States, cognisant of the need to avoid undue pressure on credit extension in host countries or on sovereign debt markets.

5. Financing of capital increase: Banks should first use private sources of capital, including through restructuring and conversion of debt to equity instruments. Banks should be subject to constraints regarding the distribution of dividends and bonus payments until the target has been attained. If necessary, national governments should provide support , and if this support is not available, recapitalisation should be funded via a loan from the EFSF in the case of Eurozone countries.

State Aid

6. Any form of public support, whether at a national or EU-level, will be subject to the conditionality of the current special state aid crisis framework, which the Commission has indicated will be applied with the necessary proportionality in view of the systemic character of the crisis.

_____»